

Raport Roczny 2015

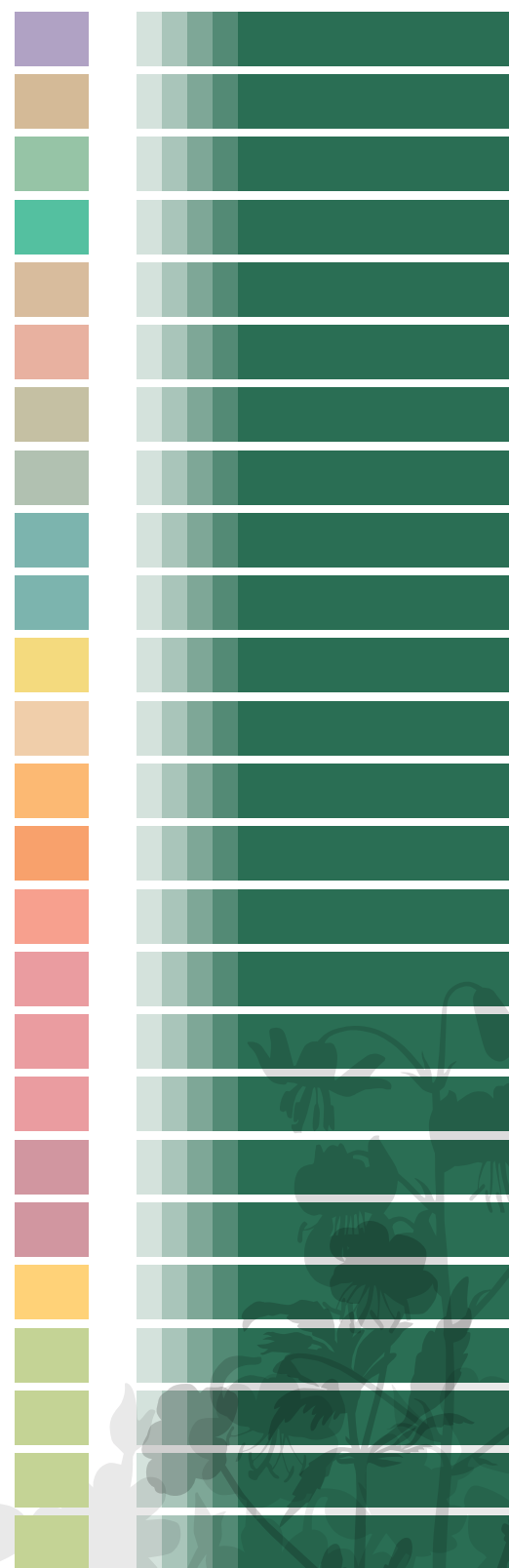
Raport Roczny 2015

Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum

Spis treści

Wstęp	4
Otwarcie Ogrodu Górnego.....	6
Wystawy	12
Działalność edukacyjna	21
Działalność naukowa	26
Cykl wykładów <i>Polacy i Węgrzy</i>	31
Nabytki i dary	32
Fundacje.....	36
Konserwacja.....	40
Digitalizacja	41
Uroczystości i wizyty	42
Prof. Andrzej Rottermund	46
Wydarzenia zamkowe.....	48
Koncerty	54
Wydawnictwa.....	58
Odnaczenia i Nagrody	60
Porozumienie Czterech Rezydencji.....	61
ARRE.....	61
Rok rekordów medialnych	62
Reklama i promocja.....	63
Informacja finansowa	64
Towarzystwo Przyjaciół Zamku.....	66
Wolontariat	66
Dyrekcja i Rada Powiernicza.....	67
Darczyńcy, sponsorzy, partnerzy i patroni medialni	67

Szanowni Państwo,

miniony rok 2015 obfitował w Zamku Królewskim w Warszawie w wydarzenia, których dokładny przegląd znajdziecie Państwo w Raporcie Rocznym. Były wśród nich ważne wizyty i uroczystości państwowe najwyższej rangi, znaczące wystawy i konferencje naukowe, a także szerokie spektrum działań edukacyjnych, przybliżających dziedzictwo historyczne zamknięte w murach Zamku wielkiej rzeszy publiczności. Ale na pierwszym miejscu wśród wydarzeń zamkowych należy postawić odejście na emeryturę z końcem ubiegłego roku dotychczasowego dyrektora Zamku, prof. Andrzeja Rottermunda, który swoją funkcję pełnił od 1991 r. Kierował zatem Zamkiem przez 24 lata, a osiągnięcia minionego roku również zaliczyć trzeba do owoców jego pracy.

Wśród tych osiągnięć na pierwszym miejscu wymienić należy otwarcie dla publiczności Ogrodu Górnego. Wprawdzie prace ziemne i nasadzenia ukończono jeszcze jesienią 2014 r., ale udośćpniiony został 21 maja minionego roku, aby publiczność mogła go zobaczyć w pełnej krasie intensywnej już zieleni i rozkwitających rabat kwiatowych. Ogród Górny zachwyił wszystkich swoją urodą, wspaniale dopełniając panoramę Starego Miasta i wschodnią elewację Zamku z opasującą go dołem architekturą Arkad Kubickiego. W minionym roku ukończone też zostały kierowane przez Jakuba Zemłę i Tomasza Zwiecha prace projektowe Ogrodu Dolnego, rozciągającego się ku Wiśle. W miarę pozyskiwania środków będziemy realizować kolejny, ostatni już etap restytucji Zamku jako zespołu architektoniczno-urbanistycznego.

W 2015 r. zaprezentowaliśmy w Zamku – w jego salach, na dziedzińcu Wielkim i w Arkadach Kubickiego – 14 wystaw. Wszystkie były ważne, a ich omówienie znajdziecie Państwo w dalszej części Raportu. W tym miejscu pragnę zwrócić uwagę na kilka. 9 maja w Nowej Izbie Poselskiej otworzyliśmy wystawę *Praemiando Incitat. Order Świętego Stanisława 1765–1831. W 250. rocznicę powołania orderu*. Historia tego drugiego Orderu w I Rzeczypospolitej opowiedziana została przez zestawienie nielicznie dziś zachowanych odznak orderowych, a także dokumentów: jego statutu, aktów nadania, munduru orderowego, wreszcie portretów występujących z nim kawalerów Orderu. Towarzyszący wystawie katalog uznać trzeba za ważne osiągnięcie naukowe, rzetelnie podsumowujące stan wiedzy na temat Orderu. Wystawa została przygotowana we współpracy Zamku warszawskiego – gdzie pracami kierował kurator Michał Zawadzki – oraz Zamku Królewskiego na Wawelu, gdzie prezentowana była jesienią ubiegłego roku. 15 lutego 2016 r. otwarta została trzecia odsłona tej wystawy – w Wilnie, w Pałacu Wielkich Książąt Litewskich.

Niezwykłą wystawą była prezentacja *Nowego pocztu władców Polski* z podtytułem *Waldemar Świerzy kontra Jan Matejko*. Na pomysł stworzenia nowej serii wizerunków prezentujących władców Polski wpadł w 2004 r. znany artysta grafik Andrzej Pągowski, który do jego realizacji przekonał swego nauczyciela – Waldemara Świerzego. Powstał poczet niezwykle – prezentujący w formach ekspresyjnie współczesnych pogłębione psychologicznie podobizny władców, skupiające uwagę na wnikliwej charakterystyce twarzy. Wystawa ta, otwarta 19 maja, była dla publiczności niezwykle lekcją historii i cieszyła się wielkim powodzeniem.

Dojrzałym owocem wieloletniej współpracy Zamku z Muzeum Pałacu Cesarskiego w Compiègne była wystawa *Napoleon i sztuka* – siódme już ogniwo w łańcuchu wystaw zorganizowanych w ostatnich latach przez Zamek we współpracy z muzeami francuskimi. Otwarta 11 września ekspozycja była pierwszą – nie

tylko w Polsce – tak bogatą prezentacją dokonań artystycznych francuskiego *empire'u* oraz jego recepcji w Polsce. Epoka Napoleona, kojarzona dotąd głównie z sukcesami militarnymi cesarza Francuzów i jego sojuszników, odsłoniła swoje mało znane oblicze jako czas twórczych i oryginalnych osiągnięć artystycznych, które na wystawie ewokowały najwyższej klasy dzieła złotnictwa, ceramiki, meblarstwa, a także rysunki, rzeźby i obrazy wybitnych mistrzów. Komisarzem generalnym wystawy był dyrektor Muzeum w Compiègne – Emmanuel Starcky, zaś ze strony Zamku – Maciej Choynowski i Marta Zdañkowska.

W setną rocznicę urodzin Teresy Sahakian, założycielki przekazanej Zamkowi w darze jednej z największych w świecie kolekcji kobierców wschodnich, otwarta została w pałacu Pod Blachą wystawa *W stronę Mekki. Koberce modlitewne ze zbiorów Fundacji Teresy Sahakian*. Zaprezentowano na niej wyjątkową grupę kobierców używanych podczas codziennych praktyk religijnych muzułmanów. Wystawę dokumentował katalog autorstwa jej komisarza, Katarzyny Połujan, który jednocześnie stanowił kolejny tom w serii katalogów generalnych, systematycznie prezentujących zbiory Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum.

Wreszcie druga odsłona w Galerii Jednego Obrazu: prezentację znakomitego dzieła jednego z najbardziej cenionych malarzy francuskich XVII w., Georges'a de La Toura – *U lichwiarza* (tytuł ten, ustalony tradycją, jest kwestionowany i nie odpowiada zapewne treści przedstawienia), otworzyliśmy 7 listopada. Obraz ten, pochodzący z kolekcji rodziny Dąbskich, jest dziś ozdobą Lwowskiej Narodowej Galerii Sztuki im. B.G. Woźnickiego, a jego wypożyczenie uznać należy za wyraz bardzo dobrych relacji, jakie łączą Zamek z tym muzeum. Kuratorem wystawy była Dorota Juszcak.

Mocną podstawą rozwijanej przez Zamek działalności wystawowej są prowadzone przez jego pracowników badania naukowe, traktowane jako jedno z priorytetowych zadań naszej instytucji. Świadectwem osiągnięć Zamku w tym zakresie jest bez wątpienia kilkadziesiąt publikacji, wydanych zarówno siłami oficyny zamkowej Arx Regia, jak też poza Zamkiem. Imponująca jest również aktywność pracowników Zamku na rozmaitych forach naukowych – czynny udział w kilkudziesięciu sesjach i konferencjach. W minionym roku do konferencji, które chcemy w Zamku organizować cyklicznie, przybyła jeszcze jedna – sesja *Początki murowanych zamków w Polsce* otwieramy serię *Colloquia Castrensia*, poświęconą szeroko pojmowanej problematyce zamkowej. Pierwsze spotkanie w dniach 15 i 16 października zgromadziło przeszło 20 referentów i odsłoniło szeroki wachlarz zagadnień związanych z najwcześniejszym okresem rozwoju zamków murowanych w Polsce. Następne kolokwia, organizowane w cyklu półtorarocznym, chcemy poświęcić zagadnieniom zamykającym się w określonych ramach czasowych (np. budownictwu zamków w dobie Kazimierza Wielkiego), jak też funkcjom społecznym i użytkowym budownictwa rezydencjonalno-obronnego.

W minionym roku nadal bardzo żywo rozwijana była w Zamku w różnych formach działalność edukacyjna: w Dziale Oświatowym przeprowadzonych zostało 3359 lekcji zorganizowanych wokół 105 tematów; w Pracowni Działań Muzealnych odbyło się 448 warsztatów oraz 247 wykładów i seminariów dla Uniwersytetu III Wieku. Niesłabnącym zainteresowaniem publiczności cieszyły się też cykliczne programy edukacyjne organizowane w ramach *Spotkań z kulturą Orientu*, a także bloki wykładów: *Kultura i sztuka Orientu, Od Nefretete do Warhola*, czy też kolejna prezentacja dyskusji o relacjach Polski z sąsiadami, tym razem poświęcona Węgrom: *Polacy i Węgrzy. Historia – polityka – kultura*. Bardzo bogata oferta edukacyjna towarzyszyła również eksponowanym w Zamku wystawom.

W naszej działalności nie mogło zabraknąć prezentacji muzycznych: w minionym roku Zamek był miejscem przeszło 40 koncertów, a aktywność w tym zakresie dopełniły dwa cykliczne i cieszące się wielką popularnością festiwale skierowane do szerokiej publiczności: XV Festiwal Ogrody Muzyczne oraz szósta edycja Królewskich Arkad Sztuki, organizowanych we współpracy z Wydziałem Kultury m.st. Warszawy.

Na koniec warto zwrócić uwagę na nieustającą popularność Zamku jako miejsca spotkań z historią i kulturą: w minionym roku jego wnętrza i prezentowane w nich wystawy odwiedziło oraz uczestniczyło w działaniach edukacyjnych blisko 700 tys. osób. Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum pozostaje bez wątpienia jedną z najważniejszych i najbardziej atrakcyjnych instytucji kultury w Polsce. Wszystkim, których działalność i praca przyczyniały się do osiągnięć Zamku, pragnę w tym miejscu bardzo serdecznie podziękować.

dr hab. Przemysław Mrozowski

p.o. Dyrektor Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum

OTWARCIE OGRODU GÓRNEGO

Otwarcie zamkowego Ogrodu Górnego w maju 2015 r. było wielkim wydarzeniem w historii odbudowanego Zamku, spełniającym marzenia kilku pokoleń o reprezentacyjnej rezydencji królewskiej, z której moglibyśmy być dumni. Wprawdzie to dopiero pierwszy z zaplanowanych ogrodów (Ogród Dolny czeka na realizację), ale już teraz z zachwytem podziwiamy wschodnią stronę rezydencji. Odnowiona w 2013 r. fasada saska oraz zrewitalizowane w 2009 r. Arkady Kubickiego wraz z nowo oddanym ogrodem tworzą harmonijną i spójną całość. Malownicze rzędy drzewek w donicach na tle przywróconej historycznej kolorystyki wschodniego skrzydła przywołują widok XVIII-wiecznego Zamku z obrazu Bernarda Bellotto zw. Canalettem. Oświetlona przedpołudniowym słońcem lub nocną iluminacją panorama Zamku przywodzi na myśl włoskie lub francuskie pałace. Trójkątny ogródek nawiązujący do stylu barokowego oraz neomodernistyczna stylistyka skarpy przypominają o długiej historii tego jedynego w Polsce ogrodu, który towarzyszy monarszej rezydencji.

Ogród zamkowy – rys historyczny

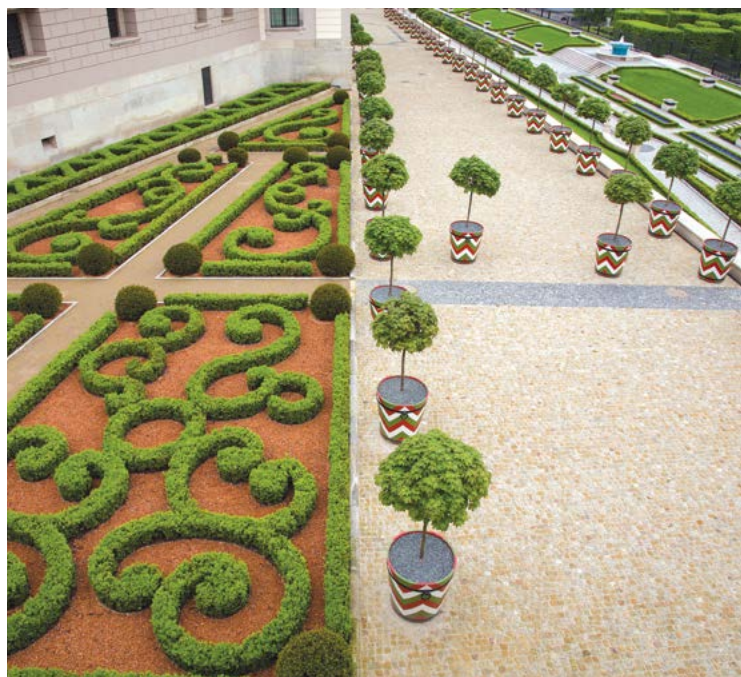
Pierwsze przedstawienie ogrodu zamkowego znajdujemy na drzeworycie z 1581 r. Ukazuje on ogród ukształtowany za czasów Anny Jagiellonki. Widzimy podzielony na dwie części obszar na skarpie, otoczony drewnianym ogrodzeniem. Widok Warszawy Abrahama Hogenberga z początku XVII w. pokazuje z kolei renesansowy ogród z ozdobnymi parterami w stylu niderlandzkim, strzyżone krzewy i drzewka oraz sad. Podczas przebudowy Zamku za czasów Zygmunta III Wazy obszerny ogród uległ częściowemu zniszczeniu. Mimo niewielkiego terenu, jaki pozostał po budowie umocnienia i wyrównaniu skarpy, ogród starannie pielęgnowano. W ogrodzie wazowskim zastosowano elementy barokowej sztuki ogrodniczej. Znalazły się w nim haftowane partery – niezbędny element modnej rezydencji – i drzewa owocowe, a także miejsce na rzeźby, fontannę i woliery. Za czasów Jana III wzniesiono łazienkę – grotę podkreślającą charakter ogrodu jako miejsca spokoju i odosobnienia.

Pierwsza połowa XVIII w. przyniosła kolejne zmiany. Nowe projekty ogrodu były związane z rozbudową Zamku zarówno za czasów Augusta II, jak i Augusta III. Powstała wspaniała rokokowa elewacja od strony Wisły, uzupełniona ogrodem zaprojektowanym przez Gaetana Chiaveriego.

Dużo uwagi ogrodnicy i otoczeniu Zamku poświęcił król Stanisław August, jednakże nowe koncepcje urządzenia tych terenów, projektowane przez Victora Louisa, Jakuba Fontanę i Dominika Merliniego, pozostały jedynie w sferze planów. Częściowo osuszono dawne koryto rzeki z przeznaczeniem na rozległy ogród, który nie doznał się realizacji. Za czasów Stanisława Augusta podstawą wystroju tarasu przed elewacją Zamku były drzewka pomarańczowe w drewnianych donicach, malowanych w zielono-biało-czerwone pasy. Drzewa posadzono także bezpośrednio w gruncie. Pozwoliło im swobodnie rosnąć, dzięki czemu ogród nabral malowniczego, romantycznego charakteru. Na miejscu dawnego ogródka założono aleję spacerową, prawdopodobnie wysadzaną drzewami, której kres położyło wzniesienie Biblioteki Królewskiej według projektu Dominika Merliniego w 1786 r.

Kolejnym ważnym momentem w historii ogrodu zamkowego była realizacja projektów Jakuba Kubickiego. Istniejącą ulicę Boczną, biegnącą wzdłuż Oficyny Wielkiej, ok. 1820 r. architekt schował, tworząc nad nią sklepienia – dzisiejsze Arkady Kubickiego. Zburzył drugą kondygnację oficyny, dobudowaną za czasów Stanisława Augusta, i wprowadził schody łączące ogród na skarpie z ogrodem schodzącym do Wisły. Nad sklepioną ulicą Kubicki zaprojektował taras ogrodowy z pięknym widokiem na Wisłę, a u stóp skarpy

Widok na tzw. ogródek trójkątny – pastisz ogródka barokowego z czasów Zygmunta III Wazy – oraz na rzędy drzewek w donicach, nawiązujących do okresu Stanisława Augusta

Fontanna w kształcie kielicha, wykonana z brązu – nawiązanie do stylu *art déco*

← Donica pomalowana w zielono-biało-czerwone pasy, symbolizujące barwy herbowe ostatniego króla

regularny ogród oparty na późnobarokowym układzie alei. Roślinność kształtowana była swobodnie w postaci malowniczych klombów łączących różne gatunki drzew i krzewów. Na murku oddzielającym krawędź skarpy stały wielkie klasycystyczne wazony. Balustradę tarasu biblioteki dekorowały oranżeryjne drzewka w donicach, a na środku tarasu tryskała fontanna. Dwie małe fontanny powstały również na osi elewacji saskiej; na Arkadach i górnym tarasie. Ogród zamkowy stał się jednym z ulubionych parków w stolicy. Taki stan nie trwał jednak długo.

W 1856 r. Arkady Kubickiego przeznaczono na stajnie dla pułku kozaków kubańskich i z czasem uległy one dewastacji, podobnie jak ogród dolny, na którego terenie wzniesiono koszary i stajnie. Przestrzeni w części centralnej używano do ujeżdżania koni. Na bli-

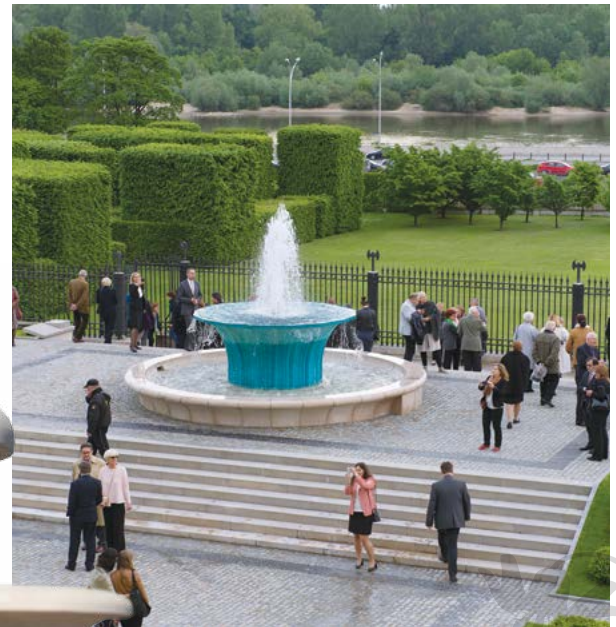
sko 100 lat teren został zamknięty ze względu na wojskowy status. W części północnej powstał obsługujący wojsko folwark.

W niepodległej Rzeczypospolitej prace w ogrodzie zainicjowano już w 1919 r. Przerzedzono drzewa i krzewy na skarpie. Powstawały kolejne koncepcje projektowe otoczenia Zamku i dolnego ogrodu. Prace przyspieszyły, gdy prezydentem Warszawy w 1934 r. został Stefan Starzyński. Zapoczątkował on szeroki program prac urbanistycznych i poprawy estetyki miejskiej. Rok przed wybuchem II wojny światowej powstał ogród według projektu, na który wielki wpływ wywarły koncepcje architekta Adolfa Szyszko-Bohusza, będący transpozycją w duchu modernizmu XVII- i XVIII-wiecznego stylu francuskiego. Nie został on w pełni zrealizowany, nie zdążył także się rozrosnąć, ale w znacznym stopniu przetrwał wojnę.

Spotkanie gości i przyjaciół Zamku z okazji otwarcia Ogrodu Górnego, 21 maja

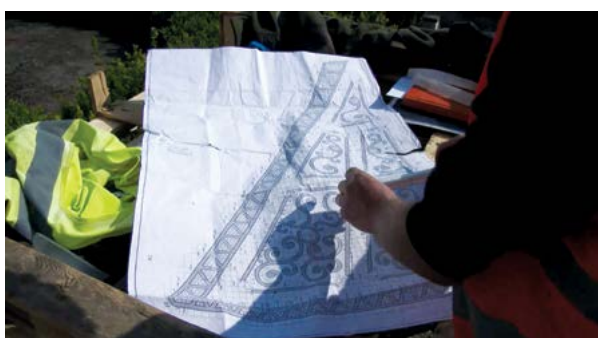
Do stylistyki modernizmu Ogrodu Górnego nawiązują: geometryczna struktura ze strzyżonymi żywopłotami i alejkami o twardej nawierzchni, kamienne wazy i ławki oraz białe drewniane ławki

Bernardo Bellotto, *Widok Warszawy z tarasu Zamku Królewskiego (fragm.)*, 1772, Muzeum Narodowe w Warszawie

Nowy Ogród Górny

21 maja 2015 r. odbyło się uroczyste otwarcie Ogrodu Górnego po trwającej blisko 2 lata rewitalizacji. Ogród liczący 4 tys. m kw. składa się z dwóch części. Na skarpie i tarasie nad Arkadami Kubickiego powstał ogród neomodernistyczny, nawiązujący do czasów przywracania świetności Zamku w latach międzywojennych. O przyjęciu takiej koncepcji zdecydowała obecność zachowanych u stóp skarpy 80 blisko stuletnich drzew, posadzonych w geometrycznym układzie za czasów Adolfa Szyszko-Bohusza. Do stylistyki modernizmu nawiązują: geometryczna struktura Ogrodu Górnego ze strzyżonymi żywopłotami i alejkami o twardej nawierzchni, kamienne wazy i ławy oraz białe drewniane ławki. Nowa fontanna, usytuowana na osi założenia w formie kwiatowego kielicha, jest reminiscencją stylu *art déco*. Niezapominajki, których użyto do wiosennego obsadzenia, należały do najpopularniejszych kwiatów dwudziestolecia międzywojennego. Druga wspomniana część ogrodu to teren przy skrzydle gotyckim, który został zrealizowany jako pastisz ogródka barokowego z czasów Zygmunta III Wazy na podstawie planu Erika Dahlbergha z 1656 r. oraz późniejszych rycin. Dzięki nim odtworzono układ żywopłotów i rabat. Alejki wysypano czerwonym grysem, posadzono lawendę i bukszpan. Na górnym tarasie ustawiono w dwóch rzędach 88 drzewek w donicach, które stanowią bezpośrednie nawiązanie do czasów króla Stanisława Augusta. W XVIII w. w identycznych donicach pomalowanych w pasy zielono-biało-czerwone – barwy herbowe ostatniego króla – rosły drzewka cytrusowe. Dziś w donicach rosną klony, które dobrze znoszą polską zimą.

Prace przy rewitalizacji Ogrodu Górnego, 2014

Ogród Górny z lotu ptaka

Zakres prac

Realizacja projektu rewitalizacji Ogrodu Górnego wymagała przeprowadzenia na szeroką skalę wielu prac technicznych i ogrodniczych. Największą trudność stanowiły wymiana ziemi oraz przeprofilowanie stoku skarpy poniżej Zamku i ponad dachem Arkad, tak by można było założyć alejki. Ze względu na ukształtowanie terenu i bezpieczeństwo budowlane nie można było zastosować ciężkiego sprzętu; prace były wykonywane ręcznie lub przy użyciu jedynie lekkiego sprzętu. Nową, urodzajną ziemię (ponad 2 tys. m sześć.), rośliny, elementy małej architektury i wszelkie elementy techniczne transportowano na górę przy pomocy taśmociągów i podnośników. Oprócz prowadzenia prac ziemnych naprawiono istniejące nawierzchnie dróg i zbudowano nowe. Wykonano prace konserwatorskie zabytkowego muru ceglanego usytuowanego w północnej części oraz muru tarasu górnego, a także prace naprawcze przy schodach, ogrodzeniu arkad i studni. Wykonano instalacje sanitarne: przyłącze wodociągowe, instalacja nawadniająca, kanalizacja i drenaże, instalacja fontann i budowa nowej komory technicznej. Nowa instalacja elektryczna umożliwiła oświetlenie ogrodu i sterowanie automatycznym nawadnianiem. Zainstalowano elementy konstrukcyjne i architektoniczne dwóch fontann, a także ławki kamienne z wazami (2 komplety), ławki drewniane (14 szt.) i pojemniki na drzewa (96 szt.). W Ogródzie Górnym założono trawniki o łącznej powierzchni 4 tys. m kw., zasadzono ponad 20 tys. krzewów bukszpanu o powierzchni 700 m kw., lawendę – 60 m kw., 88 szt. drzewek klonu oraz ok. 95 m kw. roślin rabatowych jednorocznych (niezapominajki, heliotropy, chryzantemy).

Antoni Zalewski, *Widok Zamku Królewskiego od strony Wisły*, po 1831, Muzeum Narodowe w Warszawie

Realizacja projektu rewitalizacji Ogrodu Górnego trwała od września 2013 r. do kwietnia 2015 r. Jej koszt w wysokości ponad 8 mln zł został w całości pokryty z dotacji Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Ze strony Zamku z zespołami projektantów ogrodu zamkowego współpracowała dr Małgorzata Szafrąńska, która czuwała nad powstaniem ostatecznego projektu. Przebiegiem prac kierowali inż. Sławomir Kwiatkowski oraz dr Małgorzata Szafrąńska.

Projekt zrealizowała pracownia Ogród, Park, Krajobraz[®] Jakub Zemla i Tomasz Zwiecz z udziałem pracowni RS Architektura Krajobrazu Dorota Rudawa. Wykonawcą projektu była firma PARK-M ze Starego Sącza.

WYSTAWY

Napoleon i sztuka

12 września – 13 grudnia, Galeria Wystaw Czasowych

Była to pierwsza w Polsce tak obszerna prezentacja artystycznych dokonań Francji doby napoleońskiej. Epoka ta stworzyła własny styl w sztuce – *empire*, którego różnorodne oblicza zaprezentowane zostały podczas wystawy. Znalazło się na niej 120 dzieł sztuki najwyższej klasy, użyczonych przez muzea i kolekcje francuskie. Wśród nich znakomite obrazy, grafiki, rysunki, rzeźby, bogato zdobione wyroby porcelanowe i metaloplastyczne, kunsztowne meble i tkaniny. Wystawa została zorganizowana przez Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum wraz z Pałacem Cesarskim w Compiègne oraz Réunion des musées nationaux – Grand Palais z okazji 200. rocznicy kongresu wiedeńskiego, umownie zamykającego epokę napoleońską.

Waza typu *cordelier* z pałacu w Compiègne, 1808-1809, Cesarska Manufaktura Porcelany w Sèvres

Komoda z sypialni cesarzowej Marii Luizy w pałacu w Compiègne, 1810, wyk. François-Honoré-Georges Jacob-Desmalter

Obiekty na wystawę zostały wypożyczone m.in. z Musée du Louvre, château de Versailles, Musée des Arts décoratifs, Musée Carnavalet, Musée-chateau-Fontainebleau, Le Mobilier National, château de Malmaison, Manufacture nationale de Sèvres, Musée Fabre w Montpellier. Zwiedzający mieli okazję obejrzeć obrazy i rysunki artystów takiej rangi, jak: François Gérard, Jacques-Louis David, François-Xavier Fabre, Anne-Louis Girodet, Pierre-Joseph Proudhon. Rzemiosło artystyczne reprezentowały brązy i srebra Jeana-Baptiste'a-Claude'a Odiota i Martina-Guillaume'a Biennais'go, w tym realizacje projektów czołowych dekoratorów *empire'u* – Charles'a Perciera i Pierre'a-François-Léonarda Fontaine'a. Atrakcją stanowiły meble François-Honoré Jacoba-Desmaltera, pochodzące z wyposażenia cesarskich pałaców, w tym biurko samego

Napoleona oraz fotele z buduaru cesarzowej Marii Luizy, zaprezentowane na tle wielobarwnych, bogato zdobionych tkanin Camille'a Peronna. Damskiej części publiczności z pewnością przypadły do gustu pantofelki i suknia cesarzowej Józefiny, garnitur biżuterii Marii Luizy oraz serwis egipski, z którego kawę pijał Bonaparte.

Wśród znakomych eksponatów warto wspomnieć całociowy portret Napoleona w stroju koronacyjnym autorstwa François Pascala Simona Gérarda, ukazujący postać cesarza w bogatym i wyszukany stroju nawiązującym do antyku. Duże zainteresowanie wzbudzały biurko mechaniczne i towarzyszący mu fotel z pałacu w Compiègne. Uważa się, że mechanizm biurka został wymyślony przez samego Napoleona. Przy wyciąganiu do przodu dolnego blatu górny się cofa. Wyjątkowym zabytkiem był także neseser podróżny,

w którego wnętrzu mieściły się zarówno utensylia kosmetyczne i pojemniki na maści, kremy oraz pudry, jak i mały serwis do kawy, talerze i sztućce. Takie nesesy były bardzo drogie i robiono je jedynie na zamówienie.

Własny styl Napoleona, który rozpowszechnił się w całej Europie, wyrósł z kultury antycznej inspirowanej odkryciami archeologicznymi i przybrał różne oblicza: od realizacji w nurcie wzniesłego neoklasycyzmu, poprzez fascynację Orientem i egiptomanie oraz wypelniony duchem sentymentalnym styl trubadurów i preromantyzm, aż po formy najnowocześniejsze. Na sztukę tę miała wpływ oficjalna polityka kulturalna dworu cesarskiego, który za sprawą skutecznej administracji dążył do pełnej kontroli wszelkich przejawów działalności artystycznej, ukazując w architekturze, wystroju wnętrz, malarstwie, rzeźbie i rzemiośle artystycznym potęgę i splendor cesarza i dworu. Poprzez sztukę, którą kreował, Napoleon budował swój mit i wyznaczał ramy ówczesnie obowiązującego dobrego smaku.

W paradnych salach Zamku Królewskiego w Warszawie Napoleon gościł trzykrotnie. Po utworzeniu Księstwa Warszawskiego Polacy postrzegali cesarza jako odnowiciela ich państwa, a jego wizyty w Warszawie wzbudzały wielkie nadzieje na odzyskanie niepodległości. Warto przypomnieć, że na początku XIX w. wewnątrz zamkowej Sali Rycerskiej wisiał obraz pędzla Marcella Bacciarellego, ukazujący scenę nadania konstytucji Księstwu Warszawskiemu przez Napoleona. To zaginione obecnie dzieło było jednym z sześciu wspaniałych płócien przedstawiających najbardziej doniosłe wydarzenia historyczne w dziejach Polski.

Wystawę w Warszawie poprzedzał pokaz w dawnej napoleońskiej rezydencji – Pałacu Cesarskim w Compiègne (24 kwietnia – 27 lipca 2015), zatytułowany *Napoléon Ier ou la légende des arts*. Warszawska odsłona ekspozycji została wzbogacona o obiekty z kolekcji polskich: Muzeum Narodowego w Warszawie, Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, Muzeum Narodowego w Krakowie, Muzeum w Nieborowie i Arkadii oraz Fundacji Zbiorów im. Ciechanowieckich. Uzupełniły one prezentację o dzieła sztuki francuskiej nabywane lub zamawiane przez mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej, w tym przez rodziny Krasińskich czy Potockich.

Frekwencja na wystawie wyniosła 63 600 osób.

Komisarze wystawy ze strony Zamku: Marta Zdańkowska (Dział Głównego Inventaryzatora) i Maciej Chojnowski (Ośrodek Sztuki)

Komisarze wystawy ze strony francuskiej: Emmanuel Starcky – dyrektor Muzeów i Dóbr Narodowych w Compiègne i Blérancourt, Hélène Meyer – kurator ds. Wielkich Apartamentów w Muzeum Narodowym w Pałacu w Compiègne i Anne Dion-Tenenbaum – kurator Działu Rzemiosła w Muzeum Luwru

Valéry Giscard d'Estaing, były prezydent Republiki Francuskiej, i dziennikarz Jerzy Kisielewski podczas spotkania nt. książki *Zwycięstwo armii Napoleona*, Sala Wielka, 27 listopada

Program towarzyszący wystawie

Wykłady zorganizowane we współpracy z Instytutem Francuskim w Polsce:

Elisabeth Ponsolle des Portes (Comité Colbert), *Dobra luksusowe: od rozkwitu sztuki do rozwoju gospodarki europejskiej* (12 października)

Valéry Giscard d'Estaing (były prezydent Republiki Francuskiej), spotkanie nt. książki *Zwycięstwo armii Napoleona*; prowadzenie: Jerzy Kisielewski (27 listopada)

Emmanuel Starcky (dyrektor Muzeów i Dóbr Narodowych w Compiègne i Blérancourt), *Art Nouveau Empire* (9 grudnia)

Warsztaty muzealne:
Elżbieta Pachala-Czechowska, *Warsztaty z Napoleonem* (25 października)

Elżbieta Pachala-Czechowska, *Sztuka dizajnu w czasach Napoleona* (29 października, 5 listopada, 10 i 12 grudnia)

Dorota Szczocka, *Kapelusz Napoleona* (10 grudnia)

Tomasz Trojanowski, *Napoleon w teatrze wyobraźni* (10 i 11 grudnia)

Tomasz Szumański, *Napoleon w Warszawie* (11 grudnia)

Dorota Szczocka, *Cesarskie odznaczenia i ordery* (12 grudnia)

Wykłady otwarte:

Maria Brodzka-Bestry, *Zosia i Pan Tadeusz. O modzie empirowej* (20 września)

prof. Jarosław Czuby, *Uzbrojony obywatel czy żołnierz Fortuny? Mentalność oficerów i żołnierzy armii napoleońskiej* (7 października)

Marta Zdańkowska, *Napoleon koronuje się na cesarza. Wizja malarska a realia historyczne* (14 października)

Sławomir Kosim, *Cesarz Francuzów na Zamku Królewskim w Warszawie* (18 października)

Beata Artymowska, *Orle gniazda i gniazdko. Rezydencje Napoleona i jego najbliższych* (21 października)

Daniel Artymowski, *Napoleon, Champolion i egiptomania* (28 października)

dr Tadeusz Wojciech Lange, *Maltanckie intermezzo Napoleona* (4 listopada)

Magdalena Tworzowska, *Śladami Napoleona w Italii* (8 listopada)

Maria Brodzka-Bestry, *Łóżka i łoża Napoleona* (15 listopada)

prof. Dariusz Kołodziejczyk, *Pierwszy pogromca Napoleona: Ahmed Dżezzar i francuska wyprawa pod piramidy* (18 listopada)

Widok na klatkę schodową prowadzącą na wystawę

Maciej Chojnowski, *Mieszkając jak cesarz – meble i wnętrza w czasach Napoleona* (25 listopada)

prof. Ewa Letkiewicz, *Klejnoty w imperium Napoleona* (2 grudnia)

Agnieszka Lichacz, *Ile pięknych kobiet w Warszawie – stroje, zwyczaje, manieri w czasach Napoleona* (6 grudnia)

Anna Czekaj, *Kawalerzyści Napoleona – ułańska fantazja, męstwo szwoleżerów i gwardyjski honor* (9 grudnia)

Cykl filmowy *Napoleon i jego czasy*: Zorganizowane w współpracy z Filmoteką Narodową, Iluzjonem – Muzeum Sztuki Filmowej oraz Instytutem Francuskim w Polsce. Pokazy odbywały się w kinie Iluzjon.

Pan Tadeusz (1999), reż. Andrzej Wajda (13 września)

Jeniec Europy (1989), reż. Jerzy Kawalerowicz (20 września)

Przygody Gerarda (1970), reż. Jerzy Skolimowski (27 września)

Waterloo (1970), reż. Siergiej Bondarczuk (4 października)

Marysia i Napoleon (1966), reż. Leonard Buczkowski (11 października)

Popioły (1965), reż. Andrzej Wajda (18 października)

Wojna i pokój: Andrzej Botkoński (1965), reż. Siergiej Bondarczuk (25 października)

Wojna i pokój: Natasza Rostowa (1965), reż. Siergiej Bondarczuk (25 października)

Wojna i pokój: Rok 1812 (1967), reż. Siergiej Bondarczuk (22 listopada)

Wojna i pokój: Pierre Bezuchow (1967), reż. Siergiej Bondarczuk (22 listopada)

Austerlitz (1960), reż. Abel Gance (29 listopada)

Marie Walewska. Conquest (1937), reż. Clarence Brown (6 grudnia)

Jego wielka miłość (1936), reż. Stanisława Perzanowska i Mieczysław Krawicz (13 grudnia)

Pan Tadeusz (1928), reż. Ryszard Ordyński (seans z muzyką na żywo w Sali Wielkiej Zamku) (13 grudnia)

Seminarium dla nauczycieli
Zorganizowane we współpracy z Warszawskim Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkołen. Między 23 września a 16 grudnia odbyło się siedem spotkań seminaryjnych, w których uczestniczyli nauczyciele kierunków humanistycznych na wszystkich etapach edukacji szkolnej. Tematy seminariów: Daniel Artymowski, *Napoleon, Champolion i egipciomania*; Sławomir Kosim, *Napoleon w Warszawie*; Marta Zdańkowska, *Koronacja cesarska Napoleona – fakty, mity, inspiracje*; Maciej Chojnowski, *Różne oblicza sztuki empire'u*; Sławomir Kosim, *Książę Józef Poniatowski – śmierć bohatera, narodziny legendy*; prof. Andrzej Pieńkos, *Wpływ sztuki empire'u na polską kulturę XIX w.*; prof. Jarosław Czubały, *Księstwo Warszawskie – wielkie nadzieje w małym państwie*

Dni atrakcji na wystawie:
3 października, 25 października, 6 grudnia

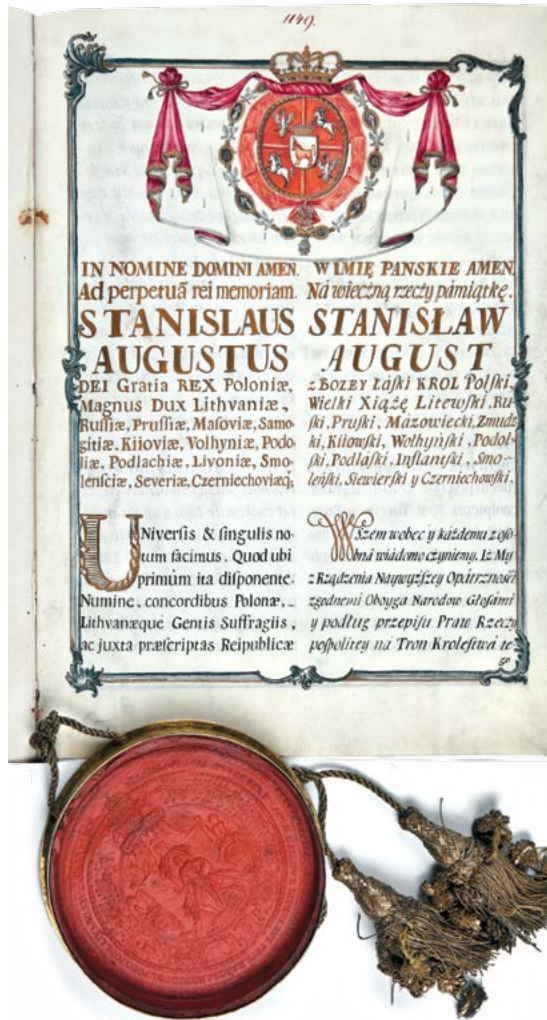
Tematy wykładów dla szkół i Uniwersytetów III Wieku:
Nie tylko o wojnie. Napoleon i jego czasy, Życie codzienne w armii Napoleona, Na salonach i w bitewnym kurzu – stroje w czasach Napoleona, Napoleon i jego empire, Czytaj z Napoleonem. Literackie gusta wielkiego wodza, Nie tylko o sztuce i nauce w czasach Napoleona.

W czasie trwania wystawy w ostatniej sali eksponowane były prace powstałe w ramach projektu *W poszukiwaniu Napoleona*, przygotowane przez uczniów XVI LO im. Stefanii Sempotowskiej i XV LO im. Narcyzy Żmichowskiej w Warszawie.

Dostępne były tam także materiały edukacyjne przeznaczone dla zwiedzających, szczególnie rodzin z dziećmi: indywidualne zabawy plastyczne *Hands on* i osobiste quizy *Prawda czy fałsz, Czy wiesz, co to jest?*, przygotowane przez Dział Oświatowy.

Praemiando Incitat. Order Świętego Stanisława 1765–1831. W 250. rocznicę powołania orderu

9 maja – 16 sierpnia, Nowa Izba Poselska

Już po raz drugi w ostatnich latach Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum przedstawił publiczności ważne polskie odznaczenie. Po najwyższym – Orderze Orła Białego – przyszła kolej na drugi order Pierwszej Rzeczypospolitej – Order Świętego Stanisława Biskupa i Męczennika, którego 250. rocznica ustanowienia wypadła w 2015 r. Zamek Królewski w Warszawie oraz Zamek Królewski na Wawelu postanowiły uczcić ten jubileusz poprzez zorganizowanie wspólnej wystawy. Zgromadzono na niej ok. 180 eksponatów, m.in. z Muzeum Wojska Polskiego, Muzeum Narodowego w Krakowie i Warszawie, ze zbiorów Fundacji Książąt Czartoryskich, z Muzeum Sztuki Medalierskiej we Wrocławiu, Wawelu i Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum. Honorowym patronem wystawy został prezydent RP Bronisław Komorowski.

Postanowienie i opisanie Orderu Świętego Stanisława (statut orderu)

Uroczystość otwarcia wystawy *Napoleon i sztuka*, Sala Wielka, 11 września

Wprowadzeniem do głównej części wystawy były zabytki ilustrujące powstanie oraz trwanie kultu św. Stanisława: znak pielgrzymi z 2. połowy XIII w., denar Władysława Łokietka z przedstawieniem Stanisława ze Szczepanowa, *Kronika świata* Hartmanna Schedla z wizerunkami świętego, a także rycina kolońska z 1605 r. i obraz Szymona Czechowicza, przedstawiające wskrzeszenie Piotrowina.

W centralnej części ekspozycji zgromadzone zostały najważniejsze eksponaty związane z Orderem Świętego Stanisława: statut orderu ze zbiorów Fundacji Książąt Czartoryskich, słynny miecz ceremonialny Stanisława Augusta ze zbiorów zamkowych oraz medalion z przedstawieniem św. Stanisława ze zbiorów wawelskich, będący prawdopodobnie znakiem jałmużnika Orderu Świętego Stanisława. Osobę króla – fundatora orderu – symbolizował portret Stanisława Augusta w kapeluszu z piórami pędzla Marcella Bacciarellego, oprawiony w efektowną ramę ozdobioną krzyżem oraz wstęgą Orderu Świętego Stanisława. Centralną część wystawy otaczały obrazy przedstawiające kawalerów orderu sportretowanych w mundurach orderowych, w tym króla, który jedyny raz wystąpił w mundurze powołanego przez siebie odznaczenia. W tym miejscu eksponowany był również sam mundur orderowy po marszałku Stanisławie Sołtanie ze zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie.

Zasadniczą ekspozycję tworzyły odznaki orderowe – krzyże, gwiazdy oraz wstęgi, umieszczone w gablotach chronologicznie, zgodnie z ruchem wskazówek zegara. Naturalną cezurą czasową dla orderu było Księstwo Warszawskie, kiedy po rozbiorach wskrzeszono go i kontynuowano jego nadawanie w zmienionej formie (utworzono 4 klasy orderu) w czasach Królestwa Kongresowego. Na wystawie oddzielnie zgrupowano odznaki anonimowe oraz te ze znaną proveniencją – z tych ostatnich warto wymienić komplet odznak z dyplomem po Kazimierzu Młockim i Janie Strzemboszu z okresu stanisławowskiego oraz krzyż Orderu Świętego Stanisława ze wstęgą po Józefie Chłopickim i komplet odznak z portretem po gen. Franciszku Dzierżykraj-Morawskim z okresu Królestwa Kongresowego. Prezentowane były także dyplomy i dokumenty dotyczące przyznawania odznaczenia z XVIII i XIX w. Ściany Nowej Izby Poselskiej zdobiły portrety kawalerów. Wśród nich zwracał uwagę wspaniały portret Fryderyka Moszyńskiego ze zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie, na którym widoczny jest kameryzowany krzyż Orderu Świętego Stanisława. Można było również zobaczyć portrety m.in. braci Potockich – Stanisława Kostki i Michała Jerzego Cyriaka oraz Antoniego Bielskiego, pochodzący ze zbiorów prywatnych. Osobno zgrupowane zostały wizerunki duchownych, ze względu na inny sposób noszenia wstęgi: zawieszona na szyi, a nie przez ramię.

Kres istnieniu Orderu Świętego Stanisława położył Mikołaj I, który po powstaniu listopadowym włączył go do systemu odznaczeń rosyjskich. Po odzyskaniu niepodległości orderu nie wskrzeszono, lecz jego spadkobiercą jest istniejący do dziś Order Odrodzenia Polski, którego odznaki można było obejrzeć w gablocie zamykającej wystawę.

Wystawie towarzyszył obszerny katalog.

Komisarze: Michał Zawadzki (Gabinet Numizmatyczny, Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum), Dariusz Nowacki (Zamek Królewski na Wawelu) Komisarze organizacyjni: Anna Matecka (Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum) i Dariusz Nowacki (Zamek Królewski na Wawelu) Scenografia: Violetta Damińska

Program towarzyszący wystawie

Lekcje muzealne i warsztaty:

Dla nagrody i zachęty, czyli Order Świętego Stanisława – zajęcia plastyczno-historyczne dla dzieci w wieku 8–12 lat z cyklu *Zamkowe wędrówki* (9 maja)

Agnieszka Lichacz, *Co to jest order* – zajęcia dla dzieci w wieku 6–10 lat (10 maja)

Dorota Szczocka, *Kawalerowie orderu Króla, czyli o Orderze św. Stanisława* – zajęcia plastyczne dla dzieci w wieku 8–12 lat (16 sierpnia)

Wykłady:

Dominika Jackowiak, *Legenda Świętego Stanisława i związane z nią najcenniejsze dzieła sztuki w Polsce* (10 maja)

Beata Artymowska, *Rozwikłanie chaosu. Program artystyczny króla Stanisława Augusta* (10 maja)

Sławomir Szczocki, *Nagradzając zachęca. Order Świętego Stanisława i jego dzieje* (10 maja)

dr Angela Sottys, *W dzień Imienin JKМ-ci... Uroczyste obchody święta Orderu św. Stanisława w źródłach epoki stanisławowskiej* (28 maja)

Anna Saratowicz-Dudyńska, Dariusz Nowacki, *Dlaczego w Statucie Orderu św. Stanisława zamiast wizerunku krzyża orderowego widnieje pusta karta?* (11 czerwca)

Marta Męcłewska, *Fajerwerki i toasty. Warszawskie i dreźnieńskie święta Orderu Orła Białego* (25 czerwca)

Sławomir Szczocki, *Ze świętym Stanisławem u boku, czyli historia Orderu św. Stanisława* (27 czerwca)

Maria Brodzka-Bestry, *W poszukiwaniu zaginionego klucza. Szambelanowie JKМ-ci i ich klucze* (5 lipca)

Sławomir Szczocki, *Od podwiązki do krzyża i gwiazdy. W świecie orderów* (16 sierpnia)

Przedstawienia:

Przedstawienie teatralne Teatru Atlantis *Mądrość Salomona, czyli „Nagradzając Zachęca”* (10 maja, 27 czerwca)

Przedstawienie teatralne Teatru Atlantis *Jak nagradzać cnotę, czyli „Nagradzając Zachęca”* (16 sierpnia)

Dni atrakcji na wystawie:

10 marca, 30 maja

Krzyż Orderu Świętego Stanisława ze zbiorów Ordynacji Nieświejskiej Radziwiłłów, Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum

Komisarze Michał Zawadzki i Dariusz Nowacki wprowadzający po wystawie

Józef Grassi, *Portret Fryderyka Moszyńskiego*, Muzeum Narodowe w Warszawie

Portrety artystów w grafice. Ryciny z kolekcji Adama Broża

17 lutego – 10 maja, Galeria Wystaw Czasowych

Na wystawie znalazły się 73 ryciny z kolekcji Adama Broża – historyka sztuki, dziennikarza, wybitnego znawcy zabytków Rzymu, znanego przede wszystkim jako autor przewodnika *Rzym po polsku*. Wystawa prezentowała zróżnicowany zbiór portretów artystów włoskich, niemieckich, francuskich i holenderskich, tworzących od wczesnego renesansu po późny klasycyzm. W dziale obejmującym renesans pokazane zostały wizerunki Michała Anioła, Donatella, Filippa Brunelleschiego i Albrechta Dürera. Barok reprezentowali artyści holenderscy: Peter Paul Rubens, Rembrandt van Rijn oraz Anton van Dyck, włoscy: Michelangelo Merisi da Caravaggio i Gianlorenzo Bernini, francuscy: Charles Le Brun, Robert Nanteuil i Claude Mellan. Klasycyzm reprezentowały portrety takich artystów, jak Antonio Canova i Bertel Thorvaldsen. Wystawiane ryciny w większości wykonane zostały przez znakomitych sztycharzy i przedstawiały wysoki poziom artystyczny, a w wielu przypadkach miały również ciekawą proveniencję. Wystawa w Zamku była pierwszą publiczną prezentacją kolekcji Adama Broża.

Wystawie towarzyszył katalog.

Komisarz: Tomasz Jakubowski (Ośrodek Sztuki)
Komisarz organizacyjny: Anna Matecka

Galeria Jednego Obrazu. Georges de La Tour *U lichwiarza*

7 listopada 2015 – 10 stycznia 2016, Izba w Wieży Grodzkiej

Przez dwa miesiące w Zamku Królewskim w Warszawie – Muzeum można było podziwiać dzieło jednego z najbardziej oryginalnych malarzy XVII w. – Georges'a de La Toura (1593–1652) *U lichwiarza*. Obraz był prezentowany w ramach Galerii Jednego Obrazu, której działalność zainaugurował w 2014 r. pokaz *Ekstazy św. Franciszka* autorstwa El Greca.

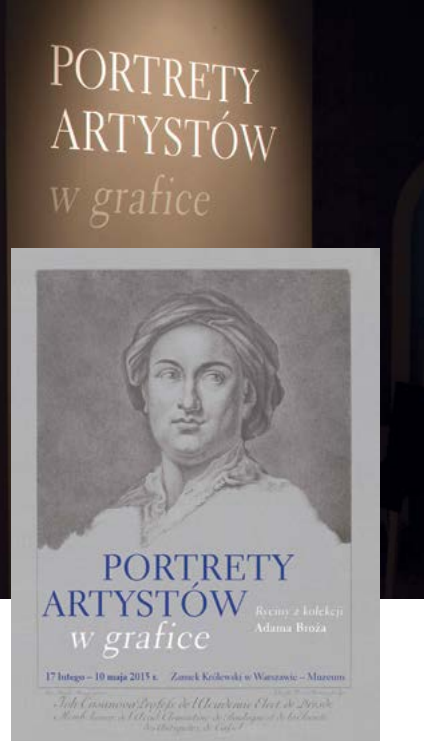
Płótno de La Toura *U lichwiarza* zostało udostępnione przez Lwowską Narodową Galerię Sztuki im. B.G. Woźnickiego.

Obraz namalowany zapewne w początku lat 20. XVII w. należy do najwcześniejszych dzieł artysty i jest pierwszym z jego znanych nokturnów, czyli scen nocnych rozgrywających się przy świetle świec. Różni się w sposób istotny od spokojnych, zrównoważonych kompozycji, tak charakterystycznych dla dojrzałego stylu mistrza – odznacza się szczególną ekspresją, dynamiką i bogactwem szczegółów. Rozedrgany płomień świecy wydobywa z mroku fragmenty postaci,

podkreśla gwałtowność ich ruchów, przydaje scenie szczególnego napięcia i dramatyzmu.

Nie jest pewne, czy tradycyjny, przyjęty zapewne w XVIII w. tytuł obrazu: *U lichwiarza* odpowiada treści przedstawionej sceny. Uczni różnie ją interpretują: w kontekście religijnym – jako scenę powołania św. Mateusza czy wyobrażenie Judasza liczącego srebrniki – bądź jako obraz rodzajowy przedstawiający Lotaryńczyków płacących kontrybucje wojenne w czasie walk z Francuzami, ukazujących zubożałych wieśniaków u lichwiarza czy może poborczy podatków. Większość badaczy skłonna jest widzieć w obrazie ten ostatni temat. Dzieło de La Toura, wielokrotnie pokazywane na wystawach na całym świecie, publikowane jest najczęściej pod francuskim tytułem *Paiement des impôts* lub angielskim *Payment of Taxes* (Płacenie podatków).

Komisarz wystawy: Dorota Juszczak (Ośrodek Sztuki)
Komisarz organizacyjny: Anna Matecka
Scenografia: Agnieszka Pufowska-Tomaszewska

Program towarzyszący wystawie

Wykłady:

Dominika Jackowiak, *Giovanni Lorenzo Bernini. Wybitne dzieła barokowej rzeźby w Rzymie oraz ich polskie naśladownictwa* (29 marca)

Tomasz Jakubowski, *Polska kolekcja z Rzymu. Adam Broż i portrety artystów* (15 kwietnia)

Maria Brodzka-Bestry, *William Hogarth. Joshua Reynolds. Portrety artystów angielskich* (19 kwietnia)

Dni atrakcji na wystawie:

10 i 15 marca

Georges de La Tour, *U lichwiarza*, Lwowska Narodowa Galeria Sztuki im. B.G. Woźnickiego

Dzień Flagi Rzeczypospolitej Polskiej 2015 (dokumenty z Biblioteki Polskiej w Paryżu)

3–24 maja 2015 r., Sala Senatorska i Galeria Warty

Wystawa *Dzień Flagi Rzeczypospolitej Polskiej 2015* została otwarta w obecności prezydenta RP Bronisława Komorowskiego. Osia narracji tej niewielkiej ekspozycji były oryginalne dokumenty sejmu powstańczego 1830–1831: uchwalony 25 stycznia 1831 r. akt detronizacji cara Mikołaja I jako króla Polski oraz uchwała o polskich barwach narodowych, przyjęta 7 lutego 1831 r. Wystawa prezentowała także kopię akcesu powstańczego przedstawicieli Ziem Zabrzanych (w II i III zaborze przez Rosję), zredagowanego i podpisanego 22 stycznia 1831 r. Dokumenty zostały wypożyczone przez Bibliotekę Polską w Paryżu, gdzie wchodzi w skład większego zespołu archiwaliów powstania listopadowego.

Historię i bogactwo zbiorów Towarzystwa Historyczno-Literackiego oraz Biblioteki Polskiej w Paryżu prezentowała wystawa w Galerii Warty. Pokazano ocalałe pamiątki sejmu powstańczego: głowicę laski marszałkowskiej Władysława Ostrowskiego, fragment drzewca laski marszałkowskiej z odcisniętą pieczęcią Izby Poselskiej i autografem marszałka, ikonografię posiedzenia sejmu, a także portret marszałka oraz biało-czerwoną kokardę na powstańczą czapkę. Całość zamknęła fotografia zniszczonej przez Rosjan i pozbawionej parlamentarnego charakteru Sali Senatorskiej, która do pełnej kraszy wróciła dopiero w czasie odbudowy Zamku w latach 1971–1984.

Komisarz wystawy: Beata Gadomska (Archiwum)
Komisarz organizacyjny: Anna Malecka

Zimna wojna. Krótka historia podzielonego świata

8 sierpnia – 15 października, Dziedziniec Wielki

Zimna wojna. *Krótka historia podzielonego świata* to trzecia po *Wygnańcach* (2013) i *Polsce Walczącej* (2014) propozycja wystawieniczo-edukacyjna przygotowana w ramach czteroletniej umowy *Pamięć jest wspólna*, zawartej w 2013 r. między Zamkiem Królewskim w Warszawie – Muzeum i Instytutem Pamięci Narodowej. Prezentacja na Dziedzińcu Wielkim Zamku była zaproszeniem do poznania historii zimnej wojny – konfliktu, który przez blisko pół wieku tworzył dwubieguny układ świata – oraz próbą odpowiedzi na pytanie, jak wielopłaszczyznowy charakter zimnowojennej konfrontacji odcisnął swoje piętno na wielu różnych obszarach życia, także w dziedzinie kultury i obyczajów. Wśród 300 prezentowanych zdjęć znalazły się nie tylko obrazy o charakterze typowo dokumentacyjnym, ale także takie, które szczególnie poruszały emocje, zapadały w pamięć, skłaniały do refleksji. Istotnym uzupełnieniem treści przekazu ikonograficznego były przywołane wypowiedzi polityków po obu stronach zimnowojennej barykady, które na trwałe

Otwarcie wystawy *Dzień Flagi Rzeczypospolitej Polskiej 2015*, 3 maja. Od lewej: prof. Małgorzata Omilanowska – minister kultury i dziedzictwa narodowego, Bronisław Komorowski – prezydent RP, prof. Andrzej Rottermund – dyrektor Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum, prof. Jan Ostrowski – dyrektor Zamku Królewskiego na Wawelu

Fragment wystawy *Zimna wojna... na Dziedzińcu Wielkim Zamku*

weszły do historii, m.in. przemówienia Winstona Churchilla, Johna F. Kennedy'ego czy Leonida Breżniewa. Wykorzystane na ekspozycji zdjęcia i materiały pochodziły ze zbiorów m.in. Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, Archiwum Akt Nowych, Muzeum Ludowego Frontu Łotwy, Ośrodka Karta, BE&W, CORBIS/Foto Channels, East News, FORUM, Getty Images/Flesh Press Media, NAF Dementi/Ośrodek „Pamięć i Przyszłość”, NASA, Polskiej Agencji Prasowej. Temat zimnej wojny wzbudził szczególnie duże zainteresowanie wśród turystów zagranicznych. Wystawę obejrzało ponad 90 tys. osób.

Organizatorzy: Biuro Edukacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie. Autorzy: Paweł Sasanka i Sławomir Stępień
Komisarze wystawy: dr Paweł Rokicki, Instytut Pamięci Narodowej (Biuro Edukacji Publicznej), Elżbieta Malanowska, Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum (Ośrodek Badań Historycznych)

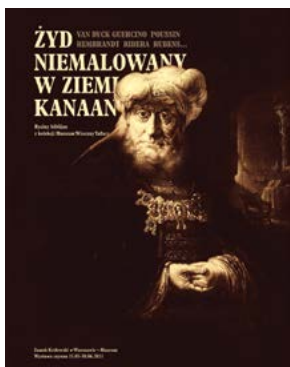
Program towarzyszący wystawie

Warsztaty edukacyjne dla młodzieży, zorganizowane przez Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej IPN w Warszawie we współpracy z Działem Oświatowym Zamku. W ramach zajęć na ekspozycji odbył się konkurs wiedzy, w którym nagrodą był album *Zimna wojna* w opracowaniu autorów wystawy. W Sali Kinowej Zamku młodzież mogła wysłuchać referatów wygłoszonych przez historyków IPN.

Żyd Niemalowany w Ziemi Kanaan. Ryciny biblijne z kolekcji Muzeum Wieczny Tułacz

15 maja – 30 czerwca, Galeria Wystaw Czasowych

Wystawa prezentowała graficzne wyobrażenia historii Żydów z czasów biblijnych – dzieła pochodzące z okresu od XV do XVIII w., autorstwa m.in. van Dycka, Guercina, Poussina, Rembrandta, Ribery i Rubensa, wykonane w technikach miedziorytu, drzeworytu, akwaforty, stalorytu czy mezzotinty. Przedstawione na wystawie ryciny to głównie sceny figuratywne i portrety (m.in. Abrahama, Dawida, Hioba, Lota) oraz miejsca (np. Świątynia Jerozolimska i twierdza Masada). Ekspozycja prezentowała także wizerunki drzew genealogicznych i obiektów architektonicznych oraz mapy i plany.

Wystawa w Zamku, zorganizowana przez Fundację Żyd Niemalowany, przedstawiała wielkie historyczne tradycje narodu Izraela oraz wkład Żydów w kulturę i cywilizację całego świata. Obok dzieł wspomnianych wcześniej autorów podziwialiśmy także prace: Adrichoma, Audrana, Boydella, Le Bruna, Calmeta, Coypela, Heemsker-

ka, Luykena, Mullera, Sadelera, Schedela, Surugea, van der Werffa, Westa, Wierixa, Visschera czy Villalpana. Są to malarze, rysownicy, rytownicy, a także kartografowie i uczeni – francuscy, holenderscy, włoscy, hiszpańscy, angielscy, niemieccy i jeden Polak – Jan Ziarnko.

Kuratorzy wystawy: Paweł Szapiro, Walerian Warchatowski i Magda Rubinfeld-Koralewska

Organizatorzy: Fundacja Żyd Niemalowany, Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum, American Jewish Joint Distribution Committee, Beif Kraków
Organizatorzy ze strony Zamku: Daniel Artymowski (Pracownia Działań Muzealnych) i Beata Kruk (Dział Promocji)

Dzień atrakcji na wystawie: 30 maja

Kulturalist: nowa sztuka i konteksty. Wystawa serbskiego i polskiego plakatu zaangażowanego

2–21 czerwca, Skarbiec

Nowy poczet władców Polski. Waldemar Świerzy kontra Jan Matejko

19 maja – 19 lipca, Galeria Wystaw Czasowych

Na pomysł ponownego namalowania wizerunków władców Polski wpadł w 2004 r. znakomity grafik i plakacista Andrzej Pagowski. Do współpracy zaprosił Waldemara Świerzego, swojego profesora i przyjaciela, uznanego w świecie mistrza niuanse i emocji. Do projektu dołączył historyk Marek Klat, który wziął na siebie opiekę nad wiarygodnością historyczną przedsięwzięcia. Prace nad *Nowym poczetem władców Polski* ruszyły z początkiem 2007 r. Konsultowano się z historykami, znawcami regaliów, ubiorów, fryzur, kultury, kolorystyki i uzbrojenia. Każdy z wizerunków tworzony był na podstawie sylwetki charakterologicznej konfrontowanej z ikonografią. Korzystając z wszelkich dostępnych źródeł, starano się odtworzyć osobowość władców oraz ich wygląd. Analizie poddano poglądy i postawę moralną, a nawet dolegliwości czy zmiany wyglądu zachodzące w miarę starzenia się władców. Profesor stworzył 49 portretów, z których ostatni – wizerunek króla Stanisława Augusta – ukończony został w przeddzień śmierci artysty 27 listopada 2013 r.

W ciągu 7 lat pracy powstała unikatowa w skali światowej kolekcja. Waldemar Świerzy uwspółcześnił swoje portrety, skupiając się głównie na twarzach, dzięki czemu powstał całkowicie autorski zbiór wizerunków królów i książąt, widziany oczami wyobraźni wybitnego artysty. Z okazji wystawy został wydany album.

Organizator: Andrzej Pagowski Kreacja Pro

Organizatorzy ze strony Zamku: Jagoda Pietryszyn i Paweł Tyszka (Dział Oświatowy)

Pokaz prezentował prace artystów serbskich: Jovana Tarbuka, Zdravka Mićanovića, Nikoly Vukašinića, Sanji Čezek, Velimira Andrejevića i Marka Milanovića, oraz polskich: Jana Bajtlika, Stanisława Gajewskiego, Piotra Garlickiego, Ryszarda Kajzera, Sebastiana Kubicy, Filipa Tofila i Uli Janowskiej, Marcina Władyki.

Organizatorzy: Kulturalist, Instytut Slawistyki Zachodniej i Południowej
Organizator ze strony Zamku: Regina Lubelska (Dział Marketingu)

Zamek warszawski – historia nieznana

15 maja – 22 czerwca, Dziedziniec Wielki

Wystawa pokazała główne aspekty historii badań archeologicznych i architektonicznych na terenie Zamku Królewskiego w Warszawie. Na tablicach zaprezentowane zostały krótkie opisy oraz fotografie odkryć z lat międzywojennych, powojennych i współczesnych. Ekspozycja skoncentrowała się na najważniejszych dokonaniach wielu badaczy nauk historycznych. Jednym z nich było odkrycie w latach 2004–2006 średniowiecznych fortyfikacji siedziby książąt mazowieckich, które potwierdziło wczesną metrykę Warszawy.

Kurator wystawy: Rafał Mroczek (Dział Archeologii)

Rekonstrukcja grodu warszawskiego z XIII/XIV w.

Szachy w średniowieczu, średniowiecze w szachach

15 października – 30 grudnia, Galeria Wystaw Czasowych

Wystawa gościła w Zamku dzięki uprzejmości Muzeum Archeologicznego w Poznaniu. Zaprezentowano 27 barwnych plansz, opowiadających dzieje powstania szachów, drogi ich przenikania na tereny europejskie, zmieniające się w czasie nazewnictwo. Zwiedzający mogli prześledzić etapy rozwoju zasad gry i ewolucję figur. Ekspozycję uzupełniały repliki zestawów szachów średniowiecznych odnalezionych w Sandomierzu, na Rusi Kijowskiej

i szkockiej wyspie Lewis, autorstwa Tomasza Pokorskiego i Jarosława Jaskulaka, oraz zestaw szachów pochodzący z Peru. Ciekawym eksponatem była bierka szachowa – wieża w typie arabskim wykonana z rogu jelenia – odnaleziona podczas badań archeologicznych na terenie dziedzina pałacu Pod Blachą. Każdy ze zwiedzających miał możliwość rozegrania partii szachów, korzystając z udostępnionego zestawu replik z wyspy Lewis.

Autorem scenariusza wystawy była Agnieszka Stempin, kierownik Rezerwatu Archeologicznego Genius Loci na Ostrowie Tumskim w Poznaniu.

Wystawa towarzyszyła konferencji *Początki murowanych zamków w Polsce do połowy XIV w.*

Organizator wystawy ze strony Zamku: Agnieszka Bocheńska (Dział Archeologii)

Europa w rodzinie. Ziemiaństwo polskie w XX wieku

3 lipca – 2 sierpnia, Arkady Kubickiego

Wystawa przedstawiła zbiorowy portret ziemiaństwa polskiego wraz z historią jego zniszczenia w latach 1939–1945 przez totalitaryzm nazistowski i sowiecki, wywłaszczenia przez komunistyczny system władzy i rozproszenia rodzin ziemiańskich po całym świecie.

Autorzy postanowili przybliżyć historii konkretnych rodzin, m.in. Lutosławskich, Czapskich, Gombrowiczów, aby uświadomić widzowi stratę, jaka nastąpiła wraz z likwidacją ziemiaństwa jako warstwy społecznej.

Organizatorzy wystawy: Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej w Poznaniu, Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie, Polskie Towarzystwo Ziemiańskie, Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum
Organizator ze strony Zamku: Elżbieta Tararuj (Dział Marketingu)

Program towarzyszący wystawie

Lekcja muzealna *Szachy w średniowieczu, średniowiecze w szachach*, prowadzona przez członków Polskiego Związku Szachowego.

Dzień atrakcji na wystawie: 29 listopada

Jan Potocki. Rękopis znaleziony w Saragossie

14 listopada 2015 – 31 stycznia 2016, Biblioteka Królewska

Rok 2015 ogłoszony został Rokiem Jana Potockiego (1761–1815) herbu Pilawa, potomka znanego arystokratycznego rodu, pisarza, dramaturga, polityka, historyka, podróżnika, badacza starożytności i obyczajów ludowych. Dziełem, które rozślawiło jego imię, był *Rękopis znaleziony w Saragossie*, pisany od lat 90. XVIII w., którego pierwsze fragmenty, w języku francuskim, ukazały się drukiem w 1805 r.

Na wystawie w Bibliotece Królewskiej pokazano serię 12 wielkoformatowych kompozycji autorstwa Sławomira Chrystowa, powstałych na zamówienie Marka Potockiego – współczesnego krewnego autora – inspirowanych słynną powieścią i wykonanych na papierze w gwaszu i akwareli oraz w technice rysunku tuszem. Oprócz ilustracji zaprezentowano również portrety członków rodziny Potockich (w tym znakomite obrazy pędzla Antona Graffa i Jana Chrzciciela Lampiego), kilka przedmiotów należących do autora powieści, a także zeszyty z rękopisem dzieła. Eksponowane obiekty pochodziły z kolekcji Marka Potockiego, Muzeum Zamku w Łańcucie, Fundacji Teresy Sahakian oraz Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum.

Komisarz: dr Artur Badach (Ośrodek Sztuki)

Slavi Christov, rysunek VII do *Rękopisu znalezionego w Saragossie* Jana Potockiego

W stronę Mekki. Koberce modlitewne ze zbiorów Fundacji Teresy Sahakian

28 października 2015 – 30 października 2016, pałac Pod Blachą

Wystawa wpisuje się w cykl wydarzeń zorganizowanych w setną rocznicę urodzin Teresy Sahakian (1915–2007). Ukazuje grupę koberców używanych przez część muzułmanów podczas codziennych modlitw. Przeznaczenie tkanin oraz sposób ich użytkowania zdecydowały o formie: niewielkich rozmiarach, prostokątnym kształcie i dekoracji, wykorzystującej architektoniczny motyw niszy, nawiązujący do kształtu mihrabu – wnęki w sali modlitwy w meczecie, wskazującej kierunek Mekki.

W kolekcji Fundacji Teresy Sahakian przechowywane są 62 koberce modlitewne, pochodzące z trzech ośrodków koberniczych Wschodu: anatolijskiego, perskiego i reprezentowanego najliczniej – kaukaskiego. Większość z nich stanowią tkaniny XIX-wieczne: wyroby z miejskich manufaktur i koberce wiejskie, tkane na własny użytek. Mimo jednolitej, skodyfikowanej kompozycji są to tkaniny różnorodne, charakteryzujące się bogactwem wzorów i kolorów.

Poza kobercami z kolekcji Fundacji Teresy Sahakian na wystawie można zobaczyć przykłady XVIII-wiecznych koberców tureckich (ze zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie i Zamku Królewskiego na Wawelu), stanowiących źródło inspiracji dla późniejszych realizacji.

Komisarz wystawy: Katarzyna Połujan (Ośrodek Sztuki)
Scenografia: Violetta Damińska

Koberzec modlitewny *pirepedil*, wschodni Kaukaz, 1875

DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNA

Kultura Dostępna

Od wielu lat Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum podejmuje wiele działań na rzecz poszerzenia dostępu do zasobów spuścizny kulturalnej, którą dysponuje i zarządza. Od dwóch lat realizuje program Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego pod nazwą *Kultura Dostępna*. Do najważniejszych inicjatyw w tym zakresie w 2015 r. należało przygotowanie multimedialnego przewodnika w języku migowym po apartamentach Wielkim i Królewskim oraz Pokojach Matejkowskich.

W 2015 r. postanowiono wyjść naprzeciw potrzebom i oczekiwaniom osób niesłyszących. Na podstawie opisów poszczególnych sal i wnętrz zamkowych oraz bogatego materiału ikonograficznego pracownicy Działu Oświatowego Iwona Maciszewska i Michał Sobieraj oraz przedstawiciele firmy LIDEX przygotowali i zrealizowali

film – przewodnik po Zamku, tłumaczony przez profesjonalnych tłumaczy języka migowego. Jego inauguracyjna prezentacja, z wykorzystaniem tabletów, odbyła się 16 maja 2015 r. podczas Nocy Muzeów. Cieszyła się ogromnym zainteresowaniem wśród osób niesłyszących i słabosłyszących. W tym dniu ponad 90 osób zwiedziło Zamek z nowym przewodnikiem, a inicjatywa spotkała się z zadowoleniem i uznaniem zaproszonych gości. Multimedialny przewodnik jest obecnie dostępny na zamkowym kanale You Tube i można go pobrać na urządzenia mobilne przez zamkową stronę internetową.

Wśród działań na rzecz osób niepełnosprawnych i grup wykluczonych w 2015 r. znalazło się także 119 lekcji z uczniami szkół specjalnych i ośrodków szkolno-wychowawczych, 30 bezpłatnych zajęć dla pacjentów szpitali psychiatrycznych w ramach programu *Terapia przez sztukę* oraz 40 wykładów w zakładach opieki społecznej, szpitalach, domach dziecka i zakładach penitencjarnych. Podobnie jak w ubiegłym roku, Zamek uczestniczył w Warszawskim Tygodniu Kultury bez Barier (29–30 września), w ramach którego zorganizowano oprowadzanie po Zamku dla dwóch grup osób niewidomych, dla grupy osób niepełnosprawnych umysłowo oraz dla grupy niedo-słyszących.

Od kilku lat działy edukacyjne Zamku przygotowują szeroką ofertę dla seniorów. Jest to odpowiedź na rosnące zapotrzebowanie i zainteresowanie zagadnieniami związanymi z historią i kulturą wśród słuchaczy Uniwersytetów III Wieku. W 2015 r. w Zamku przeprowadzono 247 wykładów i seminariów dla tej grupy odbiorców. Odwiedzano też seniorów w domach dziennego pobytu, gdzie odbyło się 5 spotkań seminaryjnych.

W 2015 r. po raz kolejny została przeprowadzona akcja *Muzeum za złotówkę*, obejmująca dzieci i młodzież do 16. roku życia. W ramach tego programu Zamek odwiedziło aż 70 tys. osób.

Od 16 czerwca 2014 r. Zamek Królewski – Muzeum uczestniczy w programie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej *Karta Dużej Rodziny*. Członkom dużych rodzin oferujemy zniżkowe bilety wstępu na Trasę Zamkową i do Galerii Lanckorońskich oraz Galerii Malarstwa, Rzeźby i Sztuki Zdobniczej. W 2015 r. z oferty skorzystało 196 osób – 103 osoby dorosłe oraz 93 osoby poniżej 18. roku życia.

Koncert *Filmowe inspiracje w orientalnym brzmieniu*, 18 kwietnia

Grupa osób niesłyszących, zwiedzająca zamkowe apartamenty z przewodnikiem w języku migowym

Program edukacyjny z okazji 100. urodzin Teresy Sahakian

Jedenastego kwietnia 2015 r. przypadała 100. rocznica urodzin Teresy Sahakian. Pracownicy Działu Oświatowego, pragnąc uczcić pamięć fundatorki oraz przybliżyć zamkowej publiczności dzieje jej życia i niezwykłą wartość zgromadzonej kolekcji, przygotowali bogaty program edukacyjny. Dzięki wsparciu finansowemu ze strony Zarządu Fundacji Teresy Sahakian w okresie marzec – maj udało się zrealizować wiele różnorodnych działań edukacyjnych i kulturalnych adresowanych do szerokiego grona odbiorców, których celem było przybliżenie uczestnikom wiedzy z zakresu kultury, historii oraz obyczajów Bliskiego i Dalekiego Wschodu.

Pamiątki po Teresie Sahakian i jej mężu Georgu

Z przygotowanej oferty edukacyjnej szczególnie chętnie skorzystały grupy przedszkolne, które tłumnie odwiedziły pałac Pod Blachą, zaproszone na przedstawienia teatralne *Bajanie na dywanie* oraz *The World is my family* w języku angielskim (prowadzenie: Maria Reif z Fundacji Art oraz Izabela Burska). Odbyło się również kilka spotkań przygotowanych specjalnie dla osób niepełnosprawnych i wykluczonych społecznie, uczestniczących w zamkowym programie *Terapia przez sztukę*. Łącznie przeprowadzono 81 przedstawień i prelekcji.

W dniu 18 kwietnia odbył się w pałacu Pod Blachą dzień atrakcji z okazji 100. rocznicy urodzin Teresy Sahakian, w ramach którego zostały zorganizowane zabawy plastyczne dla rodzin z dziećmi oraz spektakl muzyczny *Bajka straszka o królownie, która płakać nie umiała*.

Podsumowaniem obchodów był uroczysty koncert pt. *Filmowe inspiracje w orientalnym brzmieniu* dla gości Fundacji Teresy Sahakian, w wykonaniu Trio Impresja, prowadzony przez Annę Bojarską-Urbańską.

Komisarze obchodów 100. rocznicy urodzin Teresy Sahakian: Dominika Jackowiak, Agnieszka Jędrzejewska-Kurek
Oprac. Agnieszka Jędrzejewska-Kurek i Paweł Tysza

W ramach obchodów dla starszej publiczności został przygotowany cykl *Spotkań z kulturą i sztuką Orientu*, obejmujący 17 spotkań tematycznych, które poprowadzili eksperci i znawcy kultury orientalnej. Cieszyli się one dużym zainteresowaniem publiczności, która podkreślała ich celowość i atrakcyjność. W trakcie spotkań można było oglądać pamiątki związane z Jubilatką i jej mężem Georgem. Była to niepowtarzalna okazja, by zapoznać się z prywatnymi notatkami fundatorki kolekcji, jej szkolnymi zapiskami, obrazami i dokumentami. W ramach cyklu odbyły się następujące spotkania:

9 marca – *Pasjonatka. Teresa Sahakian i jej kolekcja*, Katarzyna Połujan, kustosz i kurator kolekcji kobierców wschodnich Fundacji Teresy Sahakian (Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum)

12 marca – *Tajemnice konserwacji orientalnych kobierców*, Anna Pituch-Sawicka, starszy konserwator (Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum)

16 marca – *Malowane historie – majolika z Montelupo*, dr Anna Szkurtat, kustosz dyplomowany (Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum)

19 marca – *Kobiety waleczne, czyli dzielne bohaterki wschodnich eposów w akcji*, dr Agnieszka Kaim, turkolog (Uniwersytet Łódzki, Stowarzyszenie Grupa Studnia O)

23 marca – *Torebka pani Sahakian – historia niezwykłego życia*, Dariusz Chyb, kurator kolekcji kobierców wschodnich z Fundacji Teresy Sahakian w latach 1990–2000

26 marca – *Zobaczcie ja na Wschodzie nigdy w domach nie zamieszkałam, zawsze będę u siebie – czyli Adama Mickiewicza podróż do Stambułu*, dr Małgorzata Litwinowicz (Instytut Kultury Polskiej UW; Stowarzyszenie Grupa Studnia O)

30 marca – *W państwie sultanów osmańskich*, Sławomir Szczocki, kustosz (Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum)

2 kwietnia – *Ali Ufki – po kres horyzontu. Historia niezwykła Polaka na dworze sultana*, Magda Tejchma, muzyk i muzykolog

9 kwietnia – *Biżuteria Turkmenów. Skarby Azji Centralnej*, Karolina Krzywicka, kustosz (Muzeum Azji i Pacyfiku)

13 kwietnia – *Ogrody kultury islamu*, dr Małgorzata Szafrąńska, kustosz dyplomowany (Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum)

16 kwietnia – *Powiew Orientu na książęcym dworze. Unikatowe znalezisko na Zamku Królewskim*, Agnieszka Bocheńska, kustosz (Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum)

20 kwietnia – *Dom jest czarny. Forugh Farrochzad – kobieta, której głos zabrzmiat*, dr Albert Kwiatkowski

23 kwietnia – *Jak być modną w burce. Moda w Afganistanie. Afganistan w fotografii z lat 60., 70., i 80.*, Liza Sherzai, promotorka muzyczna i artystka wizualna

27 kwietnia – *Kółko i krzyżyk po arabsku. Wschodnie gry planszowe*, Anna Zawadzka, archeolog

30 kwietnia – *Templariusze – za wiarę i władzę*, dr Tomasz Mleczek, historyk wojskowości, bronioznawca (Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum)

4 maja – *Dysfunkcyjna rodzina o orientalnych korzeniach. Joannici i inne zakony rycerskie*, dr Przemysław Deles, kustosz dyplomowany (Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum)

7 maja – *Renesansowa kwatera ofiarzona ze sceną Obrzezania w zbiorach Fundacji Teresy Sahakian*, Magdalena Rogowska oraz dr Artur Badach, kustosz dyplomowany (Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum)

Program edukacyjny z okazji otwarcia Ogrodu Górnego

Inscenizacja na dachu Biblioteki Królewskiej w ramach *Letniego spotkania o ogrodach przy świecach*, 26 czerwca

W maju po trwającej kilka lat rewitalizacji uroczyście otwarto Ogród Górny Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum. Aby przybliżyć publiczności zamkowej temat ogrodu w sztuce, kulturze i historii, pracownicy Działu Oświatowego w okresie od marca do czerwca przygotowali cykle wykładów, do wygłoszenia których zostali zaproszeni historycy sztuki z różnych ośrodków badawczych (środy); prelekcje niedzielne były prezentowane przez pracowników Działu Oświatowego.

Wykłady środowe miały charakter popularny i były adresowane do osób szczególnie zainteresowanych historią polskich i europejskich założeń ogrodowo-parkowych. Architekt krajobrazu, dr inż. Renata Stachańczyk, w swoim wykładzie pt. *Nierozważny i nieromantyczny książę von Pückler-Muskau i jego wielkie dzieło, Park Mużakowski* przedstawiła sylwetkę księcia Hermanna von Pückler-Muskau, twórcy słynnego parku krajobrazowego w Bad Muskau, położonego na granicy polsko-niemieckiej nad Nysą Łużycką, obecnie noszącego nazwę Parku Mużakowskiego (Muskauer Park). Od wielu lat po obu stronach granicy prowadzone są zakrojone na szeroką skalę prace rekonstrukcyjne, których efekt został zaprezentowany w trakcie wykładu. Historyk sztuki prof. Teresa Grzybkowska w wykładzie pt. *Ogrody filozoficzne. Arkadia, Zofiówka, Puławy* opowiedziała o powstałych w XVIII w. na terenie Rzeczypospolitej ogrodach filozoficznych, zwanych także ogrodami wolnomularskimi. Doktor Anna Oleńska wygłosiła wykład pt. *Ogrody rodziny Poniatowskich. Od ogrodu barokowego do preromantycznego parku*, w którym przybliżyła zamkowej publiczności wystawne ogrody otaczające siedziby Poniatowskich (Wolczyn,

warszawskie Łazienki, Jabłonna i Korsuń), będące wyrazem pozycji i prestiżu rodu. W wykładzie pt. *W świetle czerwonych lampionów, czyli o ogrodach chińskich w XVIII-wiecznej Rzeczypospolitej* Joanna Szumańska, pracownik Muzeum Łazienki Królewskie, opowiedziała o fascynacji Europy kulturą Dalekiego Wschodu i zainteresowaniu chińską sztuką ogrodową w Polsce w XVIII w.

Uzupełnieniem środowych wykładów były *Niedzielne spotkania o ogrodach*, na których pracownicy Działu Oświatowego zaprezentowały zamkowej publiczności historię najbardziej znanych europejskich założeń ogrodowych: Maria Brodzka-Bestry – *Ogród w Wersalu. Partery, boskiety, baseny i fontanny*, Magdalena Tworzowska – *Villa d'Este w Tivoli – ogród śpiewających fontann* oraz Dominika Jackowiak – *Miasta-ogrody. Realizacja XIX-wiecznej koncepcji na obrzeżach Warszawy*.

W celu spopularyzowania nowo powstałego ogrodu zamkowego pracownicy Działu Oświatowego zorganizowali 7 czerwca dzień atrakcji pod hasłem *Zabawy dworskie w ogrodzie króla*. Program obejmował warsztaty plastyczne dla dzieci, w trakcie których młodzi

Tancerze Baletu Dworskiego Cracovia. Danza ze spektaklu *Karnawał wenecki*, 7 czerwca

Polonez z udziałem publiczności na tarasie Ogrodu Górnego, 7 czerwca

artyści tworzyli papierowe kwiaty do ozdobienia kapeluszy i projektowali królewski ogród; plener malarski; warsztaty fotograficzne pt. *Ogrody królewskie światłem malowane*; spotkanie literackie *Ogród rozkoszy ziemskich, czyli igraszki na łonie natury* oraz wykład dr Haliny Galery *Tajemniczy ogród. Symbolika roślin w najstarszych ogrodach świata*. Na zakończenie odtańczono wspólnego poloneza i odbył się bal z udziałem publiczności, poprowadzony przez tancerzy Baletu Dworskiego Cracovia Danza, który wcześniej zaprezentował spektakl pt. *Karnawał wenecki*.

Ukoronowaniem całego cyklu było *Letnie spotkanie o ogrodach przy świecach*, zorganizowane 26 czerwca na dachu Biblioteki Królewskiej. W ten sposób nawiązaliśmy do międzywojennej tradycji rautów organizowanych przez prezydenta Rzeczypospolitej Ignacego Mościckiego dla ówczesnych elit. Naszym gościom zaproponowaliśmy spotkanie z dr Małgorzatą Szafrąnską, która opowiedziała o burzliwej historii, zniszczeniu i odtworzeniu ogrodu zamkowego. Tancerze zespołu Baletu Dworskiego Cracovia Danza zaprezentowali tańce z okresu międzywojennego.

Komisarze projektu: Maria Brodzka-Bestry i Magdalena Tworzowska
Oprac. Magdalena Tworzowska

Spektakl *Xiążę Józef S* według sztuki Stefana Żeromskiego *Sutkowski*, 3 października

Pracownia Działań Muzealnych

Szeroka edukacja kulturalna, historyczna i plastyczna prowadzona przez Pracownię Działań Muzealnych (PDM) Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum obejmuje wszystkie grupy społeczne i wiekowe. W 2015 r. w ofercie edukacyjnej działu pojawił się nowy cykl wykładów *Od Wifa Stwoża do Wojciecha Fangora*, ukazujący rozwój sztuki i najważniejsze zjawiska artystyczne na ziemiach polskich w ramach czasowych zakreślonych w tytule, a także wiele propozycji, których motywami przewodnimi są teatr i światło.

W działalności PDM najszerszy zakres mają zajęcia warsztatowe dla grup szkolnych, których w 2015 r. przeprowadzono aż 448. Obejmują one stałą ofertę dla dzieci i młodzieży, ujętą w informatorach rozsyłanych co roku do szkół. Warto wspomnieć, że zajęcia prowadzone są także w językach obcych. W ostatnim roku przeprowadzono 14 takich zajęć z następujących tematów: w jęz. francuskim *L'aigle et la fleur de lis*, w jęz. angielskim *Tracking Polish History* i w jęz. niemieckim *Wege und Umwege der polnischen Geschichte*. Specjalne warsztaty zostały zorganizowane dla uczniów w wieku 7–10 lat z Liceum Francuskiego przy Ambasadzie Republiki Francuskiej w Warszawie. Obejmowały one 7 spotkań o tematyce związanej z postacią Napoleona Bonaparte'go. Łączyły zajęcia teoretyczne, plastyczne oraz zwiedzanie wystawy *Napoleon i sztuka*, która w okresie 12 września – 13 grudnia była prezentowana w Zamku.

Dużym zainteresowaniem już od kilku lat cieszą się spotkania z cyklu *Zamkowe wędrówki*, odbywające się raz w miesiącu w sobotnie przedpołudnia i przeznaczone dla uczestników indywidualnych w wieku 8–12 lat. W 2015 r. zostało zorganizowanych 18 zajęć z następujących tematów: *Orzeł i Półksiężyc. Polska i Turcja – trudne sąsiedztwo?*; *Tajemnice starej mapy, czyli ABC kartografii*; *Tajemnice starej mapy 2, czyli odkrywcy i odkrycia*; *Szyfrowe prace, czyli w dawnej szkole*; *Dla nagrody i zachęty, czyli Order Świętego Stanisława*;

Czarne na białym, czyli o Biblii w grafice; Cesarz Napoleon i jego sztuki; Królewskie rozrywki. Szachy, trik-trak i inne gry w dawnych czasach.

Pracownia Działań Muzealnych realizowała także spotkania w ramach akcji Lato w Mieście 2015. Program zatytułowany *Królewskie spacerki. W światłach ramp...* odbywał się w dwóch edycjach: lipcowej i sierpniowej, i był przeznaczony zarówno dla odbiorców indywidualnych, jak i dla zorganizowanych grup. Łącznie wzięło w nim udział ok. 1400 dzieci. Uczestnicy wspólnie oglądali spektakl pt. *I jeszcze raz, czyli krótka sztuka o kulisach teatru*, a następnie, podzieleni na grupy, uczestniczyli w warsztatach, których tematem przewodnim było światło: *Co to jest światło?; I kto po Prometeuszu?; Wszystkie oświecone nauki; Energia odnawialna – ekologiczny warsztat praktyczny; Zbuduj teatr – rekonstrukcja teatru starożytnego* (warsztat plastyczny); *Dźwięki na powitanie słońca w rytmie nie tylko bębnow.*

Oferta PDM dla osób dorosłych obejmuje wykłady z historii sztuki, kurs malarstwa i rysunku oraz wykłady dla Uniwersytetów III Wieku. W 2015 r. odbyły się dwa cykle wykładów z historii sztuki: kolejna edycja cyklu *Od Nefretete do Warhola* oraz cykl prezentowany po raz pierwszy: *Od Wita Stwosza do Wojciecha Fangora*. W odróżnieniu od pierwszego cyklu, który był okazją do poznania najważniejszych stylów, artystów i najsłynniejszych dzieł sztuki europejskiej, nowy cykl poświęcony został w całości zjawiskom artystycznym na ziemiach polskich, poczynając od najważniejszych zabytków czasów rzymskich do wieku XVIII. Dwa ostatnie stulecia przedstawione zostały poprzez wybrane artystyczne indywidualności oraz najciekawsze zagadnienia. Oba cykle prowadził historyk sztuki Przemysław Głowacki.

W ramach kursów malarstwa i rysunku zrealizowano także siedem cykli spotkań dla dorosłych odbiorców w następujących zakresach tematycznych: *Pędzelkiem i piórem. Sztuka rysowania tuszem; Ptasie barwy. Rysunek i akryl; Pięć mgieł wiosny. Techniki kryjące; Martwa natura w oleju. Malarstwo olejne; Grafika czerni – grafika białej; W służbie rysunku. Rysunek i akwarela oraz Z teki grafika. Techniki wypukle.*

Zajęcia dla dzieci z cyklu *Zamkowe wędrówki*

Warsztaty dla muzealników w Muzeum Narodowym w Gdańsku

Jak co roku, dla chętnych, w dniach 4–10 lipca w Sandomierzu został zorganizowany plener malarski.

Dużą grupę odbiorców działań edukacyjnych PDM stanowią słuchacze Uniwersytetów III Wieku. W 2015 r. odbyły się dla nich 232 wykłady, a w ofercie pojawiło się 16 nowych tematów. Motywem przewodnim proponowanych zagadnień jest szeroko pojęte zjawisko teatru: teatr jako sztuka, jako narzędzie oddziaływania na widzów i społeczeństwo, kształtowania postaw i wrażliwości na słowo. Przykładowe tematy wykładów: *Rewizor, czyli mądryemu biada. Teatr rosyjski od Gogola do Czechowa; Na wielkiej scenie historii. Stefan Żeromski i jego teatr; Życie snem. Hiszpański teatr doby złotego wieku; Świat – teatrem, aktorami – ludźmi... Królowa Elżbieta i jej świat; Gdy Zamek był teatrem, czyli gdzie rozgrywał się „Kordian” Słowackiego; Sen o Goldfadenie. Teatr Żydowski w Polsce.*

Ważnym elementem programu podczas każdego spotkania jest występ aktora, który interpretuje teksty związane z tematem zajęć.

Jak co roku PDM zorganizowała ogólnopolskie warsztaty dla muzealników. Odbyły się one w Gdańsku w dniach 20–25 marca oraz 5–10 listopada i były współorganizowane przez Muzeum Narodowe w Gdańsku – Oddział Sztuki Dawnej. Tematem warsztatów była sztuka podróżowania – wykorzystanie map, planów i widoków miast w edukacji muzealnej. Jednym z prelegentów ze strony Zamku był Kazimierz Kozica – kurator zbiorów Tomasza Niewodniczańskiego, który opowiedział o jego bogatej kolekcji map.

Działalność PDM jest także nierozzerwalnie związana z aktualnymi wydarzeniami kulturalnymi organizowanymi lub współorganizowanymi przez Zamek. Wystawom czasowym prezentowanym w 2015 r., jak m.in. *Napoleon i sztuka; Praemiando Incitat. Order Świętego Stanisława 1765–1831. W 250. rocznicę powołania orderu; Portrety artystów w grafice. Ryciny z kolekcji Adama Broża czy Żyd Niemalowany w Ziemi Kanaan. Ryciny biblijne z kolekcji Muzeum Wieczny Tulacz*, towarzyszył program edukacyjny i program dni otwartych, opracowany i poprowadzony przez pracowników zarówno Działu Oświatowego, jak i Pracowni Działań Muzealnych. Więcej szczegółów na ten temat można znaleźć w rozdziałach *Wystawy* i *Wydarzenia zamkowe*.

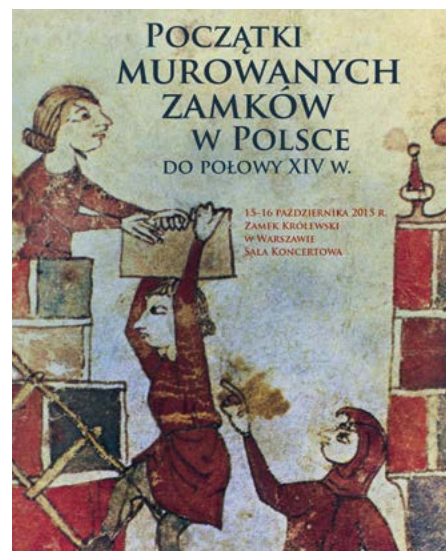

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA

Działalność naukowa w Zamku Królewskim w Warszawie – Muzeum w roku 2015 zaowocowała inauguracyjną międzynarodową konferencją *Początki murowanych zamków w Polsce do połowy XIV w.* z nowego cyklu *Colloquia Castrensia*, obejmującego tematykę budownictwa rezydencjonalnego i obronnego. Została wydana kolejna pozycja z serii katalogów zbiorów Zamku – *Kobierce modlitewne* pod redakcją Katarzyny Połujan. Trwałym efektem działalności naukowej pozostają także katalogi wystaw, zawierające analizy i podsumowania prowadzonych badań z zakresu przedstawianej tematyki. W 2015 r. w związku z prezentowanymi w Zamku wystawami ukazały się m.in. katalogi *Praemiando Incitat. Order Świętego Stanisława 1765–1831. W 250. rocznicę powołania orderu*, *Dzień Flagi Rzeczypospolitej Polskiej 2015* czy *Napoleon i sztuka*. Naukowa seria wydawnicza naszego muzeum – *Studia i materiały* – wzbogaciła się o trzy kolejne tomy, podsumowujące oraz poszerzające zakres wiedzy na temat urzędu marszałkowskiego koronnego, historii i kultury Europy Środkowej czasów jagiellońskich oraz analizujące warsztat pisarski króla Stanisława Augusta jako autora pamiętników. Z inicjatywy inwentaryzatorów zamkowych powołano Polskie Stowarzyszenie Inwentaryzatorów Muzealnych.

Konferencja naukowa *Początki murowanych zamków w Polsce do połowy XIV w.*

W dniach 15–16 października w Zamku Królewskim w Warszawie – Muzeum odbyła się I Ogólnopolska Konferencja Naukowa z cyklu *Colloquia Castrensia* pt. *Początki murowanych zamków w Polsce do połowy XIV w.*, zorganizowana przez Dział Archeologii pod kierunkiem kustosz Agnieszki Bocheńskiej, przy współpracy z Zakładem Architektury Polskiej Politechniki Warszawskiej. W trakcie dwudniowej konferencji odbyło się 5 paneli dyskusyjnych z udziałem 20 dyskutantów. Zakres tematyczny obejmował zagadnienia związane z problematyką rozwoju obronnego i rezydencjonalnego budownictwa murowanego na ziemiach polskich. Celem konferencji były: prezentacja wyników badań, przedstawienie nowych koncepcji i metod badawczych, a w efekcie – poszerzenie wiedzy na temat przekształceń architektury obronnej na ziemiach polskich od wczesnego średniowiecza do połowy XIV w. Konferencja miała służyć wymianie doświadczeń badaczy zajmujących się kastellologią, a reprezentujących różne dyscypliny naukowe.

Wykład dra Macieja Małachowicza z Wydziału Architektury Politechniki Wrocławskiej; za stołem Rafał Mroczek z Działu Archeologii Zamku. Obok – plakat konferencji

W skład komitetu naukowego weszli: dr hab. Przemysław Mrozowski – zastępca dyrektora Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum ds. muzealnych i zbiorów, prof. dr hab. Robert Kunkel – prodziekan ds. naukowych Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej i prof. dr hab. Leszek Kajzer z Instytutu Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego. Było to pierwsze spotkanie z cyklu konferencji *Colloquia Castrensia*, które co dwa lata mają umożliwić prezentację wyników badań i dyskusję nad najważniejszymi problemami budownictwa rezydencjonalnego i obronnego w Polsce i krajach ościennych w średniowieczu i dobie nowożytnej. Wydarzenie spotkało się z pozytywnym odbiorem środowiska naukowego związanego z prezentowaną tematyką. Konferencja została sfinansowana przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Zamkowe seminaria naukowe

Kolejny rok Ośrodek Badań Historycznych Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum jest organizatorem zamkowych seminariów naukowych, przedstawiających badania nad przeszłością Zamku oraz zagadnieniami historycznymi z nim związanymi. Wyniki swojej pracy prezentują zarówno pracownicy Zamku, jak i przedstawiciele innych środowisk muzealnych i badawczych. Wśród sześciu spotkań seminaryjnych, które odbyły się w 2015 r., warto zwrócić szczególną uwagę na seminarium Anny Saratowicz-Dudyńskiej z Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum i Dariusza Nowackiego z Zamku Królewskiego na Wawelu, zorganizowane 28 stycznia w związku z planowaną wystawą *Praemiando Incitat. Order Świętego Stanisława 1765–1831. W 250. rocznicę powołania orderu*. Prelegenci zreferowali wyniki swych kilkuletnich badań nad znakami Orderu św. Stanisława. Na podstawie odnalezionego kontraktu na wykonanie pierwszych krzyży orderu z trzema jubilerami warszawskimi: Joachimem Friedrichem Jacobsonem, firmą „Poncet et fils”, założoną przez Jeana-François Ponceta, i Wenceslausem Karro (Karerem), zaproponowali rozwiązanie zagadki pustej karty w najstarszym Statucie Orderu, w miejscu, w którym, jak wynika z tekstu, mieścić się miał wizerunek krzyża. Przeanalizowali pod względem technologicznym zachowane krzyże i gwiazdy orderu, zaproponowali datowanie dla poszczególnych grup odznak, przywołali na podstawie źródeł nazwiska późniejszych wykonawców krzyży: Ignacego Braunera, Joachima Friedricha II Jacobsona, Johanna Gottlieba Böcka, Karla Johanna Ingermana oraz przede wszystkim Jeana Martina, który wkrótce prawie zmonopolizował zamówienia na krzyże obu polskich orderów, produkowane aż do śmierci króla. Na podstawie zebranej ikonografii i zachowanych źródeł potwierdzili istnienie luksusowych krzyży i gwiazd Orderu św. Stanisława – wysadzanych brylantami; były wśród nich znaki orderowe pokazywane na wystawie starożytności zorganizowanej w latach 1858–1859 w pałacu Lubomirskich w Krakowie, wykonane dla Fryderyka Józefa Moszyńskiego.

Paweł Gufft z Działu Marketingu podczas wykładu *200 lat protokołu dyplomatycznego – tradycja i współczesność*, 9 grudnia

Program seminariów zamkowych w 2015 r.:

Anna Saratowicz-Dudyńska (Ośrodek Sztuki Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum) i Dariusz Nowacki (Zamek Królewski na Wawelu), *Znaki Orderu Świętego Stanisława okiem historyka sztuki (przeгляд zachowanych krzyży i gwiazd: typy, wykonawcy i aspekty warsztatowo-techniczne, dynamika zamawiania, fluktuacje cenowe, ale także – nieznanne okoliczności powołania orderu)* (28 stycznia)

Jerzy Gutkowski (były kierownik Ośrodka Badań nad Zamkiem), *Niepublikowane źródła do historii orderu* (28 stycznia)

Tomasz Jakubowski (Ośrodek Sztuki Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum), *Książę Józef Poniatowski – propozycja usystematyzowania ikonografii – nowe ustalenia badawcze* (11 marca)

dr hab. Jakub Sito (prof. Instytutu Sztuki PAN), *Przemiany Zamku Królewskiego w Warszawie za panowania Augusta II* (8 czerwca)

Wojciech Bagiński, Ewa Jakubowska-Smagieł, Małgorzata Przeździeń (Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie), *Zastosowanie systemów informacji przestrzennej w Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie* (16 czerwca)

Mikołaj Getka-Kenig (Wydział Historyczny UW), *Klasycyzm i legitymizacja władzy w Księstwie Warszawskim 1807–1813* (21 października)

Paweł Gufft (Dział Marketingu Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum), *200 lat protokołu dyplomatycznego – tradycja i współczesność* (9 grudnia)

Zjazd inwentaryzatorów muzealnych

Natalia Ładyka, główny inwentaryzator Zamku, w trakcie wystąpienia podczas zjazdu inwentaryzatorów muzealnych

Zjazd odbył się w dniach 4–5 listopada i został zorganizowany przez Dział Głównego Inwentaryzatora Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum już po raz drugi, we współpracy z Narodowym Instytutem Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów. Uczestniczyło w nim 40 inwentaryzatorów z polskich muzeów oraz zaproszeni goście z NIMOZ i MKiDN. Za zorganizowanie zjazdu i realizację programu odpowiedzialne były: Natalia Ładyka, Bogusława Klat, Aldona Modrzewska i Luiza Fijałkowska.

Program obejmował tematy związane z rolą i miejscem inwentaryzatora w muzeum oraz historią aktywności Grupy Inwentaryzatorów Muzeów Polskich, działającej w ramach Komisji Muzeów przy Zarządzie Głównym SHS w latach 2001–2015. Zrelacjonowano również

Uczestnicy zjazdu inwentaryzatorów muzealnych

aktywny udział polskich inwentaryzatorów w Międzynarodowych Konferencjach Inwentaryzatorów (ERC), organizowanych co dwa lata w różnych krajach Europy (ostatnia, IX konferencja, odbyła się w Helsinkach w 2014 r.).

Na zjeździe omówiono niektóre obowiązujące muzea przepisy i trudności z ich realizacją w praktyce, a także brak uregulowań prawnych w dziedzinach, którymi inwentaryzatorzy zajmują się

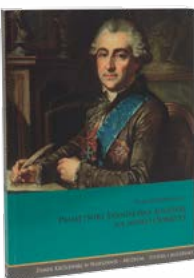
na co dzień. Wysłuchano komunikatu w sprawie dwóch ważnych artykułów zawartych w ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. „o zmianie ustaw regulujących warunki dostępu do wykonywania niektórych zawodów”, wprowadzających do ustawy o muzeach immunitet – ochronę prawną zabytków wwożonych do Polski na wystawy czasowe oraz zmiany w zawodzie muzealnika. Sformułowano wnioski, które posłużą do skierowania odpowiednich zapytań do MKiDN oraz do dyskusji w gronie inwentaryzatorów i innych pracowników muzeów.

Tegoroczne spotkanie odbyło się pod hasłem *Inwentaryzatorzy muzeów łącznie się!*, wyrażającym potrzebę większej integracji środowiska i możliwości stworzenia niezależnej organizacji, która będzie zrzeszała wszystkich inwentaryzatorów polskich muzeów i stanowiła forum wymiany doświadczeń, a jej głos będzie słyszalny i uprawniony do wyrażania opinii oraz wpływania na ustawodawców regulujących obszary pracy inwentaryzatorów. Naturalną tego konsekwencją było powołanie w dniu 5 listopada 2015 r. Polskiego Stowarzyszenia Inwentaryzatorów Muzealnych (PSIM). Stowarzyszenie czeka na rejestrację w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Publikacje naukowe przygotowane i wydane nakładem Zamku

Krzysztof Wiśniewski, *Urząd marszałkowski koronny w bezkrólestwach XVII–XVIII wieku (1632–1736)*

Trzeci tom zamkowej serii naukowej *Studia i materiały* przedstawia funkcjonowanie urzędu marszałkowskiego koronnego, jednej z najważniejszych instytucji władzy wykonawczej w dawnej Rzeczypospolitej. Omawia proces kształtowania się jego kompetencji, analizuje poszczególne prerogatywy oraz stara się wskazać faktyczne miejsce i znaczenie marszałków w strukturze władzy w państwie. Aczkolwiek ustalenia autora, oparte na szerokiej kwerendzie źródłowej, dotyczą przede wszystkim działalności urzędu w bezkrólestwach, wnoszą też wiele istotnych spostrzeżeń na temat funkcjonowania Rzeczypospolitej i jej organów w okresach *regnum*.

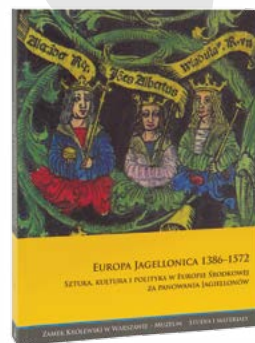

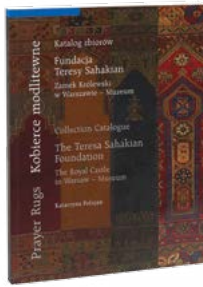
Teresa Kostkiewiczowa, *Pamiętniki Stanisława Augusta na nowo odkryte*

Czwarty tom serii *Studia i materiały* przynosi analizę warsztatu pisarskiego króla Stanisława Augusta jako autora *Mémoires*. „Charakterystyczna dla tego dzieła swoista *varietas* – pisze autorka publikacji Teresa Kostkiewiczowa – dotyczy bogactwa przedstawianej rzeczywistości oraz wielości tonacji opowieści, łączącej dramatyczne napięcie i żartobliwość, humor i autoironię, nuty anegdotyczno-zabawowe i nasycone podniosłą powagą, dotyczące zbiorowości sprawy o wielkiej wadze publicznej i drobne wydarzenia o charakterze osobistym”.

Europa Jagellonica 1386–1572. Sztuka, kultura i polityka w Europie Środkowej za panowania Jagiellonów, red. nauk. Przemysław Mrozowski, Paweł Tyszka, Piotr Węcowski

Materiały z sesji naukowej zorganizowanej przez Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum i Instytut Historyczny UW stanowią najbardziej aktualne podsumowanie stanu wiedzy o historii i kulturze Europy Środkowej czasów jagiellońskich. W 10 tekstach autorzy obszernie omówili rolę dynastii w Wielkim Księstwie Litewskim, rywalizację o panowanie w Europie Środkowej oraz postawę Jagiellonów wobec możnych, uczonych, Kościoła i parlamentaryzmu. Książka została wydana jako piąty tom serii *Studia i materiały*.

Katarzyna Połujan, *Kobierce modlitewne. Katalog zbiorów / Prayer Rugs. Collection Catalogue*

Katalog wystawy prezentowanej w pałacu Pod Blachą od października 2015 do października 2016. Wystawa wpisuje się w kalendarz wydarzeń zorganizowanych w 100. rocznicę urodzin Teresy Sahakian, kolekcjonerki dzieł sztuki. Prezentowane są kobierce stanowiące odrębną, charakterystyczną grupę: używane przez część muzułmanów podczas codziennych modlitw. Przeznaczenie tkanin oraz sposób użytkowania zdecydowały o ich formie: niewielkich rozmiarach, prostokątnym kształcie i dekoracji wykorzystującej architektoniczny motyw niszy, nawiązujący do kształtu mihrabu – wnęki w sali modlitwy w meczecie, wskazującej kierunek na Mekkę. W znanych tekstach źródłowych wzmianki na temat kobierców modlitewnych pochodzą z VIII–IX w. W ikonografii, na miniaturach wschodnich, tkaniny tego typu pojawiały się od XIV w., w malarstwie europejskim w XV w. Obszerny katalog jest kompendium wiedzy na temat kobierców modlitewnych.

Praemiando Incitat. Order Świętego Stanisława 1765–1831. W 250. rocznicę powołania orderu, katalog wystawy, red. nauk. Michał Zawadzki, Dariusz Nowacki

Katalog towarzyszący wystawie w Zamku Królewskim w Warszawie – Muzeum (9 maja – 16 sierpnia 2015) oraz w Zamku Królewskim na Wawelu (15 września – 6 grudnia 2015) przedstawia historię i przemiany ustanowionego przez Stanisława Augusta Orderu Świętego Stanisława. Osiem esejów oraz noty katalogowe

przypominają postać patrona tego wysokiej rangi odznaczenia, prezentują odznaki i kawalerów orderu, omawiają spadek jego znaczenia po powstaniu listopadowym, a także wskazują na kontynuacje po odzyskaniu niepodległości.

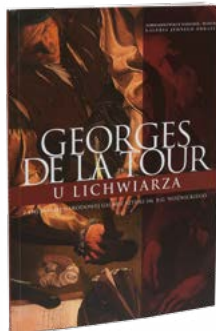
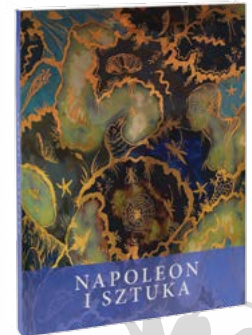

Dzień Flagi Rzeczypospolitej Polskiej 2015, katalog wystawy, red. nauk. Przemysław Mrozowski

Publikacja powstała jako pamiątka pokazu w Sali Senatorskiej Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum dokumentów sejmu powstańczego ze zbiorów Biblioteki Polskiej w Paryżu: aktu detronizacji cara Mikołaja jako króla Polski oraz uchwały w sprawie wprowadzenia barw narodowych. Zawiera trzy eseje oraz część katalogową.

Napoleon i sztuka, katalog wystawy, red. nauk. Maciej Choynowski

Katalog wystawy w Zamku Królewskim w Warszawie – Muzeum, będący tłumaczeniem wydania francuskiego *Napoléon Ier ou la légende des arts*, zawiera noty poświęcone ponad 120 obiektom prezentowanym na ekspozycji od 11 września do 13 grudnia 2015 r. Rządy Napoleona to czas niezwykłego rozkwitu twórczości artystycznej, jej spektakularnego odrodzenia z porewolucyjnych zniszczeń, kreowania mitu Bonapartego. Katalog odsłania różne oblicza tej sztuki – od wzniesłego neoklasycyzmu, poprzez fascynację Orientem, do egiptomanii. Wystawa została zorganizowana we współpracy z Palais de Compiègne oraz Reunion des musées nationaux – Grand Palais.

Galeria Jednego Obrazu. Georges de La Tour „U lichwiarza”.

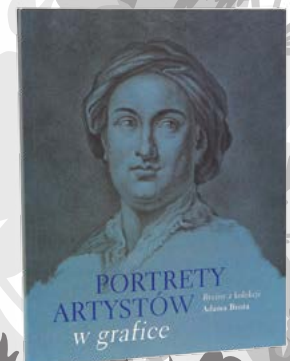
Z Lwowskiej Narodowej Galerii Sztuki im. B.G. Woźnickiego,

katalog wystawy, aut. Hanna Małachowicz, Dorota Juszcak, Joanna Winiewicz-Wolska

Publikacja towarzysząca drugiemu pokazowi w ramach Galerii Jednego Obrazu (6 listopada 2015 – 10 stycznia 2016) prezentuje obraz Georges'a de La Toura *U lichwiarza* na tle XVII-wiecznego malarstwa francuskiego. „Wartość dzieła sztuki zależy od siły przyciągania, jakie wywiera» – tak pisał Pierre Landry o twórczości La Toura z okazji wystawy paryskiej w roku 1972. Słowa te można odnieść również do lwowskiego *Lichwiarza* – zaliczony tryumfalnie do *oeuvre* malarza wciąż fascynuje, wciąż stanowi nietłwne zadanie do rozwiązania dla historyków sztuki”.

Tomasz Jakubowski, Portrety artystów w grafice. Ryciny z kolekcji Adama Broża, katalog wystawy, red. nauk. Hanna Małachowicz

Grafiki są często jedynym zapisem i źródłem wiedzy o wyglądzie artystów, których znamy zwykle tylko przez ich twórczość. „Odwiedzając muzea, oglądamy dzieła sztuki, które od razu identyfikujemy z nazwiskiem artysty, rzadko zaś z jego portretem. Prezentowana wystawa ma na celu zmianę tego spojrzenia” – pisze kurator Tomasz Jakubowski. Poprzedzony krótkimi wprowadzeniami katalog pokazuje wysokiej jakości 73 portrety artystów włoskich, niemieckich, francuskich i holenderskich, tworzących od wczesnego renesansu po późny klasycyzm, wśród nich wizerunki tak znakomitych twórców, jak Michał Anioł, Rembrandt van Rijn, Caravaggio czy Anton van Dyck. Wszystkie – opatrzone rozbudowanymi notami – pochodzą z kolekcji Adama Broża.

Pozostałe publikacje pracowników Zamku

Artur Badach, *Przypuszczalna „Gloryfikacja Fryderyka II Hohenzollerna” w zbiorach Zamku Królewskiego w Warszawie, w: Initium sapientiae humilitas. Studia ofiarowane Profesorowi Jakubowi Pokorze z okazji 70. urodzin*, Warszawa 2015, s. 382–395

Maria Brodzka-Bestry, *Działalność edukacyjna Muzeum w Wersalu i wybranych muzeów francuskich. Metody pracy*, „Muzealnictwo” nr 56, 2015, s. 172–182

Maria Brodzka-Bestry, *Od pracowni Emila Bourdelle’a do kilimu. Maria Łaskiewicz i art déco*, w: *Rzeźba i płaskorzeźba*, Materiały 5. sesji naukowej *Polskie Art Déco*, pod przewodnictwem prof. I. Huml, prof. A. Sieradzkiej i prof. A.K. Olszewskiego, Muzeum Mazowieckie w Płocku, 22–23 kwietnia 2013 r., Płock 2015, s. 118–128

Alina Dzieciot, *Biblioteka Radziwiłłów w Nieborowie. Kolekcja i jej twórcy w latach 1774–1865*, w: *Nieborów i Arkadia – 70 lat Muzeum. Księga pamiątkowa*, Nieborów 2015

Dorota Juszczak, Hanna Małachowicz, *Galeria obrazów Stanisława Augusta w Łazienkach Królewskich. Katalog*, Warszawa 2015

Anna Kalinowska, *Jan Dantyszek (1485–1548); Stanisław Hojusz (1501–1579); Jan Przerębski (ok. 1519–1562); Franciszek Krasiński (1525–1577); Łukasz Podoski (1526–1584) Adam Konarski (ok. 1526–1574); Albrycht Radziwiłł (1558–1592); Zygmunt Opacki (zm. 1654); Maksymilian Przerębski (ok. 1577–1639); Piotr Gembicki (1585–1657); Jerzy Ossoliński (1595–1650); Jan Kazimierz Waza (1609–1672); Jan Lipski (1589–1641); Kacper Denhoff (1588–1645); Ludwik Fantoni (Ludovico Fantone) (zm. 1681); Jan Leszczyński (1603–1678); Jan Wielopolski (ok. 1605–1668); Jan Andrzej Morsztyn/Morstin (1621–1693); Bogusław Leszczyński (ok. 1612–1659); Andrzej Olszowski (1621–1677); Franciszek Michał Prażmowski (zm. 1701); Michał Kazimierz Radziwiłł (1635–1680)*, w: *Polscy dyplomaci w Wiedniu / Polnische Diplomaten in Wien, 1515–2015*, red. B. Dybaś, Wiedeń 2015, s. 16–91

Kazimierz Kozica, *Europa, Polska, Warszawa na przestrzeni wieków w geodezji i kartografii*, kat. wyst., 23 kwietnia – 30 września 2015 r., Warszawa 2015

Kazimierz Kozica, *Wrocławski przedwojenny egzemplarz mapy Europy Gerarda Mercatora (1554)*, w: *Dawne mapy jako źródła w badaniach geograficznych i historycznych*, red. B. Konopska i J. Ostrowski, Warszawa 2014 (druk 2015), s. 111–120 (Z Dziejów Kartografii, t. 18)

Kazimierz Kozica, Anna Kuśmidrowicz-Król, *The Niewodniczański Collection Imago Poloniae at the Royal Castle in Warsaw – Selected Problems of Cataloguing, Digital Image Capturing and Preparing to Accessibility In-situ and in the Internet (Draft of the Project)*, 10th Jubilee Conference + Workshop Digital Approaches to Cartographic Heritage Corfu, Ionian University 2015

Tomasz Mleczek, *Obertyn 1531*, „Zwycięskie Bitwy Polaków” t. 33, Warszawa 2015

Tomasz Mleczek, *Bereszczko 1651*, „Zwycięskie Bitwy Polaków” t. 42, Warszawa 2015

Tomasz Mleczek, *Byczyna 1588*, „Zwycięskie Bitwy Polaków” t. 46, Warszawa 2015

Tomasz Mleczek, *Parkany 1683*, „Zwycięskie Bitwy Polaków” t. 54, Warszawa 2015

Przemysław Mrozowski, *Białe plamy w historii sztuki w Polsce XVI wieku*, w: *Initium sapientiae humilitas. Studia ofiarowane Profesorowi Jakubowi Pokorze z okazji 70. urodzin*, Warszawa 2015, s. 480–491

Przemysław Mrozowski, *Wątki polityczne i dworskie w programie malowideł ściennych w oratorium św. Jakuba Apostoła w klasztorze w Łądzie*, w: *Lenda medii aevi. Średniowieczne zabytki dawnego opactwa w Łądzie – nowe odkrycie, najnowsze badania*, Warszawa 2015, s. 88–106

Przemysław Mrozowski, Janusz Nowiński, *Tkanina herbowa z Łądu i zespół trzynastowiecznych tkanin dekorujących relikwie Undecim Miliu Virginum w otłarzu św. Urszuli w Łądzie*, w: *Lenda medii aevi. Średniowieczne zabytki dawnego opactwa w Łądzie – nowe odkrycie, najnowsze badania*, Warszawa 2015, s. 64–87

Przemysław Mrozowski, Andrzej Rottermund, *Zamek Królewski w Warszawie*, w: *Rezydencje królewskie*, Olszanica 2015, s. 59–69

Monika Myszor-Ciecieląg, *Antoniego Edwarda Odyńca listy „Do moich przyjaciółceczek”. O przyjaźni z kobietami ostatniego romantyka*, w: *Epistolografia w dawnej Rzeczypospolitej*, t. 5: *Stulecia XVI–XIX. Nowa perspektywa historycznoliteracka*, red. P. Borek, M. Olma, Kraków 2015 (Biblioteka Tradycji, nr CXLVIII)

Andrzej Rottermund, Przemysław Mrozowski, *Zamek Królewski w Warszawie*, w: *Rezydencje królewskie*, Olszanica 2015, s. 59–69

Anna Saratowicz-Dudyńska, *Wspomnienie królewskiej łaskawości. Klejnoty rozdane przez Stanisława Augusta w czasie podróży do Grodna w 1784 r.*, cz. 2: *Nieśwież–Grodno*, w: *Od klejnotów królewskich po biżuterię ubogą. O biżuterii w Polsce*, Toruń 2015, s. 11–15

Angela Sottys, *Inwentarz Archiwum XX. Sanguszków w zbiorach Archiwum Diecezjalnego w Tarnowie*, w: *Archiwum Diecezjalne w Tarnowie. Historia i zasób*, oprac. zbiorowe, red. ks. S. Tokarski, ks. J. Stowik, ks. M. Podgórski, A. Sottys, Tarnów 2015, s. 745–829

Angela Sottys, „Polski Londyn” za Stanisława Augusta, „Uważam Rze – Historia” nr 11 (44), listopad 2015, s. 70–72

Angela Sottys, *Saga rodu Poniatowskich*, „Uważam Rze – Historia” nr 7 (40), lipiec 2015, s. 68–70

Angela Sottys (red. i tłum.): *A. Merlotti, Obiad „en famille” publiczny i prywatny na dworze sabaudzkim w XVIII w.*, „Kronika Zamkowa”, seria nowa, nr 1 (67)/2014 (wyd. 2015), s. 100–129

Małgorzata Szafrąska, „Naszcy prababek przyjaciółki najserdeczniejsze” albo ogród jako zabytek w polskim piśmiennictwie XIX wieku, w: *Laudator temporis acti. Studia z dziejów sztuki i kultury ofiarowane Księdzu Doktorowi Janowi Niecieckiemu*, Lublin 2015, s. 233–242

Małgorzata Szafrąska, *Ziemia ogrodów doby nowożytnej*, w: *Ziemia – człowiek – sztuka. Interdyscyplinarne studia nad ziemią*, red. U. Mazurczak, Lublin 2015, s. 505–529

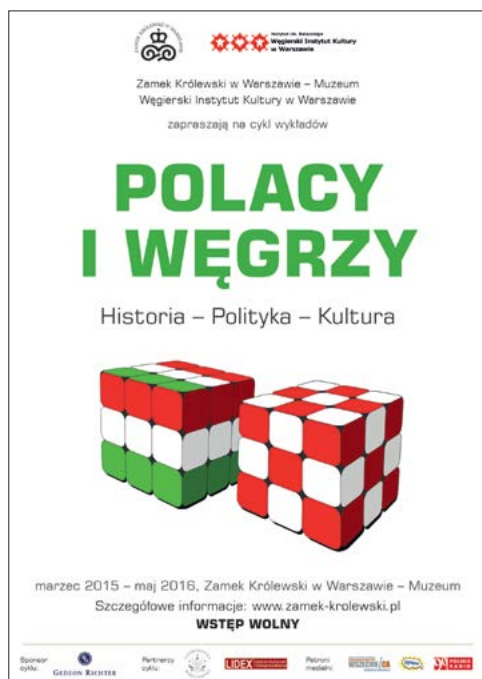
Paweł Tyszka, *Stan zdrowia, higiena, choroby i śmierć w kręgu krewnych kanclerza i hetmana wielkiego koronnego Jana Zamoyskiego*, w: *Czystość i brud. Higiena nowożytna (XV–XVIII w.)*, red. W. Korpalska, W. Ślusarczyk, Bydgoszcz 2015, s. 141–160

Paweł Tyszka, *W cieniu wielkiego kanclerza. Barbara z Tarnowskich Zamoyska*, Warszawa 2015

Cykl wykładów *Polacy i Węgrzy.* *Historia – polityka – kultura*

marzec 2015 – czerwiec 2016

Po debatach polsko-litewskich, polsko-niemieckich, polsko-rosyjskich i polsko-ukraińskich przyszła kolej na przegląd relacji z Węgrami w ostatnim tysiącleciu. W marcu rozpoczął się nowy cykl zamkowych wykładów, poświęcony wspólnej historii „dwóch bratanków”. Współorganizatorem projektu jest Węgierski Instytut Kultury w Warszawie.

Wykaz tematów spotkań

19 marca
Wykład inauguracyjny
<i>Ludwik Andegaweński: Ludwik Węgierski czy Ludwik Wielki?</i> ,
prof. Jacek Matuszewski	23 lipca
Pokaz filmu <i>Adopcja</i>
(reż. Márta Mészáros),
słowo wstępne: Janusz Wróblewski
16 kwietnia
<i>Polacy w rewolucji węgierskiej 1848–1849</i> , dr István Kovács	10 września
<i>Nasze miejsce: Europa Środkowa i/lub Wschodnia?</i> , prof. Ignác Romsics
7 maja
<i>Moja historia poezji węgierskiej</i> ,
prof. Jerzy Snopce	24 września
<i>Węgierska opowieść o Warszawie ostatnich dni pokoju</i> ,
Jerzy S. Majewski,
pokaz filmu <i>Wszyscy do walca</i>
(reż. Viktor Bánky)
28 maja
<i>Między „gulaszowym” a „bigosowym” komunizmem</i>
prof. Tibor Valuch,
prof. Jerzy Kochanowski,
prowadzenie: dr János Tischler	8 października
<i>Polacy i Węgrzy w 1956 roku</i> ,
dr János Tischler
18 czerwca
<i>Złota era węgierskiej piłki nożnej</i> ,
Stefan Szczepiek	22 października
<i>Gdzie jest granica? Węgrzy wobec europejskiego kryzysu imigracyjnego</i> , Dominik Héjj,
Andrzej Sadecki, prowadzenie:
Jakub Krupa
9 lipca
<i>W poszukiwaniu tożsamości: węgierska architektura 1900–2000</i> ,
Dániel Kovács	10 grudnia
<i>Węgrzy i Polacy – wspólny kod</i> ,
prof. Csaba G. Kiss

Przedsięwzięcie obejmuje szeroki wachlarz tematyczny spotkań: omawiane są zagadnienia historyczne, polityczne i kulturowe w kontekście wzajemnych stosunków Polaków i Węgrów.

Uroczysta inauguracja odbyła się 19 marca 2015 r. w Sali Wielkiej. Spotkanie otworzyli: Ziemowit Koźmiński, zastępca dyrektora ds. marketingu Zamku, dr János Tischler, dyrektor Węgierskiego Instytutu Kultury, oraz László Nemes, prezes zarządu Gedeon Richter Marketing Polska. Wykład *Ludwik Andegaweński: Ludwik Węgierski czy Ludwik Wielki?* wygłosił prof. Jacek Matuszewski, kierownik Katedry Historii Państwa i Prawa Polskiego Uniwersytetu Łódzkiego. W programie artystycznym wystąpili młodzi muzycy: Voytek Proniewicz (skrzypce) i Wojciech Waleczek (fortepian).

Do końca 2015 r. publiczność miała okazję uczestniczyć w 13 spotkaniach. Wśród zaproszonych gości z Węgier byli m.in.: István Kovács, węgierski poeta, prozaik, historyk i dyplomata, pracownik Węgierskiej Akademii Nauk, prof. Tibor Valuch z Uniwersytetu im. Eötvösa Loránda w Budapeszcie oraz Uniwersytetu w Debreczynie, prof. Ignác Romsics z Wyższej Szkoły im. Károlya Eszterházyego w Egerze, prof. Csaba G. Kiss, literaturoznawca i historyk kultury. Do wygłoszenia prelekcji zaprosiliśmy także polskich naukowców i publicystów, m.in. prof. Jerzego Kochanowskiego z Instytutu Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego, prof. Andrzeja Chwalbę z Uniwersytetu Jagiellońskiego, Janusza Wróblewskiego z „Polityki”, warszawianistę Jerzego S. Majewskiego.

Poruszone zostały m.in. takie tematy, jak: udział Polaków w rewolucji węgierskiej 1848–1849, traktat w Trianon 1920 r., „gulaszowy” i „bigosowy” komunizm, rewolucja 1956. Dyskutowano także o wyjątkowym charakterze architektury węgierskiej XX w., począwszy od mistrza węgierskiej secesji Ödöna Lechnera, a skończywszy na Imre Makoveczu, czołowym przedstawicielu architektury organicznej. Nie zabrakło tematyki sportowej – o historii węgierskiej „złotej jedenastki” i legendzie Ferenc Puskása opowiedział dziennikarz sportowy Stefan Szczepiek w wykładzie *Złota era węgierskiej piłki nożnej*. Dużą popularnością cieszyło się wystąpienie prof. Jerzego Snopka pt. *Moja historia poezji węgierskiej* – znany literaturoznawca i tłumacz nie tylko zaprezentował poetów węgierskich, ale również recytował wiersze.

W projekcie pojawiły się dwa spotkania poświęcone kinematografii. Publiczność obejrzała film *Adopcja* w reżyserii Márty Mészáros oraz odnalezioną niedawno w Węgierskim Archiwum Filmowym komedię *Wszyscy do walca* z 1939 r., nakręconą w Warszawie tuż przed wybuchem II wojny światowej (reż. Viktor Bánky).

Sponsorem cyklu jest firma farmaceutyczna Gedeon Richter Polska Sp. z o.o. Partnerami Zamku są Katedra Hungarystyki Uniwersytetu Warszawskiego oraz Centrum Tłumaczeń i Obsługi Konferencji „Lidex”. Patronat medialny nad projektem sprawują: portal Wszechnica.org.pl, Radio Kampus oraz Polskie Radio.

Organizator cyklu: Marta Smolińska (Dział Marketingu)
Oprac. Marta Smolińska

NABYTKI I DARY

Malarstwo

Portret Marcjanny z Ledóchowskich Alexandrowiczowej

pędzla urodzonego w Szwajcarii portrecisty Antona Graffa (1736–1813). Malarz czynny od 1766 r. w Dreźnie był jednym z najbardziej wziętych portrecistów w Europie. Wśród jego klientów znalazło się również wielu Polaków.

Nabyty obraz (olej, płótno, owal, 56,5 x 70,5 cm) przedstawia Marcjanę Halkę-Ledóchowską z Leduchowa (1753–1826), wojewodziankę czernichowską, w latach ok. 1780–1792 żonę Tomasza Waleriana Alexandrowicza h. Kosy (1732–1794), marszałka dworu Stanisława Augusta (1775), kasztelana podlaskiego (1779) i wojewody podlaskiego (1790). Portret powstał zapewne w 2. połowie lat 90. XVIII w. Oprawiony jest w XIX-wieczną ramę z napisem zawierającym dane biograficzne portretowanej.

Rysunek

Nadziak użyty do zamachu na króla Zygmunta III Wazę 15 listopada 1620 r., po 1620 r., tusz na papierze czerpanym, 39,8 x 43,5 cm

Rysunek został zakupiony w czerwcu na aukcji w Londynie. Przedstawia nadziak – rodzaj broni obuchowej. Z prawej strony kompozycji znajduje się obszerny tekst w języku włoskim, opisujący zamach na Zygmunta III Wazę, do którego posłużyła przedstawiona broń. Tekst na rysunku odpowiada opisanym wydarzeniom, zawiera jednak kilka pomyłek faktograficznych, np. wiek Piekarskiego i miesiąc jego egzekucji. Rysunek jest przycięty, a paginacja wskazuje, że mógł pochodzić z obszerniejszego szkicownika. Został oprawiony w ramę, za szkłem. Przedstawiona broń była niezwykle popularna i używana w zatargach między szlachcicami. Sejmy w latach 1578, 1601 i 1620 (rok zamachu) podejmowały próby zakazu jej noszenia. Nadziak pojawia się w sztuce polskiej m.in. na tzw. *Tablicy gołuchowskiej* z ok. 1620 r. (Muzeum Narodowe w Poznaniu), na przedstawieniu husarza z uzbrojeniem. Trzymana przez niego broń jest bardzo podobna do tej z rysunku. Wiele nadziaków zgodnie z modą turecką miało trzonek metalowy. Wobec bardzo ubogiej ikonografii dotyczącej zamachu na króla Zygmunta III Wazę rysunek stanowi ciekawe jej uzupełnienie.

Zbiory kartograficzne

Dar Związku Pracodawców Przemysłu Piwowarskiego w Polsce – Browary Polskie

Mapa Polski z 1775 r., drukowana na płótnie, wyd. Ziz und Cotton-Fabrik, Fridau (Austria)

Podczas trzeciej edycji Gali Piwne Pozytywy 2015 polskiej branży piwowarskiej, która odbyła się w Zamku Królewskim w Warszawie – Muzeum 18 września, Związek Pracodawców Przemysłu Piwowarskiego w Polsce – Browary Polskie przekazał nowe eksponaty do zbiorów kartograficznych Zamku.

Friedrich Bernhard Engelhardt, mapa Księstwa Warszawskiego z 1812 r. – stan trzeci z 1819 r.

Na dar złożyło się pięć cennych i rzadkich map, których brakowało w kolekcji dawnych map Polski podarowanych Zamkowi przez dra Tomasza Niewodniczańskiego w 2009 r. Najcenniejsza jest bardzo rzadka duża mapa Polski z 1775 r., wydrukowana na płótnie

Panorama Warszawy z kaplicą Loretańską od strony Pragi według rysunku Zygmunta Vogla, po 1821, wyd. Artaria & Comp. (Wiedeń)

lnianym i opublikowana przez Ziz und Cotton-Fabrik we Fridau (Austria). Brak jej w zbiorach Biblioteki Narodowej w Warszawie, a także w zbiorach kartograficznych Austriackiej Biblioteki Narodowej w Wiedniu (Kartensammlung und Globenmuseum Österreichische Nationalbibliothek). Jedyny znany dotąd egzemplarz takiej mapy w polskich zbiorach publicznych znajduje się w Bibliotece Naukowej PAU i PAN w Krakowie. Powodem jej wydania był zapewne pierwszy rozbiór Polski i chęć przedstawienia zaboru austriackiego, który, jako jedyny na tej mapie, został zaznaczony kolorem. Drugą mapą jest stan trzeciej mapy Polski z ok. 1770 r., wykonanej przez paryskiego rytownika o nazwisku Jenvilliers (czynny w 2. połowie XVIII w.). Pochodzi ona z niezidentyfikowanego dzieła geograficznego, wydanego ok. 1770 r. w Paryżu. Trzecia – to nieznana w literaturze przedmiotu mała niemiecka mapa rozbiórów Polski, opublikowana po 1796 r. Jej twórcami byli rysownik Kratzenstein i rytownik Wendel. Czwarta – to mapa Prus z dzieła George'a Alexandra Cooke'a (czynny w latach 1802–1816) pt. *A Modern and Authentic System of Universal Geography*, opublikowanego w Londynie w 1802 r. Piątą mapę stanowi opublikowany w Berlinie stan trzeciej z 1819 r. mapy Księstwa Warszawskiego z 1812 r. pruskiego kartografa Friedricha Bernharda Engelhardta (1768–1854).

Dar Marie-Luise Niewodniczańskiej

W dniu 14 grudnia, podczas ostatniej konferencji prasowej z udziałem dyrektora Zamku, prof. Andrzeja Rottermunda, Marie-Luise Niewodniczańska podarowała Zamkowi zabytki sztuki graficznej, wzbogacające i zarazem uzupełniające kolekcję przekazaną w 2009 r. naszemu muzeum przez jej męża – dra Tomasza Niewodniczańskiego, kolekcjonera z Bitburga (Niemcy). Na dar ten złożyło się sześć obiektów. Są to: widok Warszawy, cztery mapy i jeden starodruk. Najcenniejszym podarunkiem jest bardzo rzadki widok Warszawy powstały po 1821 r., zwany potocznie *Panoramą Warszawy z kaplicą Loretańską od strony Pragi*, wykonany według rysunku Zygmunta Vogla. Został on opublikowany przez słynną, działającą przez cały XIX w. wiedeńską oficynę Artaria & Comp., założoną już w 1770 r. Widok wykonano na podstawie wzorca, jakim była akwarela warszawskiego malarza Zygmunta Vogla z 1821 r. Na wzorcu, a później na rycinach, Zamek Królewski przedstawi-

ny jest według niezrealizowanego projektu przebudowy Jakuba Kubickiego z lat 1815–1817. Najcenniejszą podarowaną mapą jest najstarsza mapa morska Zatoki Gdańskiej, przedstawiająca wybrzeże od Półwyspu Helskiego po Klajpedę. Wykonana przez Lucasa Janszoona Waghenaera (1534–1606), zamieszczona była w jego pierwszym atlasie morskim, opublikowanym w Lejdzie w 1585 r. Pozostałe mapy to: mała mapa Polski z 1795 r., opublikowana w Paryżu przez Charles'a-François Delamarche'a (1740–1817), drugi stan z 1811 r. mapy Prus z 1799 r. – londyńskiego kartografa i wydawcy Johna Cary I (1755–1835), i hiszpańska mapa Polski, opublikowana w Barcelonie ok. 1834 r. Szóstą pozycją daru pani Niewodniczańskiej jest mały tomik z dwoma współoprawnymi almanachami o historii Polski, opublikowanymi w Berlinie w 1796 i 1797 r.

Rzemiosło

Naróżna szafka jednodrzwiowa,

wisząca, z charakterystycznym, wylamanym do góry profilowanym szczytem, ściętymi przednimi narożami i szufladą w części cokołowej. Mebel okleinowany jest jesionem i orzechem z intarsją wstęgową (śliwa) i kwiatową (brzoza). Jest to dobry przykład mebli elbląskich z 2. połowy XVIII w., wzbogacający zamkową kolekcję mebli polskich tego okresu. Dar Magdaleny Klarner-Śniadowskiej.

Stolik pomocnik z ok. 1780 r.,

określany ze względu na kształt blatu jako stolik-nerka lub stolik-fasola. Mebel z szufladką w wąskim oskrzynieniu. Całość wsparta jest na dwóch nogach w formie odwróconych lir połączonych kołem, u podstawy powiązanych nieznacznie wygiętym trawersem. Zdobiony bogatą intarsją z różnych gatunków drewna (bukiet kwiatów w ażurowym koszu, ujęty w owal z dwóch gałązek; wic roślinna podwieszona kokardą; gałązki kwiatowo-owocowe). Tło stanowi fornir różnany o wyraźnym usłojeniu, układany ukośnie. Stolik pochodzi ze zbiorów wybitnego polskiego kolekcjonera – Tadeusza Wierzejskiego (1892–1974). Był publikowany w 1956 r. w pracy Bożenny Maszkowskiej *Z dziejów polskiego meblarstwa okresu Oświecenia*.

Krzesło klasycystyczne w stylu stanisławowskim.

podrzeźbiane, białe lakierowane, złożone, z wyplatanim oparciem i tapicerowanym siedzeniem. Oparcie i oskrzynienie dekorowane motywem podrzeźbianej, przewiniętej wstążki. Nogi proste, kwadratowe w przekroju, kanelowane. Mebel wykazuje wszelkie cechy stylistyczne siedzisk określanymi jako wykonane w stylu stanisławowskim, z lat 80.–90. XVIII w. Niewątpliwie został wykonany w Warszawie, w kręgu serwitów królewskich. Trzy niemal identyczne krzesła znajdują się w zbiorach Łazienek Królewskich.

Pierścień złoty z intaglio w karneolu, z monogramem JAS

Do zamkowej kolekcji biżuterii zakupiono na rynku antykwarycznym złoty pierścień z okiem z intaglio w karneolu, z monogramem związanym z liter JAS. Pierścień pochodzący z dawnych Kresów Wschodnich jest przykładem sygnetu polskiego z końca XVIII – początku XIX w., z charakterystyczną dla epoki, sentymentalno-wanitatywną dekoracją z malowniczo skomponowanych ułomków architektury oplecionych roślinnością.

Obiekt znajduje analogie w pierścieniach pochodzących z ważnych kolekcji historycznych, jak np. dwa pierścienie z Muzeum Narodowego w Krakowie z kolekcji Feliksa Jasieńskiego (nr inw. IV-Z-428) i Emeryka Hutten-Czapskiego (nr inw. IV-Z-457); oba datowane na koniec XVIII w.

Pas przeworski

Zbiory zamkowe wzbogaciły się o srebrny pas z grupy tzw. pasów przeworskich. Jest to największa z zachowanych do dziś grup historycznych polskich pasów metalowych, najliczniej reprezentowana w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie. Ponad 30 znajdujących się w nich kompletnych pasów i znaczna liczba fragmentów pochodzi z tak ważnych historycznych zbiorów prywatnych, jak kolekcja Jakuba Judkiewicza, Erazma Barącza, Feliksa Jasieńskiego czy Emeryka Hutten-Czapskiego. Uważane są za jedną z odmian zachodnioeuropejskiego pasa rycerskiego jeszcze z okresu średniowiecza, upowszechnioną w naszym kraju w wieku XVI i używaną przez cały wiek XVII do połowy XVIII. W 2. połowie XIX w., w okresie renesansu stroju polskiego, pasy takie produkowali złotnicy krakowscy, czego przykłady także zachowały się w strojach polskich. Rozróżnia się dwa typy pasa przeworskiego: z rytowanymi dekoracjami i dekoracjami odlewany. Cechą wspólną obu typów jest konstrukcja: składają się z szerokiego rzemienia, do którego przytwierdzone są metalowe – srebrne, mosiężne bądź miedziane – elementy dekoracyjne w postaci przepłatających się okrągłych lub owalnych tarczek i blaszek z lukowato wyciętymi bokami pionowymi. Klamra pasa,

często bogato zdobiona, wykonana była w formie pudełka o ściętych ściankach, z dekoracyjnym „językiem”. Brzegi zdobiono zazwyczaj strzępiastą taśmą jedwabną. Ofiarowany egzemplarz należy do typu z dekoracją odlewany, uzupełnioną na klamrze o dekoracje rytowane. Profesor Andrzej Rottermund,

Filiżanka z portretem ks. Józefa Poniatowskiego, Francja, ok. 1815

Professor Andrzej Rottermund i dr Kazimierz Kozica z Ośrodka Sztuki prezentujący pas przeworski, 14 grudnia

który otrzymał ten pas od Elżbiety Sturm-Bednarczyk, właścicielki galerii „C. Bednarczyk” w Wiedniu, przekazał go Zamkowi Królewskiemu w Warszawie – Muzeum.

Filiżanka ze spodkiem.

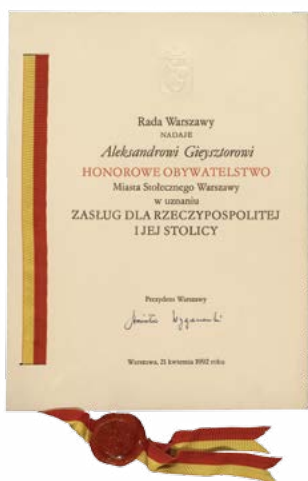
zdobiona owalną wielobarwną miniaturą z portretem księcia Józefa Poniatowskiego, wykonana ok. 1815 r. we Francji, najprawdopodobniej w jednej z wytwórni paryskich. Jest to kolejny przedmiot, który wzbogacił zamkową kolekcję związaną z osobą księcia Józefa i jest ekspozycyjny w Apartamencie Księcia Józefa Poniatowskiego w pałacu Pod Blachą.

Archiwalia

Zbiory aktowe

Archiwum Aleksandra Gieysztor – zespół przechowywany w archiwum Zamku – zostało wzbogacone o zakupione na aukcji archiwalia. Są to:

- List Edwarda Gierka, I sekretarza KC PZPR, do Aleksandra Gieysztor z wyrazami uznania i szacunku m.in. za „wkład w naukowe opracowanie problemów rekonstrukcji Zamku Warszawskiego”, Warszawa, 31 grudnia 1973 r.
- List Aleksandra Kwaśniewskiego, prezydenta RP, do Aleksandra Gieysztor, wiceprzewodniczącego Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, z zaproszeniem na uroczystości w Charkowie, Warszawa, 9 czerwca 1998 r.
- List Tadeusza Żenczykowskiego, dziennikarza i wicedyrektora rozgłośni Radia Wolna Europa, do Aleksandra Gieysztor, poruszający problemy z okresu wspólnej działalności w Biurze Informacji i Propagandy Komendy Głównej AK w czasie powstania warszawskiego, Londyn, 12 września 1985 r.
- Dyplom Honorowego Obywatelstwa m.st. Warszawy dla Aleksandra Gieysztor, przyznany przez Radę Warszawy w uznaniu zasług Profesora dla Rzeczypospolitej i jej stolicy, Warszawa, 21 kwietnia 1992 r. Dokument opatrzony lakową pieczęcią podwieszoną na żółto-czerwonej wstędze podpisał ówczesny prezydent Warszawy Stanisław Wyganowski.

Zbiory aktowe zamkowego archiwum wzbogaciły się także o *Tymczasowy inwentarz przedmiotów reewakuowanych T.O.n.Z.P. Dyr. Zb. P.*, zawierający protokoły mienia rewindykowanego z Rosji w marcu 1923 r., które zakwalifikowano jako mienie Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Przeszłości Dyrekcji Zbiorów Państwowych, spisane i opatrzone adnotacjami w roku 1924 i 1925 przez Kazimierza Brokła, ówczesnego inwentaryzatora Dyrekcji Zbiorów Państwowych. Do protokołów dołączono dwa listy z 1923 i 1927 r. dra Mariana Morelowskiego, b. wiceprezesa Polskiego Towarzystwa Opieki nad Zabytkami w Moskwie, późniejszego kustosa Zbiorów Państwowych na Wawelu. Podarowane dokumenty uzupełniają zespół *Inwentarze i rachunki Zamku Królewskiego w Warszawie*, w którym znajdują się archiwalia dotyczące m.in. rewindykacji dóbr po traktacie ryskim, zagrabionych wcześniej przez Rosję. Archiwaliom zostało podarowane przez Andrzeja Sołtana.

Zbiory fotograficzne

Zakupy do zbiorów archiwum fotograficznego:

- Cztery fotografie autorstwa Artura Marięgo, pochodzące prawdopodobnie z prywatnego archiwum prof. Aleksandra Gieysztora. Dwie z nich dokumentują wizytę Jana Pawła II w Zamku Królewskim w Warszawie w 1987 r., pozostałe wykonano w papieskiej rezydencji w Castel Gandolfo, gdzie w latach 1983–1998 odbywały się międzynarodowe seminaria naukowe, organizowane przez wiedeński Instytut Nauk o Człowieku. Prawdopodobnie obydwie zdjęcia (tylko jedno jest datowane) wykonano w sierpniu 1983 r. Na wszystkich obok Jana Pawła II widoczny jest również prof. Aleksander Gieysztor.
- Fotografia oryginalna, przedstawiająca pracowników Gabinetu Wojskowego i Kancelarii Cywilnej Prezydenta RP Ignacego Mościckiego, sygnowana pieczęcią autorską T. Łozińskiego, wykonana między 1928 a 1931 r. Zakupione zdjęcie rozszerza materiał ikonograficzny dotyczący historii Zamku okresu międzywojnia.
- Negatywy czarno-białe i fotografie cyfrowe autorstwa Krzysztofa Wojciewskiego, na których utrwalone zostały: Zamek w trakcie odbudowy w roku 1971 i 1974, widoki z lat 2004–2011, a także osoby z Zamkiem związane, m.in. prof. Jan Bogusławski – generalny projektant odbudowy, prof. Aleksander Gieysztor – późniejszy dyrektor Zamku, inż. Marian Kopyt – kierownik pracowni projektowej.

Archiwum wzbogaciło się także o dwie XIX-wieczne reprodukcje portretów w formie pocztówek: Napoleona Bonapartego jako pierwszego konsula, autorstwa Jeana-Baptiste'a Isabey (oryginał w Musée national des châteaux de Malmaison et Bois-Préau, depozyt Musée du Louvre), oraz Józefiny jako cesarzowej, autorstwa François Pascala Simona Gérarda (oryginał w Musée national des châteaux de Malmaison et Bois-Préau, depozyt Musée de Versailles). Reprodukcje są naklejone na tekturę ozdobioną w narożach stylizowaną wicią roślinną, oprawione wspólnie na ciemnozielonym tle, za szkłem, w starzonej ramie złotego koloru. Pochodzą z daru Witolda Malesy-Bonieckiego.

Fundacja Zbiorów im. Ciechanowieckich w Zamku Królewskim w Warszawie – Muzeum

Fundacja Zbiorów im. Ciechanowieckich w Zamku Królewskim w Warszawie – Muzeum w 2015 r. doznała dotkliwej straty. W dniu 2 listopada, w wieku 91 lat, zmarł jej założyciel i fundator prof. Andrzej Ciechanowiecki.

Andrzej Stanisław Ciechanowiecki (1924–2015)

W dniu 2 listopada 2015 r., w wieku 91 lat, zmarł w Londynie Andrzej Stanisław Ciechanowiecki – wielki mecenas kultury, światły kolekcjoner, darczyńca wielu muzeów polskich i zagranicznych, założyciel Fundacji Zbiorów im. Ciechanowieckich w Zamku Królewskim w Warszawie, popularyzator kultury i sztuki polskiej, członek zakonu maltańskiego. Z wykształcenia historyk sztuki, z zawodu antykwariusz.

Faktami z bogatego życiorysu Andrzeja Ciechanowieckiego można obdzielić biogramy kilku, a nawet kilkunastu osób. Urodził się 28 września 1924 r. w Warszawie, jako jedyny syn Jerzego Stanisława (1893–1930) i Matyldy Marii Tilly z Osiecimskich-Hutten-Czapskich (1900–1991). Uczestnik kampanii wrześniowej i powstania warszawskiego. Po wojnie ukończył Akademię Handlową w Krakowie oraz Uniwersytet Jagielloński na wydziale historii sztuki. Na przełomie lat 1946–1947 założył Klub Logofagów. W latach 1950–1956 był więźniem stalinowskim. Po wyjściu na wolność wyjechał na Zachód i w 1960 r. obronił doktorat na uniwersytecie w Tybindze. Od 1961 r. mieszkał na stałe w Londynie, gdzie prowadził kolejno trzy galerie sztuki (Mallett at Bourdon House, Heim Gallery i Old Masters Gallery), specjalizujące się głównie we włoskiej i francuskiej sztuce nowożytnej, przez co wpisał się w obraz londyńskiego rynku sztuki 2. połowy XX w. Mieszkając i pracując w Londynie, wyszukiwał i kupował polskie dzieła sztuki bądź z Polską związane, w myśl dewizy zaczerpniętej od Emeryka Hutten-Czapskiego *Monumentis patriae naufragio ereptis* (Pamiętkom ojczystym ocalonym z burzy dziejowej). W tym okresie wzbogacał muzea polskie cennymi dziełami sztuki poprzez liczne dary, zakupy oraz pośrednictwo i doradztwo w zakupach. W 1986 r. została oficjalnie powołana Fundacja Zbiorów im. Ciechanowieckich w Zamku Królewskim w Warszawie, którą stworzył w 1984 r. z własnych zbiorów dzieł sztuki, głównie cennych poloników w dziedzinie malarstwa, rzeźby i rzemiosła artystycznego. Oficjalną siedzibą Fundacji jest pałac Pod Blachą w Warszawie, a jej majątek stanowi dziś blisko cztery tysiące dzieł sztuki, wzbogacających ekspozycje Zamku oraz innych muzeów.

Andrzej Ciechanowiecki był członkiem honorowym, dożywotnim lub zwykłym wielu towarzystw naukowych, fundacji oraz polskich i zagranicznych organizacji społecznych, m.in. Rady Powierniczej Zamku Królewskiego w Warszawie, Polskiej Akademii Umiejętności czy Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu. Był współtwórcą

Urna z prochami śp. prof. Andrzeja Ciechanowieckiego, wystawiona w Kaplicy Królewskiej, w której została odprawiona msza pożegnalna za jego duszę, 24 listopada

oraz członkiem zarządów fundacji rodzin historycznych w Polsce: Fundacji Książąt Czartoryskich i Fundacji im. Raczyńskich; zasiadał także w Radzie Fundacji im. Lanckorońskich.

Od 1958 r. był członkiem Polskiego Związku Zakonu Maltańskiego, w ramach którego prowadził szeroko zakrojoną działalność charytatywną: zorganizował Fundację Polskiej Pomocy Maltańskiej w Wielkiej Brytanii, ufundował Hospicjum Maltańskie w Londynie, natomiast w Polsce z ramienia zakonu współfinansował budowę kościoła pw. św. Maksymiliana Marii Kolbego w Mistrzejowicach oraz w całości ufundował wystrój jego wnętrza w postaci rzeźb w brązie autorstwa Gustawa Zemły.

Za wieloaspektową działalność kulturalno-społeczno-naukową czterokrotnie otrzymał tytuł doktora *honoris causa* (w 1991 r. Uniwersytetu Warszawskiego, w 1992 r. University of New Mexico w USA, w 1993 r. Białoruskiego Uniwersytetu Państwowego w Mińsku i w 2009 r. Uniwersytetu Jagiellońskiego). Został też uhonorowany wieloma orderami i odznaczeniami polskimi i obcymi, m.in. Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski Polonia Restituta (1993), Orderem Orła Białego (1998), Krzyżem Oficerskim Legii Honorowej (2003), Złotym Medalem Zasłużony Kulturze Gloria Artis (2006), Komandorią Orderu Sztuki i Literatury (2012), a także innymi wysokimi odznaczeniami państwowymi oraz dynastycznymi. *Requiescat in pace.*

Oprac. dr Magdalena Białonowska

Nabytki Fundacji w 2015 r.

Kielich z pokrywą z godłem Schaffgotschów i dewizą *Aucun temps ne le change*

Kielich powstał ok. 1720 r. w warsztacie kontynuującym tradycję Friedricha Wintera (zm. 1712) w Sobieszowie. Mimo że ma nieoryginalną stopę i dolną część trzonu, jest niezwykle cennym przedmiotem o wyjątkowo rozbudowanym programie ikonograficznym, związanym z godłem i dewizą Schaffgotschów. Na czaszy, w pięciu owalnych polach, reliefowe postacie mężczyzn w zbroi antycznej oddzielają pięć grawerowanych kompozycji trójpasowych. Każdą z nich tworzy centralnie umieszczony medalion z następującymi wyobrażeniami, kolejno: godła Schaffgotschów – jodły i ich dewizy *Aucun temps ne le change*; młodzieńca w zbroi z psem; sceny polowania; mężczyzny przy stole; jelenia w lesie pijącego z rzeki. Powyżej i poniżej każdego z medalionów ukazano postaci, z jednym wyjątkiem kobiece, z różnymi atrybutami, uosabiające cnoty, m.in. wiarę, nadzieję, miłość, sprawiedliwość i odwagę.

Półmisek ze zbiorów Augusta II

Półmisek jest czwartym obiektem pochodzącym z kolekcji króla Augusta II, który został zakupiony do zbiorów w ostatnich kilku latach przez śp. prof. Andrzeja Ciechanowieckiego. Potwierdza to oznaczenie tzw. numerem Johanneum N: 19./1. Okragły półmisek, wykonany w Chinach w okresie Kangxi (1662–1722), należy do grupy przedmiotów *famille vert* (czyli zdobionych z przewagą koloru zielonego). W jego centralnej części umieszczono osiem cennych przedmiotów, a pozostałą powierzchnię podzielono zielonymi liniami na osiem pól o wykroju płatków lotosu. W każdym z nich umieszczono jeden z ośmiu emblematów buddyjskich: baldachim, kwiat lotosu, wazon, parę ryb, węzeł bez końca, płonące złoto, skorupę muszli oraz parasol.

Fundacja Teresy Sahakian

100. rocznica urodzin Teresy Sahakian

W roku 2015 minęła setna rocznica urodzin Teresy Sahakian (Warszawa, 12 kwietnia 1915 – 29 grudnia 2007, Eprave w Belgii), kolekcjonerki i założycielki fundacji noszącej jej imię. Zgodnie z wolą Teresy Sahakian zadaniem Fundacji jest wspieranie kultury, pomoc młodym artystom, sponsorowanie edukacji, opieka nad zgromadzoną kolekcją tkanin i sztuki zdobniczej oraz powiększanie zbioru.

Z okazji jubileuszu w Zamku odbyły się wydarzenia upamiętniające Fundatorkę, prezentujące jej życie i dokonania. W kwietniu w pałacu Pod Blachą, który jest siedzibą Fundacji i miejscem prezentacji jej zbiorów, zorganizowano wystawę pamiątek po Teresie Sahakian. Znalazły się na niej dokumenty, zdjęcia, pamiątki osobiste, portrety Fundatorki oraz akwarele jej autorstwa. Od października 2015 r. do października 2016 r., również w pałacu Pod Blachą, prezentowana jest wystawa kobierców modlitewnych ze zbiorów Fundacji pt. *W stronę Mekki*. Wystawie towarzyszy katalog, będący zarazem katalogiem całego zbioru mo-

dlitewników z kolekcji. Związane z wystawą zmiany wprowadzone na stałą ekspozycję kobierców wschodnich pozwoliły na prezentację w pałacu Pod Blachą większej liczby zabytków sztuki europejskiej z kolekcji Fundacji (wśród nich obrazów, rzeźb, mebli i ceramiki).

W ciągu roku odbył się cykl 17 wykładów pt. *Spotkania z kulturą i sztuką Orientu*, poświęconych przede wszystkim zbiorom Fundacji Teresy Sahakian oraz osobie Fundatorki.

Pamiętając o muzycznych zainteresowaniach Teresy Sahakian, zorganizowano kilka dedykowanych jej koncertów: w marcu 2015 r. w Sali Wielkiej Zamku odbył się koncert w wykonaniu

{oh!} Orkiestry Historycznej z cyklu *Mecenasi sztuki*, oraz koncerty uświetniające otwarcie wystaw w pałacu Pod Blachą: *Filmowe inspiracje w orientalnym brzmieniu* w wykonaniu Trio Impresja (kwiecień 2015) i koncert Jadwigi Kotnowskiej (flet) z towarzyszeniem Leszka Potasińskiego (gitara) w październiku 2015 r.

Oprac. Katarzyna Połujan

Teresa Sahakian (1915–2007)

Teresa Sahakian urodziła się w Warszawie; studia ukończyła w Wyższej Szkole Nauk Politycznych. W 1938 r. poślubiła Georga Sahakiana, Ormianina, ekonomistę, znawcę sztuki Wschodu, pracownika ambasady Iranu, który jednocześnie prowadził firmę zajmującą się handlem dywanami. W 1939 r. państwo Sahakian wyjechali do Wiednia. Podczas pobytu w tym mieście Teresa Sahakian studiowała historię sztuki na uniwersytecie i zdobywała doświadczenia w zakresie konserwacji tkanin. Zmiany polityczne zachodzące w następstwie wojny zmusiły małżeństwo do przemieszczania się po Europie i Bliskim Wschodzie; w 1948 r. osiedlili się na stałe w Belgii. Założyli i prowadzili antykwariat w centrum Brukseli, a Teresa Sahakian pracowała także jako konserwatorka tkanin. Rozwijali swoją pasję kolekcjonerską. Teresa Sahakian kontynuowała ją z wielkim oddaniem także po śmierci męża w 1963 r. Dzięki ogromnemu zaangażowaniu udało jej się stworzyć imponującą kolekcję kobierców wschodnich oraz znaczący zbiór europejskiej sztuki zdobniczej. W połowie lat 70. odwiedziła Polskę i wówczas podarowała Zamkowi Królewskiemu w Warszawie kilka eksponatów europejskiej sztuki zdobniczej, m.in. komplet francuskich XIX-wiecznych tapiserii z wizerunkami rajskich ptaków, wykonanych w Aubusson, zdobiących dziś ściany Antyszambry w Apartamencie Księcia Stanisława, oraz XVII-wieczne wilki i płytę kominkową. Zadeklarowała też chęć ofiarowania Zamkowi swej unikatowej kolekcji kobierców. Stan wojenny spowodował przerwę w realizacji tego zamierzenia, a pani Sahakian skupiła się na organizowaniu pomocy charytatywnej dla Polski. W tym czasie Zamek przygotowywał w pałacu Pod Blachą miejsce dla stałej ekspozycji kobierców. Kolekcja dotarła do Warszawy w częściach: w 1989 r. i w 1991 r. W 1993 r. stworzono Fundację Teresy Sahakian w Zamku Królewskim w Warszawie. Miejscem stałej ekspozycji zbioru Fundacji, liczącego ponad 500 kobierców i gromadzącego także inne dzieła sztuki orientalnej, stały się wnętrza pałacu Pod Blachą. Eksponowane są tam zabytki z najważniejszych ośrodków sztuki kobierniczej Wschodu: perskiego, anatolijskiego, środkowoazjatyckiego i kaukaskiego. Wystawa kobierców w pałacu Pod Blachą stała się miejscem prężnej działalności artystycznej i oświatowej. Organizuje się tam zajęcia dla dzieci i młodzieży, koncerty, przedstawienia teatralne, wystawy, weekendowe spotkania dla rodzin itp. Za swoją działalność, także społeczną, Teresa Sahakian została odznaczona Krzyżem Oficerskim Orderu Zasługi RP (1991) oraz Krzyżem Komandorskim Orderu Zasługi RP (1994). W testamencie cały swój majątek przekazała Polsce.

Konserwacja

Demontaż obrazów i prace konserwatorskie, Sala Rycerska

Dzięki wsparciu finansowemu Generalnego Konserwatora Zabytków, w ramach programu rewitalizacji obiektów i konserwacji kolekcji muzeów i rezydencji królewskich, zostały przeprowadzone prace konserwatorskie przy dwóch obrazach Marcello Bacciarelliego z zespołu sześciu płócien historycznych eksponowanych w Sali Rycerskiej Zamku: *Nadanie przywilejów Akademii Krakowskiej przez Władysława Jagiełłę* oraz *Hold pruski*.

Marcello Bacciarelli, *Nadanie przywilejów Akademii Krakowskiej przez Władysława Jagiełłę* – stan po usunięciu werniksów i przemalowań

Marcello Bacciarelli, *Nadanie przywilejów Akademii Krakowskiej przez Władysława Jagiełłę* – wyznaczone współrzędne do pobrania próbek i wykonania odkrywek

Wybrane obrazy były konserwowane ok. 50 lat temu w Muzeum Narodowym w Warszawie. Obecnie poddano je pracom konserwatorskim, mającym na celu przywrócenie utraconych wartości artystycznych, estetycznych oraz technicznych. Obraz *Nadanie przywilejów Akademii Krakowskiej przez Władysława Jagiełłę* został poważnie zniszczony w czasie pożaru sal zamkowych w 1939 r. Wskutek pożaru płótno było podarte i osłabione. Wystąpiły rozległe zniszczenia warstw technologicznych w dolnej połowie obrazu, sięgające ponad 50% jego powierzchni. Od czasu ostatniej konserwacji warstwa malarska uległa degradacji. Uwidoczniły się nierówności w miejscach rekonstrukcji kitów oraz wystąpiły zmiany kolorystyczne retuszy i werniksów. Po zdjęciu przemalowań konserwatorzy opracowali powierzchnie istniejących kitów w dolnych partiach obrazu, uzupełnili powstałe ubytki oraz częściowo odspojone kity, a następnie na podstawie zachowanej ikonografii zrekonstruowali warstwę malarską w dolnej części obrazu.

Obraz *Hold pruski* zachował się bez poważniejszych uszkodzeń i deformacji. Warstwa malarska była lokalnie splekana i przesuszona. Występowały niewielkie ubytki warstw technologicznych, retusze były mocno pociemniałe i zmienione, a pożółkły i zabrudzony werniks tworzył miejscami rozległe zaplamienia. Do obu obrazów zastosowano nowe krosna samonaprzężające, wykonane przez Henryka Arendarskiego. Prace przebiegały pod nadzorem zamkowych służb konserwatorskich i realizowane były zgodnie z zatwierdzonym harmonogramem rzeczowo-finansowym.

Digitalizacja

W roku 2015 prowadzony od trzech lat projekt digitalizacji zbiorów Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum, którego głównym celem jest stworzenie wysokiej jakości kopii cyfrowych znajdujących się w muzeum zabytków oraz ich udostępnienie szerokiej grupie odbiorców w kraju i za granicą na witrynie *Kolekcja Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum*, otrzymał dwie prestiżowe nagrody: od minister kultury i dziedzictwa narodowego prof. Małgorzaty Omilanowskiej za prowadzenie projektu digitalizacyjnego i udostępnienie zbiorów oraz od Międzynarodowego Stowarzyszenia Muzealników ICOM za umiejętne połączenie prezentacji zbiorów z doświadczeniem *User experience* na stronie internetowej.

Rok 2015 to kolejny pracowity rok dla zespołu ds. digitalizacji zbiorów. Zdigitalizowano 2573 obiekty muzealne, w tym 98 obrazów, 160 obiektów ze zbiorów metali i zegarów, 812 numizmatów, 73 obiekty ceramiczne, 226 grafik, 57 obiektów ze zbioru mebli, 79 rysunków, 19 rzeźb, 8 obiektów ze szkła, 94 tkaniny oraz 87 rysunków z kolekcji *Imago Poloniae* i 860 autografów publikacji książkowych.

W serwisie *Kolekcja Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum* udostępniono wraz z opisem katalogowym kilkaset nowych wpisów. Warto podkreślić szczególnie cenną i pięknie prezentującą się kolekcję zegarów eksponowanych na stałe w apartamentach królewskich oraz złożoną z 20 fragmentów tkanin wystawę kobierców modlitewnych. W 2015 r. na pokrycie kosztów projektu przeznaczono ponad 145 tys. zł, pochodzących ze środków własnych instytucji (dotacji celowej MKiDN).

Przez trzy lata realizacji projektu zdigitalizowano łącznie 7982 obiekty muzealne i ponad 380 j.a. zbiorów archiwalnych. Od początku procesu digitalizacji uzyskano ponad 30 tys. zdjęć i skanów obiektów zamkowych.

W 2015 r. zespół pracował także nad wystawą wirtualną *Stanisław August mecenasem sztuk*, prezentowaną na platformie Google Cultural Institute. Jej narracja została oparta na kilkudziesięciu najcenniejszych dziełach w kolekcji zamkowej, powstałych na zamówienie króla Stanisława Augusta do ozdobienia wnętrza Zamku Królewskiego. Dzięki wysokiej jakości zdjęć widać najdrobniejsze detale artystycznego kunsztu wybitnych artystów epoki stanisławowskiej. Na prezentowanych fotografiach możemy zaobserwować szczegóły miejskiego życia Warszawy na obrazach Canaletta, docenić precyzję wykonania mechanizmu zegara czy dostrzec kruchość akwamaryny

użytego do wykonania królewskiego berła. Wystawa dostępna jest od stycznia 2016 r.

Przez kilka miesięcy zespół opracowywał również dokumentację projektową nowego przedsięwzięcia, tj. projektu *Platforma wiedzy – naukowo-edukacyjny interaktywny portal muzealny Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum*. W projekcie tym można wyodrębnić dwa główne elementy: część 1. – rozwój infrastruktury do digitalizacji i udostępniania zasobów cyfrowych, część 2. – powszechne udostępnienie zasobów cyfrowych. Pierwsza z nich zakłada rozbudowę infrastruktury informatycznej i digitalizacyjnej, by docelowo stworzyć innowacyjny, kompletny oraz wielofunkcyjny cyfrowy system informacji o muzeum. Druga ma w planach nowoczesne udostępnienie zasobów cyfrowych w formie platformy naukowo-edukacyjnej Zamku, która będzie prezentowała standardowe informacje na temat muzeum (zasady i organizacja zwiedzania, aktualności, oferta dla publiczności itp.) i zostanie połączona z wielozadaniowym, dwujęzycznym (polski i angielski) portalem o zasięgu międzynarodowym. Projekt jest przygotowywany w zgodzie z celami programu Polska Cyfrowa, poddziałanie 2.3.2 Cyfrowe udostępnienie zasobów kultury, cel szczegółowy: 4. Cyfrowa dostępność i użyteczność informacji sektora publicznego. Na 2016 r. planowane są: kontynuacja procesu digitalizacji, a także rozbudowa pracowni fotograficznej (m.in. o kolumnę reprodukcyjną), wprowadzenie nowych funkcjonalności na witrynie *Kolekcja Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum*, kontynuacja bloga digitalizacyjnego oraz uruchomienie sprzedaży internetowej zdjęć. Kierownikiem zespołu ds. digitalizacji zbiorów Zamku jest Aldona Modrzewska, a jej zastępcą Dominika Sobolewska-Gola.

UROCZYSTOŚCI I WIZYTY

Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum, nawiązując do historycznych tradycji, obok pełnienia funkcji muzealnych jest także reprezentacyjnym miejscem oficjalnych rządowych i dyplomatycznych wizyt i spotkań. Odbywają się tu uroczystości, obchody i jubileusze instytucji, firm i środowisk zajmujących ważne miejsce w życiu gospodarczym, naukowym i społecznym.

Sala Wielka to tradycyjne miejsce, gdzie nowo zaprzysiężony prezydent Rzeczypospolitej Polskiej przyjmuje insygnia najważniejszych polskich odznaczeń. W roku wyborów prezydenckich takie wydarzenie odbyło się 6 sierpnia. Uroczystość rozpoczęła się po mszy w katedrze św. Jana Chrzciciela, o godz. 14.00, odśpiewaniem hymnu Polski. Następnie dyrektor Zamku prof. Andrzej Rottermund w okolicznościowym przemówieniu podkreślił, iż Zamek Królewski był i jest historycznym centrum życia politycznego Polski i symbolem jej niepodległości. Proklamacje nadające ordery prezydentowi odczytali Jerzy Buzek, członek Kapituły Orderu Orła Białego, oraz Magdalena Fikus, kanclerz Orderu Odrodzenia Polski. Prezydent RP Andrzej Duda otrzymał oznaki Orderu Orła Białego i Krzyża Wielkiego Orderu Odrodzenia Polski. Stał się także kawalerem Orderu Odrodzenia Polski I klasy i przewodniczącym Kapituły Orderu Orła Białego jako Wielki Mistrz Orderu. Podczas ceremonii eksponowane były ocalone z pożogi wojennej insygnia II Rzeczypospolitej, które 22 grudnia

1990 r. ostatni prezydent RP na uchodźstwie Ryszard Kaczorowski przekazał nowo zaprzysiężonemu prezydentowi RP Lechowi Wałęsie. Zamek Królewski, jako niegdysiejsza rezydencja głowy państwa polskiego, jest od tamtej pory miejscem ich przechowywania.

Prezydent RP Andrzej Duda podczas uroczystości przyjmowania insygniów najwyższych polskich odznaczeń, Sala Wielka, 6 sierpnia

Ważniejsze uroczystości oficjalne

6 lutego

Ceremonia nadania doktoratu *honoris causa* Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego prof. Jerzemu Buzkowi (org. Warszawski Uniwersytet Medyczny)

12 lutego

Doroczna gala wręczenia Nagrody im. Aleksandra Gieysztora (org. Fundacja Kronenberga przy Citi Handlowy)

20 lutego

Doroczna gala wręczenia nagród Polskiego Klubu Biznesu (org. Korporacja Promocji Biznesu Sp. z o.o.)

9 marca

Konferencja i koncert z okazji jubileuszu 25-lecia Odrodzenia Niepodległości Litwy (org. Ambasada Republiki Litewskiej w Rzeczypospolitej Polskiej)

24 marca

Jubileusz 25-lecia Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej (org. Fundacja Polskiego Państwa Podziemnego)

30 marca

Finał XXX edycji plebiscytu WIKTORY ze specjalnym udziałem prezydenta RP Bronisława Komorowskiego (org. Józef Węgrzyn Media Corporation)

2 maja

Gala wręczenia nagród *Za zasługi dla Polski i Polaków poza granicami kraju* (org. Telewizja Polska S.A.)

3 maja

Ceremonia wręczenia odznaczeń państwowych przez prezydenta RP Bronisława Komorowskiego z okazji Święta Narodowego 3 Maja (org. Kancelaria Prezydenta RP)

Andrzej Wajda podczas uroczystej sesji Rady Miasta Stołecznego Warszawy, Sala Wielka, 31 lipca

12 maja

Gala wręczenia Dorocznej Nagrody Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (org. Narodowe Centrum Kultury i MKiDN)

13 maja

Jubileusz 25-lecia Związku Powstańców Warszawskich (org. Związek Powstańców Warszawskich)

22 maja

Uroczystość wręczenia nagrody Kustosz Pamięci Narodowej (org. Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu)

23 maja

Gala wręczenia Stypendiów Fundacji na rzecz Nauki Polskiej START 2014 dla młodych naukowców (org. FNP)

Konferencja prasowa nt. obchodów jubileuszu 1050-lecia Chrztu Polski, Sala Senatorska, 27 listopada

26 maja

Uroczysta kolacja z okazji Finału Ligi Europejskiej UEFA (org. Miasto Stołeczne Warszawa)

30 maja

Finał biegu kobiet NIKE – happening sportowy (org. Esprit Polska Sp. z o.o.)

10 czerwca

Konferencja Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju pn. *Transnational Partner Search Forum* (org. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju oraz BELIF Karol Morawski)

11 czerwca

Jubileusz 60-lecia Instytutu Chemii i Techniki Jądrowej (org. Narodowe Centrum Badań Jądrowych)

12 czerwca

Jubileusz 40-lecia II Wydziału Lekarskiego Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego (org. Warszawski Uniwersytet Medyczny)

16 czerwca

Jubileusz 15-lecia powołania Instytutu Pamięci Narodowej ze specjalnym udziałem prezydenta elekta RP Andrzeja Dudy (org. Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu)

23 czerwca

Jubileusz 50-lecia ICOMOS (org. Polski Komitet Narodowy Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków ICOMOS i Muzeum Pałacu Króla Jana III Sobieskiego w Wilanowie)

30 czerwca

Ceremonia wręczenia doktoratów i habilitacji I Wydziału Lekarskiego Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego (org. Warszawski Uniwersytet Medyczny)

25 lipca

Ceremonia wręczenia odznaczeń państwowych i nominacji funkcjonariuszom z okazji obchodów Święta Policji (org. Komenda Główna Policji)

31 lipca

Doroczna uroczysta sesja Rady Miasta Stołecznego Warszawy z okazji Dnia Pamięci Warszawy (org. Miasto Stołeczne Warszawa)

6 sierpnia

Ceremonia przekazania insygniów głowy państwa nowo zaprzysiężonemu prezydentowi RP Andrzejowi Dudzie (org. Kancelaria Prezydenta RP)

22 września

Doroczna gala wręczenia Nagród im. Cypriana Kamila Norwida (org. Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie)

29 września

Finał konkursu *Lodolamacze* Polskiej Organizacji Pracodawców Osób Niepełnosprawnych, ze specjalnym udziałem Pierwszej Damy RP Agaty Kornhauser-Dudy (org. Fundacja Aktywizacji Zawodowej Osób Niepełnosprawnych FAZON)

2 października

Koncert na zakończenie obchodów 71. rocznicy Powstania Warszawskiego 1944 z udziałem prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy Hanny Gronkiewicz-Waltz (org. Związek Powstańców Warszawskich i Miasto Stołeczne Warszawa)

10 października

Gala wręczenia nagród TOTUS 2015 (org. Fundacja Dzieło Nowego Tysiąclecia)

6 listopada

Gala Perły Polskiej Gospodarki (org. Oficyna Wydawnicza Rynek Polski Sp. z o.o.)

9 listopada

Gala rozdania nagród Strażnik Pamięci (org. Orle Pióro Sp. z o.o.)

11 listopada

Gala finałowa XXI edycji Polskiej Nagrody Jakości (org. Krajowa Izba Gospodarcza)

16 listopada

Koncert muzyki Ignacego Jana Paderewskiego z okazji obchodów Dnia Służby Zagranicznej (org. Polski Instytut Dyplomacji im. Ignacego Jana Paderewskiego)

20 listopada

Ceremonia wręczenia doktoratów i habilitacji II Wydziału Lekarskiego Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego (org. Warszawski Uniwersytet Medyczny)

21 listopada

III edycja Spotkań Warszawskich – konferencji Francusko-Polskiej Izby Gospodarczej (org. Francusko-Polska Izba Gospodarcza)

25 listopada

Finał XXII edycji konkursu *Pracodawca – organizator pracy bezpiecznej* (org. Państwowa Inspekcja Pracy – Główny Inspektorat Pracy)

27 listopada

Konferencja prasowa nt. obchodów jubileuszu 1050-lecia Chrztu Polski (org. Narodowe Centrum Kultury i MKiDN)

2 grudnia

Gala wręczenia dorocznych Nagród Fundacji na rzecz Nauki Polskiej za światowe osiągnięcia w nauce, ze specjalnym udziałem marszałka Senatu RP Stanisława Karczewskiego (org. Fundacja na rzecz Nauki Polskiej)

3 grudnia

Finał XIII edycji konkursu *Człowiek bez barier*, ze specjalnym udziałem Pierwszej Damy RP Agaty Kornhauser-Dudy (org. Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji)

7 grudnia

Jubileusz 90-lecia polskiego PEN Clubu z udziałem wiceprezesa Rady Ministrów – ministra kultury i dziedzictwa narodowego prof. Piotra Glińskiego (org. Polski PEN Club)

18 grudnia

III Warszawski Oplatek Maltański z udziałem arcybiskupa metropolity warszawskiego JE Kazimierza kard. Nycza (org. Fundacja Polskich Kawalerów Maltańskich w Warszawie *Pomoc Maltańska*)

Gala rozdania nagród Strażnik Pamięci, Sala Wielka, 9 listopada

Ważniejsze wizyty oficjalne

Odstąpienie tablicy poświęconej pierwszemu kuratorowi Zamku – Kazimierzowi Skórewiczowi. Na zdjęciu córka – Zofia Skórewicz, 15 maja

3 marca

sekretarz stanu w Ministerstwie Obrony Mongolii, gen. Zagdusuren Boldbaatar

17 marca

zastępca szefa Sztabu Generalnego Armii Chin, adm. Sun Jianguo

18 marca

minister obrony Królestwa Hiszpanii, Pedro de Morenés y Álvarez de Eulate

22 marca

dowódca Sił Powietrznych Republiki Francuskiej, gen. Denis Mercier

17 kwietnia

przewodniczący Izby Reprezentantów Nowej Zelandii, David Carter

22 maja

Wielki Szpitalnik Zakonu Kawalerów Maltańskich, JE książe Dominique de La Rochefoucauld-Montbel

26 maja

przewodniczący Izby Narodowości Republiki Związku Mjanmy, Khin Aung Myint

9 czerwca

przewodniczący Senatu Republiki Kenii, Ethuro David Ekwee

21 czerwca

wiceprzewodnicząca Rady Najwyższej Ukrainy, Oksana Syroid

3 lipca

dowódca Sił Obrony Timoru Wschodniego, gen. Lere Anan Timur

21 lipca

podsekretarz stanu w Ministerstwie Obrony Bułgarii, Dimitar Kjumjurdjie

2 grudnia

prezes Najwyższego Urzędu Kontroli Republiki Słowackiej, Karol Mitrik

Zakończenie obchodów 71. rocznicy Powstania Warszawskiego, Sala Wielka, 2 października

Po 24 latach kierowania Zamkiem

W dniu 3 grudnia 2015 r. odbyła się uroczystość pożegnania przechodzącego na emeryturę wieloletniego dyrektora Zamku – prof. dra hab. Andrzeja Rottermunda. Na spotkanie w Sali Rycerskiej przybyli pracownicy Zamku, Rada Powiernicza i zaproszeni goście. Profesor wraz z małżonką Marią Rottermundową wysłuchali wystąpienia zastępcy dyrektora ds. muzealnych i zbiorów dra Przemysława Mrozowskiego, który przypomniał dzieło i zasługi Profesora dla odbudowy Zamku i jego rozwoju jako instytucji muzealnej. Następnie dyrekcja Zamku: Agnieszka Bębenek, Irena Zalewska, Ziemowit Koźmiński i Przemysław Mrozowski, wręczyła odchodzącemu dyrektorowi specjalnie na tę okazję opublikowaną księgę pamiątkową, zawierającą fotografie najważniejszych wydarzeń zamkowych, w których uczestniczył prof. Rottermund. Kierownik Działu Promocji Kazimierz Stachurski odczytał dedykowany Profesorowi krótki poemat własnego autorstwa pt. *Ile trzeba mieć siły*. Na zakończenie oficjalnej części spotkania prof. Andrzej Rottermund przypomniał najważniejsze etapy swojej pracy dla Zamku oraz rolę, jaką w kształtowaniu jego formacji odegrali wielcy Nauczyciele: prof. Stanisław Lorentz, prof. Jan Zachwatowicz oraz prof. Aleksander Gieysztor. Przy lampce szampana pracownicy Zamku i zaproszeni goście mieli okazję złożyć Profesorowi życzenia i podzielić się z nim wspomnieniami.

Profesor Andrzej Rottermund na dziedzińcu Wielkim Zamku

Wizyty oficjalne. Od góry: księcia Walii Karola (17 maja 1993); kanclerz Niemiec Angeli Merkel podczas Kongresu Europejskiej Partii Ludowej (29 kwietnia 2007); wiceprezidenta USA George'a Busha (28 września 1987); prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego z małżonką Marią Kaczyńską podczas otwarcia wystawy *Dwudziestolecie. Oblicza nowoczesności* (11 listopada 2008); cesarza Japonii Akihito z małżonką (2002); prezydenta RP Bronisława Komorowskiego podczas zwiedzania wystawy *Złoto Kolumbii* (2014); JKW Henryka de Bourbona, wielkiego księcia Luksemburga (8 maja 2014). Uroczystość przekazania insygnii głowy państwa prezydentowi RP Andrzejowi Dudzie (6 sierpnia 2015)

prof. Andrzej Rottermund odchodzi na emeryturę

Profesor Andrzej Rottermund kierował Zamkiem od 1991 r. i był jego drugim dyrektorem po prof. Aleksandrze Gieysztorze. Zamek Królewski w Warszawie stał się prężnie działającym muzeum z szeroko zakrojoną działalnością wystawienniczą, konserwatorską, edukacyjną, naukową, wydawniczą i koncertową. Profesor Rottermund związał z Zamkiem większą część swojej kariery zawodowej. Przysłużył się dziełu jego odbudowy, pracując w latach 1973–1976 jako kurator oddziału „Zamek Królewski” w ramach Muzeum Narodowego w Warszawie, a w 1987 r. został zastępcą dyrektora Zamku. W 1991 r. powołano go na stanowisko podsekretarza stanu w Ministerstwie Kultury i Sztuki, ale już w listopadzie tego samego roku powrócił do Zamku i objął stanowisko dyrektora. W okresie pełnienia przez prof. Rottermunda funkcji dyrektora Zamku znacznie poszerzył się nie tylko zakres działania muzeum, ale także jego obszar. Od Biura Naczelnego Architekta m.st. Warszawy przejęty został pałac Pod Blachą. Gdy w 2008 r. zakończył się jego generalny remont, znalazły w nim miejsce pracownice plastyczne oraz ekspozycja cennej kolekcji kobierców wschodnich ze zbiorów Fundacji Teresy Sahakian. W 2011 r. oddano do zwiedzania odtworzony we wnętrzach pałacu Apartament Księcia Józefa Poniatowskiego. W latach 90. rozpoczęto rewitalizację Arkad Kubickiego, które po wieloletnim, niezwykle trudnym i skomplikowanym remoncie zakończonym w 2009 r. stały się atrakcyjnym miejscem dla różnego rodzaju działań artystycznych i społecznych. Nową przestrzenią, dostępną w pełni dla publiczności, jest także ogród. Odnowiona w 2013 r. fasada wschodnia wraz ze zrewaloryzowanym Ogrodem Górnym, otwartym dla publiczności w maju 2015 r. – to kolejny etap przywracania dawnej świetności Zamku.

Z inicjatywy prof. Rottermunda zorganizowano w Zamku wiele znakomitych wystaw, które cieszyły się ogromnym powodzeniem. Były wśród nich ekspozycje przygotowywane specjalnie dla odbiorców zagranicznych, np. *Kraj skrzydlatych jeźdźców* w Stanach Zjednoczonych i *Treasures of Poland. Rembrandt and the Precious Royal Collection* w Japonii. Dzięki staraniom Profesora znacznie powiększyła się zamkowa kolekcja dzieł sztuki, m.in. o hojne dary fundatorów: prof. Andrzeja Ciechanowieckiego, prof. Karoliny Lanckorońskiej, Teresy Sahakian i dra Tomasza Niewodniczańskiego. Zespół pracowników Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum serdecznie dziękuje prof. Andrzejowi Rottermundowi za kontynuowanie dzieła profesorów Stanisława Lorentza i Aleksandra Gieysztorza, za wieloletnie zaangażowanie i oddanie w pracy na rzecz wielkiego zadania, jakim są odbudowa, kształtowanie i stały rozwój naszej instytucji.

Pożegnanie prof. Andrzeja Rottermunda w dniu 3 grudnia. Od góry: prof. Andrzej Rottermund z małżonką Marią; kwiaty wręczają dr hab. Przemysław Mrozowski, zastępca dyrektora ds. muzealnych i zbiorów, oraz Ziemowit Koźmiński, zastępca dyrektora ds. marketingu; prof. Rottermund w otoczeniu pracowników Zamku

WYDARZENIA ZAMKOWE

Dni atrakcji

Jedną z ulubionych form kontaktu publiczności z naszym muzeum są dni atrakcji, które przyciągają różnorodnością oferty i możliwością współuczestnictwa w ciekawych zajęciach. W czasie ich trwania goście często są zapraszani do wnętrza na co dzień niedostępnych. W 2015 r. bogata oferta wystawiennicza zainspirowała pracowników Zamku do organizacji dni atrakcji aż dziewięciokrotnie. Łącznie uczestniczyło w nich blisko 3 tys. osób.

Podczas każdego dnia atrakcji związanego z aktualnie prezentowaną wystawą czasową możliwe jest jej zwiedzanie w towarzystwie komisarza wystawy. To doskonała okazja, by dokładnie zapoznać się z tematyką pokazu i uzyskać odpowiedzi na interesujące kwestie. Organizatorzy przygotowują też wiele zajęć dostosowanych do potrzeb i możliwości percepcyjnych różnych grup wiekowych. Są to m.in. zajęcia plastyczne, warsztaty, wykłady, przedstawienia i spotkania literackie.

W trakcie dnia atrakcji na wystawie *Portrety artystów w grafice. Ryciny z kolekcji Adama Broża* odbyły się warsztaty dla dzieci w wieku 5–10 lat pt. *Portret – autoportret* oraz *Artystą być* (przyg. Agnieszka Lichacz), a także warsztaty dla dorosłych pt. *W pracowni artysty grafika* (przyg. Maria Zawartko-Laskowska). Daniel Artymowski dwukrotnie poprowadził spotkania literackie *Portrety, charakter i przedmioty* oraz *Portrety literackie nie tylko królów*, z udziałem aktorów Barbary i Jacka Bursztynowiczów. Młodzi uczestnicy dnia atrakcji mogli wziąć udział w biegu edukacyjnym pt. *Artysta o sobie samym* (przyg. Sławomir Szczocki).

Dzień atrakcji na wystawie *Praemiando Incitat. Order Świętego Stanisława 1765–1831. W 250. rocznicę powołania orderu* był okazją do poznania genezy powołania i dziejów tego historycznego już odznaczenia, ustanowionego przez ostatniego króla Rzeczypospolitej Stanisława Augusta. Uczestnicy wysłuchali wykładów Sławomira Szczockiego *Nagrządzając zachęca. Order Świętego Stanisława*

i jego dzieje oraz Beaty Artymowskiej *Rozwikłanie chaosu. Program artystyczny Stanisława Augusta*. Dzieci miały okazję zdobyć podstawową wiedzę nt. orderu oraz stworzyć własne projekty odznaczonych podczas zajęć plastycznych z Agnieszką Lichacz oraz Dorotą i Sławomirem Szczockimi.

Kolejnym niezwykłym dniem w Zamku był dzień atrakcji na wystawie *Żyd Niemalowany w Ziemi Kanaan. Ryciny biblijne z kolekcji Muzeum Wieczny Tulacz*. Uczestnicy obejrzeli przedstawienie w wykonaniu aktorów Teatru Atlantis pt. *Mądrość Salomona*, wysłuchali wykładu Daniela Artymowskiego *Biblia z rycin i obrazów*, a następnie pod opieką Mai Zawartko-Laskowskiej zapoznawali się z technikami graficznymi podczas zajęć *Kreską i ryłcem*. Najmłodszy zaś poszukiwali misia w trakcie zajęć dla dzieci w wieku 3–6 lat pt. *Gdzie jest Bazyli, czyli o misiu, który spóźnił się do Arki Noego* (prowadzenie: Katarzyna Buczek, Agnieszka Wardak i Maria Reif).

Wystawa *Napoleon i sztuka*, prezentująca w dniach 12 września – 13 grudnia sztukę czasów napoleońskich, a zwłaszcza okresu cesarstwa, była doskonałą inspiracją do aż trzykrotnego spotkania z publicznością. Oprowadzali po niej kuratorzy Marta Zdańkowska i Maciej Chojnowski. Program dni atrakcji oferował zarówno coś dla ducha, jak i oka. Miłośnicy filozofii mogli wziąć udział w zajęciach *Rozum na koniu, czyli Hegel i Napoleon*, poprowadzonych przez Beatę i Daniela Artymowskich oraz Wojciecha Łukasika. Ci, którzy lubią historię, wysłuchali wykładu Sławomira Kosima *Napoleon*

w Warszawie. Dla amatorów teatru przygotowano dwa przedstawienia, które połączyła postać tego samego bohatera – Józefa Sułkowskiego: 3 października i 6 grudnia Teatr Atlantis pokazał spektakl pt. *Bóg z Napoleonem – Napoleon z nami?*, czyli dylematy brygadiera Sułkowskiego, natomiast 25 października spektakl *Xiążę Józef S* na podstawie dramatu Sułkowski Stefana Żeromskiego. Odbyło się także spotkanie literackie pt. *Anetka i hrabia, czyli flirt napoleoński*, przygotowane przez Fundację Art i Katarzynę Buczek. Melomani mieli okazję wysłuchania utworów Ludwiga van Beethovena, Franza Schuberta, Michała Kleofasa Ogińskiego i Marii Szymanowskiej w wykonaniu Agnieszki Gniwosz oraz koncertu zespołu muzyki dawnej Canor Anticus.

Okres napoleoński wniósł do sztuki nowe ideały piękna, które przejawiały się m.in. w ornamentyce, motywach ozdób, strojach, tkaninach. Można je było poznać podczas rodzinnego biegu edukacyjnego pt. *Cesarz i artyści. W poszukiwaniu napoleońskiego ideału piękna*, a także w trakcie zajęć edukacyjno-plastycznych *Wszystkie kapelusze Napoleona*, które prowadzili Dorota i Sławomir Szczocy. Charakterystyczne stroje z epoki podziwialiśmy podczas pokazu kostiumów inspirowanych epoką *empire'u*, przygotowanego przez studentów i pracowników Wyższej Szkoły Artystycznej w dniu 25 października. Była także okazja do przymierzenia ubiorów z epoki podczas zajęć *W garderobie empirewej elegantki*, prowadzonych przez Agnieszkę Lichacz, a podczas jej wykładu pt. *Ile pięknych kobiet w Warszawie. Stroje, zwyczaje i manierzy w czasach Napoleona* można było pogłębić wiedzę na ten temat. Swoje miejsce w trakcie napoleońskich dni atrakcji znalazły także maluchy. W dniu 3 października dwukrotnie odbyły się dla nich zajęcia z cyklu *Szkatulka księżniczki, skarb królewicza* pt. *Opowieści zaklętej księżniczki* (wyk. Katarzyna Buczek, Maria Reif, Agnieszka Wardak), a 25 października zajęcia plastyczne *Warsztaty z Napoleonem*, poprowadzone przez Elżbietę Pachalę-Czechowską. Pamiętano także o miłośnikach wyszukanych smaków i poszukiwaczach kulinarnych ciekawostek. Dominika Jackowiak zaprezentowa-

Dzień atrakcji na wystawie *Szachy w średniowieczu, średniowiecze w szachach*, 29 listopada

Dzień atrakcji na wystawie *Napoleon i sztuka*, 25 października

Dni atrakcji w 2015 r.

10 marca – na wystawach *Portrety artystów w grafice. Ryciny z kolekcji Adama Broża* oraz *Praemiando Incitāt. Order Świętego Stanisława 1765–1831. W 250. rocznicę powołania orderu* (org. PDM)

15 marca – na wystawie *Portrety artystów w grafice...* (org. PDM)

18 kwietnia – z okazji 100. rocznicy urodzin Teresy Sahakian (org. Dział Oświatowy)

30 maja – na wystawach *Żyd Niemalowany w Ziemi Kanaan. Ryciny biblijne z kolekcji Muzeum Wieczny Tułacz* oraz *Praemiando Incitāt. Order Świętego Stanisława 1765–1831. W 250. rocznicę powołania orderu* (org. PDM)

7 czerwca – *Ogrody Królewskie* z okazji otwarcia Ogrodu Górnego (org. Dział Oświatowy)

3 i 25 października, 6 grudnia – na wystawie *Napoleon i sztuka* (org. PDM i Dział Oświatowy)

29 listopada – na wystawie *Szachy w średniowieczu, średniowiecze w szachach* (org. Dział Archeologii i Dział Oświatowy pod patronatem Polskiego Związku Szachowego)

ła kuchnię Napoleona podczas wykładu *Marengo – odcienie szarości, miasteczko w Piemontcie czy przysmak Napoleona?*, zorganizowanego z udziałem restauracji Piąta Ćwiartka.

Dzień atrakcji ze sportowym zacięciem odbył się 29 listopada na wystawie *Szachy w średniowieczu, średniowiecze w szachach*. Główną atrakcją była symultaniczna gra w szachy dla dzieci z młodą zawod-

niczką I kategorii Magdą Harazińską, a dla dorosłych pojedynki ze srebrną medalistką Drużynowych Akademickich Mistrzostw Europy w Erywaniu 2015, mistrzynią FIDE, Ewą Przedździecką. Można było także wysłuchać interesującego, ilustrowanego wykładu Tomasa Lissowskiego, przewodniczącego Komisji Historycznej Polskiego Związku Szachowego, pt. *Szachowy spacerownik po Warszawie*. Dla najmłodszych przewidziano warsztaty plastyczne *Pionek czy figura*, prowadzone przez Agnieszkę Lichacz.

Ciekawy i bogaty program został także zaproponowany podczas dnia atrakcji z okazji 100. urodzin Teresy Sahakian – fundatorki kolekcji kobierców wschodnich – oraz dnia pod hasłem *Zabawy dworskie w ogrodzie króla*, zorganizowanego w piknikowej atmosferze w piękny czerwcowy dzień w nowo otwartym Ogrodzie Górnym. Szerzej o atrakcjach tych dni można przeczytać w rozdziale *Działalność edukacyjna*.

Noc Muzeów

16/17 maja

Zamkowa Noc Muzeów jak zawsze obfitowała w atrakcje dla gości. Niewątpliwie największą stanowił Ogród Górny. Interesujące zajęcia i wykłady przygotowaliśmy dla dzieci i dorosłych. Po raz trzeci gościliśmy Muzeum Jazzu. Zamek tej nocy odwiedziło 10 350 zwiedzających.

Noc Muzeów w Zamku rozpoczęła się już o godz. 17.00. Organizatorom zależało, by Ogród Górny można było obejrzeć w pełnej okazałości jeszcze przy świetle dziennym. Tego popołudnia publiczność po raz pierwszy miała okazję podziwiać fragment ogrodu zamkowego z eleganckimi geometrycznymi kompozycjami roślin, alejkami, fontannami i piękną panoramą Wisły. Zorganizowane grupy oprowadzali dr Małgorzata Szafrąńska z Ośrodka Sztuki – ekspert w dziedzinie historii zamkowego ogrodu – i inż. Sławomir Kwiatkowski. Zainteresowanie przerosło oczekiwania organizatorów. Wzrosło ono jeszcze bardziej, gdy ogrodową tematykę podjął też kustosz Rafał Mroczek z Działu Archeologicznego, który w tzw. Łoży Masońskiej wygłosił wykład pt. *Duchy szwedzkich żołnierzy, czyli archeolog i antropolog na tropie zamkowych szkieletów*.

Taką samą wczesną porę rozpoczęcia swojej Nocy Muzeów mieli najmłodsi. Dla dzieci w wieku 6–8 lat dwukrotnie w ciągu wieczoru zaprezentowano przedstawienie *Bajka straszka, czyli o królownie, która płakać nie umiała* według Bolesława Leśmiana, w wykonaniu Katarzyny Buczek, Agnieszki Wardak, Marii Reif i Huberta Poloniewicza. Dzieci nieco starsze, w wieku 8–12 lat, uczestniczyły w warsztacie pantomimy *Poczet królów*, prowadzonym przez Agnieszkę Lichacz, oraz w zajęciach *Opowieści starego kufra, czyli o rzeczach minionych*, przygotowanych przez Dorotę i Sławomira Szczockich.

Tego wieczoru swoją premierę miał także przewodnik po Zamku w języku migowym, opracowany specjalnie na Noc Muzeów przez Dział Oświatowy i firmę Lidex dla osób słabosłyszących i niesłyszących. Więcej na temat przewodnika zob. w rozdziale *Działalność edukacyjna*. W trakcie Nocy Muzeów oprócz Ogrodu Górnego zwiedzający mieli możliwość obejrzeć także apartamenty Wielki i Królewski, sale sejmowe, Apartament Księcia Józefa Poniatowskiego i wystawę kobier-

ców wschodnich z kolekcji Teresy Sahakian w pałacu Pod Blachą, a także wystawy czasowe: *Dzień Flagi Rzeczypospolitej Polskiej 2015. Dokumenty z Biblioteki Polskiej w Paryżu* oraz *Żyd Niemalowany w Ziemi Kanaan. Ryciny biblijne z kolekcji Muzeum Wieczny Tulacz*. Po tej ostatniej oprowadzali jej twórcy: Paweł Szapiro, Walerian Warlachowski oraz Daniel Artymowski – komisarz wystawy ze strony Zamku.

Spośród atrakcji specjalnie przygotowanych z okazji Nocy Muzeów należy wymienić także spotkanie literackie *Heroiny, bohaterki, flakdry, zolzy, czyli kobiety polskiego teatru* w wykonaniu Barbary i Jacka Bursztynowiczów oraz Katarzyny Buczek (prowadzenie), a także wykład prof. Tadeusza Cegielskiego *Wolnomularstwo i popkultura. Jak wiek XIX i XX widział masonerię*.

Na czas Nocy Muzeów Arkady Kubickiego stały się siedzibą Muzeum Jazzu eksponującego swoje zbiory: instrumenty, fotografie, plakaty, płyty i okładki oraz fragmenty kolekcji poświęcone Leopoldowi Tyrmandowi, Andrzejowi Kurylewiczowi i Jarosławowi Śmietanie. Na specjalnie z tej okazji ustawionej scenie występowali znani artyści jazzowi, m.in. Aga Zaryan, Włodzimierz Nahorny, Wanda Warska, Krzysztof Sadowski i Michał Kulenty.

Arkady Kubickiego były także miejscem prezentacji artystycznych kalendarzy firmy Gedeon Richter – z pracami najwybitniejszych polskich grafików, malarzy, ilustratorów oraz rysowników satyrycznych, jak: Waldemar Świerzy, Józef Wilkoń, Bohdan Butenko, Edward Lutzyn, Henryk Sawka i Marek Raczkowski.

Ubezpieczyciel Zamku, firma PZU, przygotował swoją strefę dla zwiedzających, zachęcając do udziału w konkursach wiedzy o ekspozycji zamkowej i rozdając gadżety nawiązujące do 20-lecia objęcia Zamku opieką ubezpieczeniową.

XXI Targi Wydawców Katolickich, Salon Stolicy Apostolskiej

Targi w Arkadach

Przez ostatnie lata Arkady Kubickiego stały się uznanym miejscem targowym i co roku przyciągają nowych organizatorów i nowe projekty. W 2015 r. w imprezach targowych w Arkadach Kubickiego wzięło udział 59 500 uczestników.

Kalendarz targów w roku 2015

16–19 kwietnia

XXI Targi Wydawców Katolickich

13–14 czerwca

Targi Mody Niezależnej HUSH Warsaw

25–27 września

Festiwal Książki dla Dzieci i Młodzieży „Czytajmy”

9–11 października

XIII Warszawskie Targi Sztuki

14–15 listopada

Targi Męskich Gadżetów

26–29 listopada

XXIV Targi Książki Historycznej

Festiwal Książki dla Dzieci i Młodzieży „Czytajmy”

Goszczące w Arkadach już kolejny rok Targi Wydawców Katolickich miały wyjątkowy przebieg: wpisały się w przygotowania do jubileuszu 1050. rocznicy chrztu Polski, Świątowych Dni Młodzieży w Krakowie w 2016 r., a także w obchody Roku Jana Pawła II. Na szczególną uwagę zasłużył Salon Stolicy Apostolskiej, która była gościem honorowym targów. Można w nim było podziwiać m.in. oryginalne rękopisy *Piekle* z *Boskiej komedii* Dantego Alighieri z ilustracjami Sandra Botticellego oraz *Iliadę* Homera z zestawionym tekstem po grecku i łacinie. Uwagę przyciągała niezwykła makieta kopuły Bazyliki św. Piotra, wykonana z książek i drewna. Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum jest współorganizatorem Festiwalu Książki dla Dzieci i Młodzieży „Czytajmy”, który odbył się w Arkadach Kubickiego po raz drugi. Wśród wielu atrakcji czekających na dzieci – warsztatów, spektakli, zajęć plastycznych – były m.in. wspólne czytanie afrykańskich bajek z Szymo-

nem Hołownią, spotkania z Nelą Małą Reporterką oraz pisarką Joanną Papuzińską i rysownikiem ilustratorem Bohdanem Butenko.

Zupełną nowością były Targi Męskich Gadżetów, które gościły w Arkadach w listopadzie. Kilkudziesięciu wystawców prezentowało swoją ofertę w specjalnych strefach: motoryzacja, sport i zdrowie, nowe technologie, gadżety i akcesoria oraz moda. Obok szybkich samochodów i eleganckich zegarków specjalna Strefa Agent przyciągała fanów najpopularniejszego agenta świata.

Warto także wspomnieć o Targowisku Sztuki, bowiem ta cykliczna impreza organizowana jest w Zamku już pięć lat. Od 2010 r. raz w miesiącu Zamek zaprasza do Arkad, gdzie studenci i absolwenci Akademii Sztuk Pięknych wystawiają na sprzedaż swoje prace z różnych dziedzin plastycznych. Ze względu na wysoki poziom artystyczny i ceny niższe niż w galeriach prace te cieszą się dużym zainteresowaniem kupujących.

Piknik archiwalny

W ramach cyklicznej współpracy z Archiwum Polskiej Akademii Nauk i innymi archiwami licznych instytucji kultury i nauki, urzędów państwowych i prywatnych fundacji Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum był jednym ze współorganizatorów VI Warszawskiego Pikniku Archiwalnego, który jest związany z przypadającym w czerwcu Międzynarodowym Dniem Archiwów. Tematem Pikniku 2015 byli *Cudzoziemcy w Warszawie*. Archiwum Zamkowe przygotowało prezentację pt. *Cudzoziemcy na królewskim dworze*, która przybliżyła sylwetki obcokrajowców służących polskim monarchom jako sekretarze, artyści i tłumacze. Pokaz był ilustrowany reprodukcjami dokumentów królewskich oraz obrazów Canaletta i Bacciarellego. Został zaprezentowany 13 czerwca w Sali im. Hugona Kollątaja w Pałacu Staszica.

Organizacja pokazu: Beata Gadomska (Archiwum)

Urodziny króla

25 stycznia obchodzony był dzień 283. urodzin króla Stanisława Augusta. Tego dnia licznie zgromadzili się goście króla i dworzanie, czyli publiczność prezentująca stroje z epoki. Barwny korowód grup rekonstrukcyjnych wkroczył do Sali Wielkiej, by wraz z wszystkimi zaproszonymi gośćmi świętować królewskie urodziny. Przedstawiono fragmenty pamiętników Stanisława Augusta z roku 1754. W historyczne role króla i marszałka dworu wcielili się aktorzy Teatru Atlantis: Jacek Pacocha i Stanisław Banasiuk. Prezentacja przeplatana była muzyką i tańcami w wykonaniu zespołu muzyki dawnej Canor Anticus oraz zespołu baletowego. Zabrzmiały utwory m.in. Marca Antoine'a Charpentiera, Jeana Baptiste'a Lully'ego, André Campry. Karnawałowy wieczór dopełniła królewska biesiada, podczas której dyrektor Zamku prof. Andrzej Rottermund oraz dyrektor Muzeum Łazienki Królewskie Tadeusz Zieliński wygłosili stosowne toasty.

Organizacja: Kazimierz Stachurski i Beata Kruk (Dział Promocji)

Pan Tadeusz z 1928 r. Finisz wystawy Napoleon i sztuka

13 grudnia

W ostatnim dniu wystawy *Napoleon i sztuka* odbył się niecodzienny pokaz filmowy. Zgromadzona w Sali Wielkiej publiczność miała okazję obejrzeć *Pana Tadeusza* z 1928 r. w reżyserii Ryszarda Ordyńskiego. Ten niemy film z udziałem największych gwiazd ówczesnego kina został nakręcony z okazji 10-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości. Zrealizowano go jako ciąg żywych obrazów w stylu rysunków Michała Elwira Andriollego, autora ilustracji do *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza z 1881 r. Taśma została poddana cyfrowej rekonstrukcji w Filmotece Narodowej w 2012 r. Wyjątkowość wieczoru podkreślał udział autora współczesnej ścieżki dźwiękowej do tego filmu – Tadeusza Woźniaka, znanego kompozytora i wykonawcy. W trakcie finisażu dyrygował on orkiestrą, która na żywo zaprezentowała utwór. Wśród gości obecni byli Stanislas Pierret, dyrektor Instytutu Francuskiego, i Anna Sienkiewicz-Rogowska, dyrektor Filmoteki Narodowej – szefowie instytucji, które współorganizowały wieczór.

Organizacja: Beata Kruk (Dział Promocji) i Regina Lubelska (Dział Marketingu)

Festiwal Królewskie Arkady Sztuki

Festiwal Królewskie Arkady Sztuki w 2015 r. odbył się po raz szósty. Wypełniły go spektakle i koncerty, prezentowane w trakcie ośmiu piątkowych i sobotnich wieczorów we wnętrzu Arkad Kubiczkiego i w przestrzeni Ogrodu Dolnego Zamku. Tegoroczny przegląd koncertów miał cztery odsłony, podczas których wystąpili: Agata Sapięcha z zespołem Il Tempo, Orkiestra Sinfonia Viva z solistą Karolem Radziwonowiczem, jazzowy zespół Full Drive Henryka Miśkiewicza oraz Orkiestra Warsaw Camerata pod dyr. Pawła Kosa-Nowickiego, z duetem skrzypcowo-altowym Katarzyny Dudy i Katarzyny Budnik-Gałązki.

W teatralnej części festiwalu zaprezentowały się zespoły: Teatr Pracownia Fizyczna z Łodzi, Teatr Akt z Warszawy, Sopotcki Teatr Tańca oraz Teatr Formy z Wrocławia.

Pokazy cieszyły się niespotykaną w poprzednich latach frekwencją. Podczas każdego wydarzenia gościliśmy ok. 400 widzów. Największą publiczność zgromadził spektakl plenerowy *Mistrz i Małgorzata* (28 sierpnia) w wykonaniu Teatru Formy z Wrocławia, na który przyszło ponad 500 osób.

Po raz pierwszy w trakcie trwania festiwalu była kolportowana gazeta festiwalowa. Poza repertuarem i szczegółowymi informacjami

o występujących artystach prezentowała miejsce wydarzenia i jego historyczny rys. Emitowana była także reklama telewizyjna w TVP Warszawa. Po raz pierwszy zastosowano w Arkadach Kubiczkiego amfiteatralny układ widowni, co umożliwiło publiczności lepszy odbiór artystyczny, a wykonawcom zapewniło lepszy kontakt z publicznością. Festiwal przyciągnął 3500 osób.

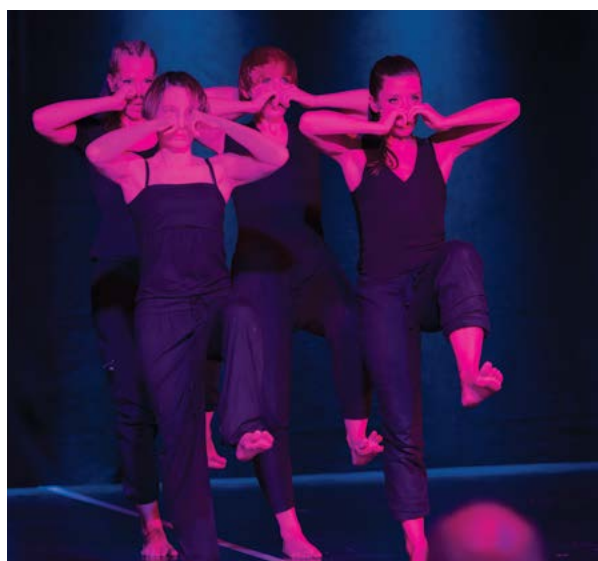
Organizator: Tomasz Taraszkiewicz (PDM)

Na górze i po lewej: Spektakl *Poza czasem*, Teatr Akt, 15 sierpnia

Koncert zespołu Full Drive Henryka Miśkiewicza, 22 sierpnia

Spektakl *Bajadera*, Sopotcki Teatr Tańca, 21 sierpnia

KONCERTY

Cykl koncertów muzyki klasycznej *Mecenas sztuki*, zorganizowany przez Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum w 2015 r., poświęcony został wielkim mecenasom muzyki, sztuk plastycznych, architektury, a w szczególności zasłużonym dla kolekcji znajdujących się w zbiorach zamkowych. Cykl składał się z pięciu koncertów odwołujących się do różnych mecenatów, odległych od siebie w czasie i przestrzeni, ale połączonych miłością do sztuki.

Opera-balet *Les Fêtes vénitienes* André Campry, 1 lutego

Wyjątkowy charakter miał koncert inaugurujący cykl w dniu 1 lutego. Wykonano operę-balet *Les Fêtes vénitienes* André Campry. Widzowie mieli okazję obejrzeć niezwykle widowisko, łączące świetną choreografię, taniec i śpiew z piękną grą świateł i strojów, oraz wysłuchać muzyki André Campry – protegowanego księcia de Chartres, przyszłego regenta Ludwika XV. Podczas koncertu wystąpili studenci Wydziału Wokalno-Aktorskiego, Orkiestra Kameralna Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku i uczniowie Państwowej Szkoły Baletowej w Gdańsku (reż. Dorota Cybulska-Amsler, Alain Christen; kier. muz. Dorota Cybulska-Amsler; choreografia Alain Christen; praca z wokalistami Jadwiga Rappé, Marcin Habela; praca nad wymową Anthony di Giantomaso).

Kolejny koncert odbył się 22 marca i był dedykowany Teresie Sahakian z okazji 100. rocznicy jej urodzin. Ta wybitna mecenas sztuki przekazała do zbiorów Zamku Królewskiego w Warszawie unikatową kolekcję kobierców wschodnich. W programie koncertu znalazły się utwory Henry’ego Purcella, François Couperina, Michela Corrette’a i Georga Philippa Telemanna, tematycznie skupione wokół sztuki orientalnej, która tak bardzo fascynowała fundatorkę. Wykonawcą koncertu była (oh!) Orkiestra Historyczna, założona w 2012 r. w Katowicach przez grupę instrumentalistów – entuzjastów i pasjonatów muzyki dawnej, skupionych wokół koncertmistrzyni Martyny Pastuszki.

Centralną postacią koncertu w dniu 24 maja był żyjący na przełomie XIX i XX w. Gadżi Zejnababdin Tagijew – azerbejdżański

multimilioner, filantrop i fundator licznych dzieł architektury, w tym pałaców prywatnych, teatrów oraz sal o przeznaczeniu kulturalnym, które projektowali sprowadzeni do Baku polscy architekci. Sfinansował on także wydanie pierwszej czarnej płyty z narodowym zabytkiem muzyki azerbejdżańskiej, nagranej w wytwórni płytowej w Warszawie. Podczas koncertu zaprezentowana została *muğam* – klasyczna muzyka Azerbejdżanu.

Koncert w dniu 21 czerwca został poświęcony w całości mecenatowi artystycznemu królowej Hiszpanii Isabel de Farnesio, małżonki Filipa V. Podczas koncertu można było usłyszeć utwory skomponowane na jej zamówienie, a inspirowane przeniesionym przez królową na dwór hiszpański tzw. stylem włoskim. Podczas koncertu zespół Ensemble Ars Hispaniae wykonał utwory José de Torresa, Domenica Scarlattiego i Antoniego Caldara.

Ostatni koncert cyklu w dniu 13 września był okazją do wysłuchania Charlene Farrugii – młodej, niezwykle uzdolnionej pianistki maltańskiej, objętej mecenatem rządowym Republiki Malty. Podbiła zamkową publiczność i zaskarbiła sobie jej wielką sympatię, wykonując podczas koncertu utwory m.in. Siergieja Prokofiewa, Fryderyka Chopina, Franciszka Liszta, Charlesa Camillieri.

Pomysł i organizacja cyklu *Mecenasi sztuki* – Aleksandra Buszta-Bąk (Dział Marketingu)

Koncert Charlene Farrugii, 13 września

Ważniejsze festiwale i przeglądy muzyczne

XV Festiwal Ogrody Muzyczne

Gościem Honorowym XV Festiwalu Ogrody Muzyczne było Wielkie Księstwo Luksemburga. Tegoroczny cykl imprez pod hasłem *Kwitnące ogrody...* był nie tylko muzycznym świętem, ale również okazją do jubileuszowych podsumowań. Zaprezentowane zostały słynne opery i przedstawienia baletowe, filmy muzyczne i koncerty. Szczególnym powodzeniem cieszył się sobotni cykl wieczorów, prezentujący osiągnięcia wybitnych Polaków – artystów sceny w Metropolitan Opera w Nowym Jorku.

Festiwal trwający przez cały lipiec zgromadził w namiocie na dziedzińcu zamkowym 16 200 słuchaczy.

XXIX Warszawskie Spotkania Muzyczne

W ramach cyklu organizowanego co roku przez Związek Kompozytorów Polskich w 2015 r. w Zamku odbyły się dwa koncerty: 10 i 15 maja. Podczas pierwszego wystąpił Kwartet Wilanów, prezentując utwory kompozytorów współczesnych: Joanny Bruzdowicz-Tittel, Mieczysława Wajnerberga, Marka Stachowskiego i Samuela Barbera. Drugi koncert poświęcony został współczesnym kompozycjom do pieśni i sonetów Williama Szekspira autorstwa takich kompozytorów, jak m.in. Andrzej Borzym jr, Krzesimir Dębski, Krzysztof Herdzin, Stanisław Moryto, Miłosz Bembinow, Anna Ignatowicz-Glińska, Tomasz Jakub Opałka. Wykonawcą koncertu był sektekstr proMODERN.

Młodzi wirtuozowie w Zamku Królewskim

Koncerty w Zamku były niezwykle wyjątkowym wydarzeniem dla grona 37 młodych uzdolnionych muzyków z całej Polski i ich rodzin. Mieli oni możliwość zaprezentowania swego kunsztu muzycznego w pięknych wnętrzach Zamku w trakcie 9 koncertów, które odbyły się w 2015 r.

Koncerty Warszawskiej Opery Kameralnej

W ramach koncertów Warszawskiej Opery Kameralnej w 2015 r. zostały zaprezentowane w Zamku trzy wybitne dzieła muzyczne w wykonaniu solistów Opery, Warszawskiego Chóru Kameralnego oraz Zespołu Instrumentów Dawnych *Musicae Antiquae Collegium Varsoviense*. 24 stycznia zabrzmiało monumentalne *Weihnachts-Oratorium cz. IV, V, VI* Jana Sebastiana Bacha – historia o narodzinach Zbawiciela opowiedziana słowami ewangelistów: św. Łukasza i św. Mateusza – a 1 i 2 kwietnia *Mesjasz* Georga Friedricha Haendla. Oba dzieła wykonane zostały pod batuną znakomitego dyrygenta Władysława Kłosiwicza. 18 grudnia zaprezentowano msze: e-moll op. 88 i F-dur op. 41 Józefa Elsnera pod dyrykcją również znakomitego Ryszarda Zimaka.

XXV Festiwal Mozartowski

Festiwal Mozartowski w 2015 r. miał w Zamku aż siedem odsłon: 10, 17, 24 czerwca oraz 1, 8, 10 i 15 lipca. Wykonano m.in. koncerty fortepianowe, fagotowe i skrzypcowe, uwertury do oper *Don Giovanni* i *Le nozze di Figaro*. Wystąpili: Katarzyna Drogosz, Grzegorz Lalek, Aleksandra Reszfk i Mirosław Feldgebel, Tomasz Wesołowski, Alvaro Iborra, Marek Niewiedział, Krzysztof Stencel. Zespołem Instrumentów Dawnych Warszawskiej Opery Kameralnej *Musicae Antiquae Collegium Varsoviense* dyrygowali kolejno: Marco Vitale, Władysław Kłosiwicz, Marek Toporowski i Przemysław Fiugajski.

Koncert kolęd, 19 i 20 grudnia

Ważniejsze koncerty

4 lutego

Koncert w ramach X Międzynarodowego Konkursu Wiolonczelowego im. Witolda Lutosławskiego w wykonaniu tria Chain Ensemble. W programie: Giacinto Scelsi, Witold Lutosławski, György Ligeti, Iannis Xenakis.

26 kwietnia

Uroczysty koncert z okazji 85. rocznicy urodzin Romualda Twardowskiego. Utwory kompozytora wykonali muzycy z Państwowej Szkoły Muzycznej I sf. im. Romualda Twardowskiego w Puławach, Państwowej Szkoły Muzycznej I sf. nr 4 im. Karola Kurpińskiego w Warszawie, Zespołu Państwowych Szkół Muzycznych nr 4 im. Karola Szymanowskiego w Warszawie, Zespołu Państwowych Szkół Muzycznych nr 1 w Warszawie.

17 maja

Polska Muzyka Odnaleziona. Koncert uświetnił ceremonię wręczenia nagród w konkursie na najlepszą pracę pisemną z zakresu historii muzyki polskiej.

W programie: *Pieśni* Jana i Mieczysława Karłowiczów. Wystąpili: Jadwiga Rappé – alt, Alina Hoffmann – fortepian oraz uczestnicy Akademii Operowej Teatru Wielkiego – Opery Narodowej.

11 i 12 lipca

Koncert w ramach XXII Międzynarodowej Letniej Akademii Muzyki Dawnej.

4 września

Koncert galowy X Międzynarodowego Konkursu Wokalnego *Złote głosy*.

19 września

Koncert w ramach 58. Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Współczesnej *Warszawska Jesień*. Ray Lee Chorus *Hipnotyczne dźwięki*. Koncert połączony z instalacją na Dziedzińcu Wielkim.

22 września

Kombii symfonicznie. Podczas koncertu zespołu KOMBII i Polskiej Orkiestry Radiowej pod dyktando Jacka Piskorza zostały wykonane największe przeboje zespołu w nowych, symfonicznych aranżacjach. Koncert był nagrodą przyznaną zespołowi przez radiową Jedynekę w konkursie *SuperPremiery* podczas Festiwalu Polskiej Piosenki w Opolu w 2014 r.

24 października

Koncert zamykający XV Tydzień Języka Włoskiego na Świecie: *Włoski w muzyce, muzyka we włoskim – I battiti della notte*.

25 października

Koncert zespołu La Bogusha y su Grupo. W orientalnej scenarii ekspozycji kobierców wschodnich wystąpił zespół flamenco, którego liderem jest Bogumiła Delimata – tancerka, polska Cyganka, od wielu lat mieszkająca w Granadzie.

7 listopada

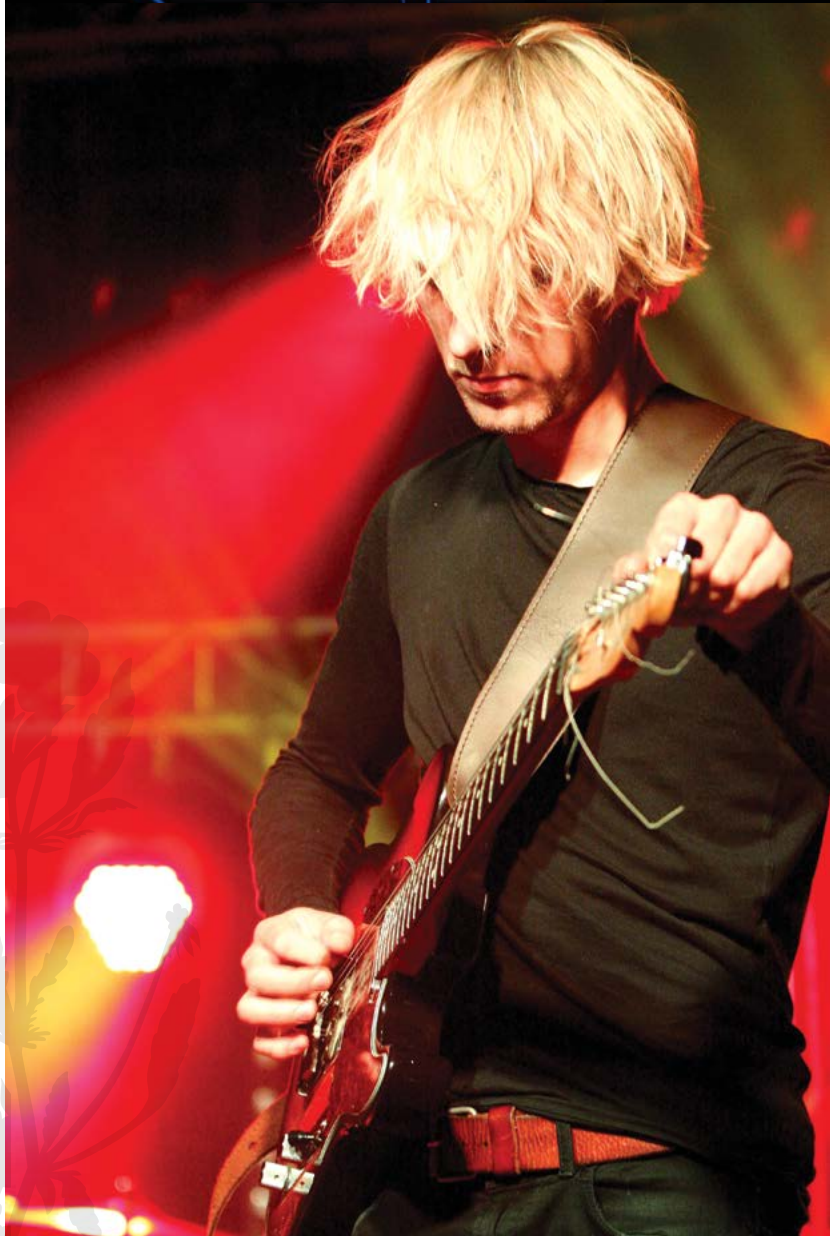
Koncert w ramach II Międzynarodowego Festiwalu Ignacego Jana Paderewskiego. W programie utwory Ignacego Jana Paderewskiego i Fryderyka Chopina w wykonaniu A. Díaz/X. Mut – duet fortepianowy (Majorka), M. Zhao – fortepian (Chiny/Szwajcaria), R. Kolly D'Alba – skrzypce (Szwajcaria), Ch. Chamorel – fortepian (Szwajcaria).

12 grudnia

Koncert Bułgarskiego Instytutu Kultury.

19 i 20 grudnia

Koncerty koled. Wykonawcy: soliści, zespoły, chór i orkiestra Zespołu Państwowych Szkół Muzycznych im. Fryderyka Chopina przy ul. Bednarskiej; kierownictwo artystyczne Paweł Skrzypek; przygotowanie solistów i zespołu jazzowego Andrzej Jagodziński; przygotowanie chóru Robert Lawrence; przygotowanie orkiestry dyrygent Sławomir Wróblewski. Aranżacja utworów: część klasyczna Edward Sielicki, część jazzowa Andrzej Jagodziński.

Koncert zespołu Sjón, 23 października

Koncert zespołu Dr Misio, 24 kwietnia

W 2015 r. kontynuowaliśmy z powodzeniem projekt *5stancja* – cykl koncertów w Arkadach Kubickiego, który mimo stosunkowo krótkiej obecności w warszawskim świecie muzycznym stale się rozwija i łamie dotychczasową hegemonię muzyki poważnej w naszych murach.

Dzięki zaproszonym wykonawcom i różnym gatunkom muzycznym zdobywamy coraz to liczniejszą, nową publiczność, która z entuzjazmem pojawia się w Arkadach Kubickiego.

Ogromnie cieszy nas fakt, że koncerty organizowane w ramach *5stancji* budzą tak pozytywne emocje zarówno wśród publiczności, blogerów, portali muzycznych, jak i samych muzyków, którzy bardzo cenią sobie naszą publiczność, atmosferę, urok i akustykę miejsca oraz założenia samego projektu.

Dzięki temu, co zaprezentowaliśmy dotychczas, oraz planom na przyszłość udało nam się pozyskać znaczących patronów medialnych: Rock Radio oraz TIDAL, którzy bardzo chętnie wspierają nasze działania, szeroko prezentując zarówno sam projekt, jego idee, jak i poszczególnych wykonawców.

Propozycje *5stancji* w 2015 r. były różnorodne, dla niektórych wręcz zaskakujące. Obok znanych wykonawców gościły zespoły z mniejszym dorobkiem muzycznym, zdobywając tym samym bardzo cenne doświadczenie.

20 lutego w bardzo osobistym koncercie wystąpił Marek Piekarczyk. Towarzyszyli mu Tadeusz Apryjas (gitara, wokal), Jacek Borowiecki (instrumenty perkusyjne) oraz Jagoda Uniewicz (wiolonczela). Gościnnie zaśpiewała Marzena Ugorna, znana m.in. z programu *The Voice of Poland*.

Koncert Marka Piekarczyka, 20 lutego

20 marca scena *5stancji* należała do tych nieco mniej rozpoznawalnych, aczkolwiek mogących się pochwalić znaczącymi osiągnięciami muzycznymi. Zagraли dla nas Plug&Play, a gościnnie wystąpił zespół 30daysoffline.

24 kwietnia w bardzo ekspresyjnym show wystąpił Dr Misio.

23 października zaproponowaliśmy naszej publiczności coś zupełnie innego niż dotychczas. Otóż pokusiliśmy się o zorganizowanie koncertu, oddając scenę *5stancji* w ręce młodych, ambitnych muzyków z Łodzi. W końcu to właśnie Łódź uznawana jest za tzw. kolebkę niezaprzeczalnych talentów muzycznych. Nie pomyliliśmy się – występ zarówno zespołu Sjón, jak i Tune był mieszanką: energii, autentyczności, młodości i co nie mniej ważne – porządnego warsztatu muzycznego.

11 grudnia zaś wystąpiła niekwestionowana gwiazda naszych czasów – zespół Lao Che. Byliśmy przygotowani na rekordową frekwencję. Bilety na koncert rozeszły się jak ciepłe bułeczki. Tego wieczoru bawiło się z nami aż 781 osób.

Odczuwamy wielką radość, kiedy każdy z koncertów gromadzi kilkaset osób, które mile spędzają z nami swój czas w piątkowe wieczory. Co więcej, publiczność dopytuje się o terminy kolejnych koncertów i niecierpliwie czeka na następne propozycje muzyczne. Utwierdza nas to w przekonaniu, że projekt *5stancja* trafił w gusta wielu odbiorców, i motywuje do dalszego działania.

Więcej szczegółów o projekcie na www.facebook.com/5stancja
Pomystodawca i organizator – Elżbieta Tararuj (Dział Marketingu)
Oprac. Elżbieta Tararuj

WYDAWNICTWA

1

2

4

EUROPA JAGELLONICA 1386

SZTUKA, KULTURA I POLITYKA W EUROPIE ŚRODÓCZESNEJ ZA PANOWANIA JAGIELLONÓW

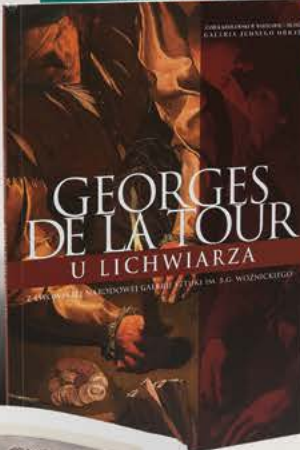
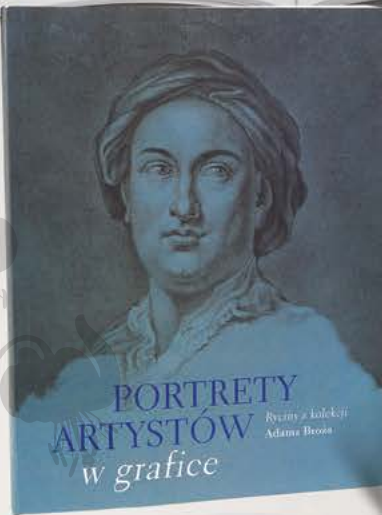
Krzysztof Witkowski

URZĄD MARSZAŁKOWSKI KORONNY W BEZKROKOWIACH XVII-XVIII WIEKU (1632-1736)

5

6

3

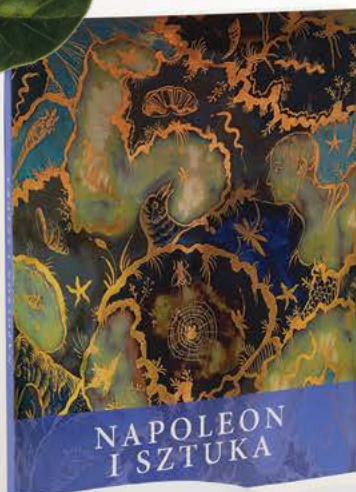

7

8

9

10

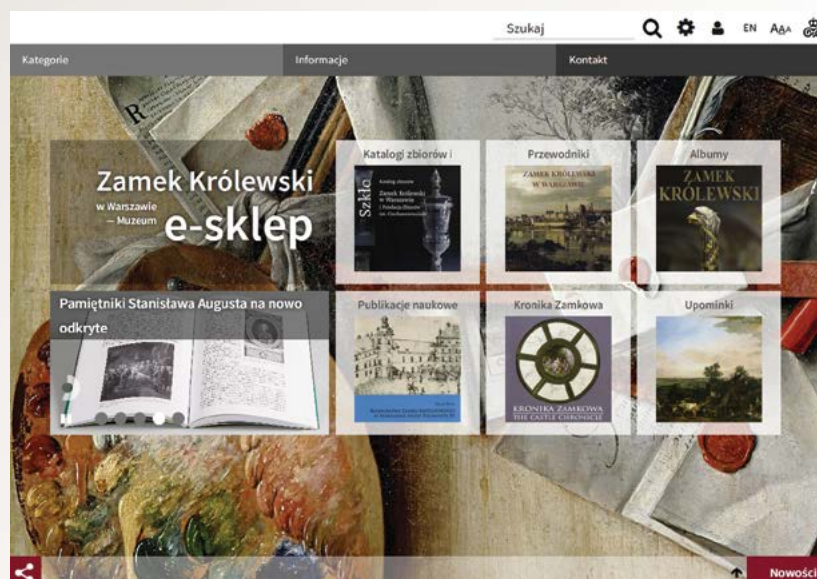
11

1. Katarzyna Połujan, *Kobierce modlitewne. Katalog zbiorów / Prayer Rugs. Collection Catalogue*
2. *Praemiando Incitaf. Order Świętego Stanisława 1765–1831. W 250. rocznicę powołania orderu*, katalog wystawy, red. nauk. Michał Zawadzki, Dariusz Nowacki
3. Tomasz Jakubowski, *Portrety artystów w grafice. Ryciny z kolekcji Adama Broża*, katalog wystawy, red. nauk. Hanna Małachowicz
4. Teresa Kostkiewiczowa, *Pamiętniki Stanisława Augusta na nowo odkryte*
5. *Europa Jagellonica 1386–1572. Sztuka, kultura i polityka w Europie Środkowej za panowania Jagiellonów*, red. nauk. Przemysław Mrozowski, Paweł Tyszka, Piotr Węcowski
6. Krzysztof Wiśniewski, *Urząd marszałkowski koronny w bezkrólestwach XVII–XVIII wieku (1632–1736)*
7. Galeria Jednego Obrazu. *Georges de La Tour „U lichwiarza”*. Z Lwowskiej Narodowej Galerii Sztuki im. B.G. Woźnickiego, katalog wystawy, aut. Hanna Małachowicz, Dorota Juszczyk, Joanna Winiewicz-Wolska
8. Informatory o ekspozycjach
9. *Napoleon i sztuka*, katalog wystawy, red. nauk. Maciej Choynowski
10. *Dzień Flagi Rzeczypospolitej Polskiej 2015*, katalog wystawy, red. nauk. Przemysław Mrozowski
11. Informatory o lekcjach muzealnych Działu Oświatowego i oferta edukacyjna Pracowni Działów Muzealnych

Otwarcie zamkowego sklepu internetowego

1 grudnia 2015 r. został uruchomiony zamkowy sklep internetowy. Pod adresem sklep.zamek-krolewski.pl można nabyć publikacje Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum. Są to: katalogi zbiorów i wystaw, przewodniki, albumy, publikacje naukowe, periodyk „Kronika Zamkowa” oraz drobne gadżety.

Odnaczenia i Nagrody

W dniu 18 września dyrektor Zamku prof. Andrzej Rottermund został udekorowany Krzyżem Komandorskim francuskiego orderu *Ordre des Arts et des Lettres* (Sztuki i Literatury), przyznany przez minister kultury i komunikacji Francji Fleur Pellerin za zasługi we współpracy polsko-francuskiej w dziedzinie muzealnictwa. Ceremonia wręczenia odbyła się w Ambasadzie Republiki Francji w Warszawie, a w imieniu pani minister order wręczył ambasador Republiki Francji Pierre Buhler. Krzyż Komandorski jest najwyższą klasą tego orderu. Z osób żyjących w Polsce komandorię ma tylko 11 odznaczonych.

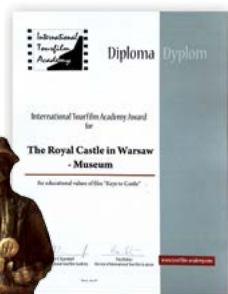
Doktor Przemysław Deles, kustosz dyplomowany w Ośrodku Badań Historycznych, został odznaczony Krzyżem Oficerskim orderu *Pro Merito Melitensi*, przyznany przez Jego Wysokość Em. Księcia i Wielkiego Mistrza Suwerennego Wojskowego Zakonu Maltańskiego Fra Matthew Festinga wraz z Suwerenną Radą Zakonu, jako wyraz szacunku i wdzięczności za realizację wystawy pt. *Wokół maltańskiego krzyża*, prezentowanej w Zamku Królewskim w Warszawie w roku 2012.

Profesor Andrzej Rottermund podczas ceremonii wręczenia *Ordre des Arts et des Lettres* w Ambasadzie Republiki Francji

Nagroda specjalna X edycji Film AT Festival 2015 dla filmu *Klucz jest w Zamku* w reż. Bogdana Kuca, promującego działalność edukacyjną Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum. Motywując swoją decyzję, jury podkreśliło, że film ujmując prostym pomysłem, który w niezwykle bezpośredni sposób trafia do wyobraźni dzieci i młodzieży. Zamek Królewski został także laureatem International Tourfilm Academy Award – nagrody jury międzynarodowego, przyznanej filmowi za szczególne walory edukacyjne.

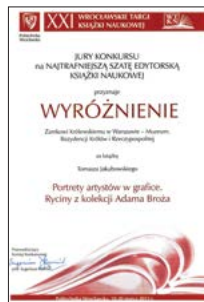
Nagroda dla witryny *Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum. Kolekcja (The Royal Castle in Warsaw. Collection)* w konkursie The International Audiovisual Festival on Museums and Heritage (FIAMP) Awards w kategorii Web Art Collections, przyznana przez międzynarodowy komitet ICOM za „umiejętne połączenie prezentacji zbiorów z przeżyciami, jakich doznają odbiorcy”.

Nagroda Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Instytutu Audiowizualnego i Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów dla Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum za aktywny udział w tworzeniu i upowszechnianiu polskiego Dziedzictwa Kulturowego w ramach Programu Wieloletniego Kultura +, Priorytet Digitalizacja.

Wyróżnienie Nagrody Klio dla Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum za edycję książki *Joannici i ich związki z ziemią polskimi* pod red. Przemysława Delesa i Przemysława Mrozowskiego, przyznane przez Porozumienie Wydawców Książki Historycznej.

II miejsce dla publikacji *Joannici i ich związki z ziemią polskimi* pod red. Przemysława Delesa i Przemysława Mrozowskiego w IX edycji organizowanego przez Departament Kultury Samorządu Województwa Mazowieckiego konkursu *Mazowieckie Zdarzenia Muzealne – Wierzb*, w kategorii „najlepsze wydawnictwo muzealne wydane lub współwydane przez placówkę muzealną”.

Wyróżnienie w Konkursie na Najtrafniejszą Szatę Edytorczą Książki Naukowej za publikację *Portrety artystów w grafice. Ryciny z kolekcji Adama Broża* Tomasza Jakubowskiego, przyznane na XXI Wrocławskich Targach Książki Naukowej, organizowanych przez Politechnikę Wrocławską.

Porozumienie Czterech Rezydencji

Minął trzeci rok współpracy czterech rezydencji królewskich: Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum, Muzeum Łazienki Królewskie, Muzeum Pałacu Króla Jana III Sobieskiego w Wilanowie i Zamku Królewskiego na Wawelu, które w sierpniu 2012 r. zawarły porozumienie w tej sprawie.

Najbardziej widocznym rezultatem współdziałania królewskich rezydencji w 2015 r. jest efektowna publikacja pt. *Rezydencje królewskie*, wydana nakładem wydawnictwa BOSZ. Jest to album prezentujący cztery rezydencje-muzea, z krótkim wstępem historycznym i zbiorem fotografii ukazujących zewnętrzny wygląd budowli oraz ich piękniejsze wnętrza.

Środki finansowe, które nasze muzeum otrzymało w ramach porozumienia, zostały przeznaczone na konserwację dwóch dzieł malarzkich Marcella Bacciarellego z Sali Rycerskiej: *Nadanie przywilejów Akademii Krakowskiej przez Władysława Jagiełłę i Hold pruski*, oraz na wykonanie projektu Ogrodu Dolnego przez pracownię Ogród, Park, Krajobraz® Jakub Zemla i Tomasz Zwiech.

Dzięki Ministerstwu Kultury i Dziedzictwa Narodowego listopad ponownie stał się miesiącem bezpłatnego zwiedzania rezydencji królewskich. W Zamku, który udostępnił bezpłatnie wszystkie ekspozycje stałe, zainteresowanie publiczności, zwłaszcza w weekendy, było bardzo duże. Zamek w listopadzie odwiedziły 67 284 osoby, w tym 53 445 zwiedziło ekspozycje zamkowe na podstawie bezpłatnych biletów. Ta statystyka z roku na rok się powiększa. Działy edukacyjne przeprowadziły także 200 bezpłatnych lekcji muzealnych dla grup szkolnych.

Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum był organizatorem szkolenia i zawodów z zakresu ratownictwa medycznego. W dniach 6–7 października w Arkadach Kubickiego oraz na terenie parku Łazienkowskiego grupy reprezentujące pracowników czterech rezydencji królewskich rywalizowały ze sobą, sprawdzając własne umiejętności i wiedzę w praktyce, np. w ratowaniu tonącego. Nasze muzeum ponownie zwyciężyło w tych zawodach.

W dniu 19 czerwca w Ogrodzie Dolnym rozegrano doroczny turniej piłkarski. Wśród czterech drużyn biorących udział w rozgrywkach (pałacu w Wilanowie, Łazienek Królewskich, Muzeum Historii Miasta Krakowa i Zamku) po raz kolejny najlepsza okazała się drużyna naszego muzeum wraz z najsukuteczniejszym strzelcem zawodów Marcinem Rębiejewskim.

Zawody ratownictwa medycznego, Łazienki Królewskie, 6–7 października

ARRE

Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum od 2013 r. jest członkiem prestiżowego stowarzyszenia rezydencji królewskich ARRE (Association des Résidences Royales Européennes). Organizacja ta powstała w 2001 r. i skupia ponad 20 muzeów-rezydencji z całej Europy. Jej głównym celem jest promowanie historii rezydencji monarszych oraz wspieranie współpracy pomiędzy należącymi do niej instytucjami poprzez wymianę doświadczeń i dobrych praktyk oraz wspólne projekty naukowe i szkoleniowe.

Szczególną rolę w działaniach ARRE zajmują tzw. spotkania techniczne – cykliczne sesje poświęcone różnym zagadnieniom związanym z funkcjonowaniem muzeów-rezydencji. W 2015 r. przedstawiciele Zamku wzięli udział w trzech takich spotkaniach: w Berlinie, gdzie omawiano kwestie związane z oświetleniem ekspozycji i historycznych wnętrz, w Turynie, gdzie tematem obrad były digitalizacja oraz strategię wykorzystywania Internetu i mediów społecznościowych, oraz w Peterhofie, gdzie dyskutowano o dostosowywaniu oferty muzeów do potrzeb odwiedzającej je publiczności.

Delegaci Zamku wzięli również udział w Zgromadzeniu Generalnym ARRE, które odbyło się w dniach 21–22 maja w Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie.

Zamek dwukrotnie gościł przedstawicieli zaprzyjaźnionych instytucji-członków stowarzyszenia: w maju, przy okazji Zgromadzenia Generalnego ARRE, odwiedzili nas jego uczestnicy, którzy w towarzystwie Daniela Artymowskiego, dr Anny Kalinowskiej oraz dra Przemysława Delesa zwiedzili ekspozycję zamkową, natomiast we wrześniu odbyła się wizyta blisko 50-osobowej grupy pracowników Stiftung Preußische Schlösser und Gärten Berlin-Brandenburg (Fundacji Pruskie Pałace i Ogrody Berlin-Brandenburgia), podczas której spotkali się oni z pracownikami Zamku, poznali kulisy jego funkcjonowania i zwiedzili zamkowe wnętrza oraz ogród. Przedstawicielem Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum w ARRE jest dr Anna Kalinowska.

Oprac. dr Anna Kalinowska (Ośrodek Badań Historycznych)

Rok rekordów medialnych

Doktor Małgorzata Szafranńska podczas konferencji prasowej, zorganizowanej na dachu Biblioteki Królewskiej z okazji otwarcia Ogrodu Górnego, 21 maja

Rok 2015 przyniósł rekordową w skali Zamku liczbę niemal 2 tys. publikacji medialnych. Takiemu zainteresowaniu dziennikarzy ofertą naszej instytucji sprzyjała wyjątkowo wysoka – w stosunku do lat ubiegłych – częstotliwość organizacji konferencji prasowych, briefingów i pokazów prasowych, których odbyło się łącznie 26. Największe zainteresowanie mediów wzbudziło otwarcie wystawy *Napoleon i sztuka* (55 redakcji obecnych na konferencji prasowej, 83 publikacje), a także Noc Muzeów 2015 i plany wystawiennicze Zamku (34 dziennikarzy na konferencji prasowej, 55 publikacji) oraz otwarcie Ogrodu Górnego (34 przedstawiciele mediów na konferencji prasowej, 46 publikacji). Udostępnienie nowej przestrzeni widokowej Zamku wiązało się jednak nie tylko z medialnym zapisem samego wydarzenia, ale, co rzadkie w przypadku przekazu komercyjnego, stało się też inspiracją do realizacji na żywo kilku wejść antenowych prognozy pogody dla *Dzień Dobry TVN*, a także rejestracji tzw. plenerów do programu *Mam talent*.

Zainteresowanie nowo powstałym terenem spacerowym Zamku wpłynęło zapewne i na rekordową – w stosunku do całego roku – liczbę doniesień medialnych: w maju 234 i w czerwcu 245, choć oczywistym powodem tak licznych publikacji były wernisaże wystaw: *Żyd Niemalowany w Ziemi Kanaan. Ryciny biblijne z kolekcji Muzeum Wieczny Tutalcz; Praemiando Incitat. Order Świętego Stanisława 1765–1831. W 250. rocznicę powołania orderu; Nowy poczet władców Polski. Waldemar Świerzy kontra Jan Matejko*, poprzedzone briefingami prasowymi. Ponad 200 publikacji odnotowaliśmy w październiku i listopadzie, kiedy odbywały się w Zamku cykliczne imprezy targowe: XIII Warszawskie Targi Sztuki i XXIV Targi Książki Historycznej, kiedy prowadzona była akcja *Darmowy listopad w rezydencjach królewskich*, a w ramach Galerii Jednego Obrazu otwarty został pokaz dzieł Georges'a de La Tourea z Lwowskiej Narodowej Galerii Sztuki im. B.G. Woźnickiego.

Prognoza pogody w *Dzień Dobry TVN*, nadawana na żywo z Ogrodu Górnego Zamku (print screen), 29 maja

Slider strony głównej Zamku z aplikacją mapową, pokazującą wygląd i zasięg ogrodów w różnych okresach historycznych

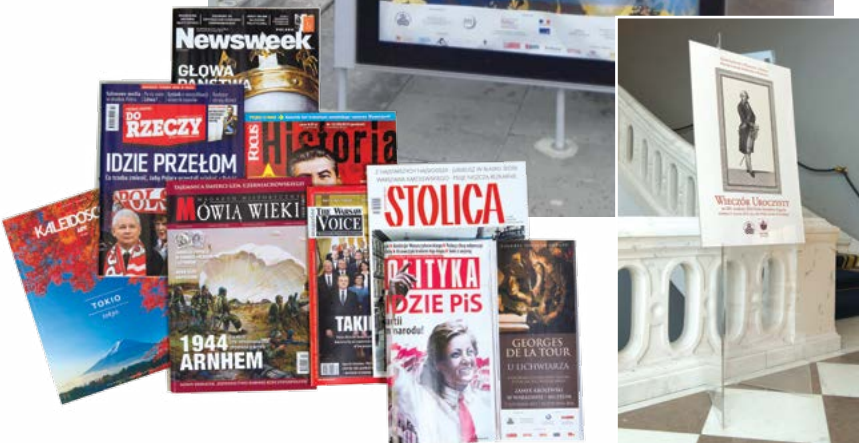
Nieco skromniejszy w doniesienia prasowe grudzień (81 publikacji) przyniósł spore zainteresowanie mediów wieczorem prasowym poświęconym otrzymanym przez Zamek cennym darom. Na to ostatnie spotkanie z mediami kończącego pracę w Zamku dyrektora – prof. Andrzeja Rottermunda przybyło 31 dziennikarzy, co przełożyło się na 25 okazjonalnych publikacji.

Częsta obecność Zamku w tradycyjnym przekazie medialnym nie pozostała bez znaczenia dla wzrostu zainteresowania naszą instytucją w mediach społecznościowych. Tylko w ciągu 12 miesięcy 2015 r. grono sympatyków naszego fan page'a na Facebooku wzrosło niemal o 2 tys., zamkowy serwis Google+ odnotował prawie 50 tys. wejść, a do śledzących nasze wpisy na Twitterze, medium skierowanym głównie do dziennikarzy, dołączyło niemal 700 osób. Niezmiennym powodzeniem cieszył się nasz profil na Instagramie (uznany przez magazyn *Brief* za jeden z 5 najciekawszych), gdzie w roku 2015 dołączyło ok. 400 osób, i zamkowy kanał YouTube, który w rocznej statystyce zapisał się imponującą liczbą 10 tys. wyświetleń.

Popularyzacja naszego muzeum poprzez wspomniane kanały stała się zapewne zachętą do częstszych odwiedzin strony internetowej Zamku, na której w 2015 r. odnotowaliśmy 2 mln wejść i obecność niemal 400 tys. użytkowników. To prawdopodobnie efekt poszerzenia naszej witryny o serwis *Kolekcja Zamku Królewskiego w Warszawie*, prezentujący zdigitalizowane obiekty, oraz stronę E-sklep, oferującą sprzedaż online m.in. zamkowych przewodników, katalogów wystaw i publikacji naukowych. To zapewne także rezultat zastosowania okolicznościowej aplikacji mapowej *Space Time Cube*, przywołującej wygląd i zasięg ogrodów zamkowych w różnych okresach historycznych, przygotowanej przez wolontariuszkę – studentkę Politechniki Warszawskiej Edytę Bogucką.

Planowany w roku 2016 redesign strony internetowej Zamku, prezentacja na globalnej platformie Google Cultural Institute wirtualnej wystawy *Stanisław August mecenasem sztuk* i zastosowanie technologii *Street View* do ukazania tamże wnętrza pałacu Pod Blachą (w tym zbiorów Biblioteki Królewskiej) – to kolejne, jak sądzimy, powody do wzrostu zainteresowania naszych odbiorców. I to zarówno zwiedzających, jak i internautów oraz dziennikarzy, bowiem upowszechnieniu w sieci szeroko pojętej kultury mają w tym przypadku towarzyszyć atrakcyjność technologiczna i najwyższa jakość prezentacji, zachęcające w efekcie do częstszych wizyt w Zamku.

Oprac. Izabela Witkowska-Martynowicz, kierownik Centrum Informacji o Zamku – Biura Prasowego

Reklama i promocja

Reklamy zamkowe w 2015 r.

liczba reklam prasowych – 31

liczba reklam internetowych – 11

Reklama miejska:

emisja spotów na monitorach w metrze i autobusach (AMS, MZA) – łącznie przez 99 dni

plakaty na słupach Warexpo (całe słupy lub ekspozycja detaliczna) – łącznie 16 tygodni

plakaty na Citypillarach AMS (na Krakowskim Przedmieściu) – łącznie 2 miesiące

plakaty na Citylightach AMS – łącznie 2 miesiące

Wzmocnienie wizerunku Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum oraz propagowanie jego działalności i organizowanych tu znaczących wydarzeń kulturalnych poprzez tradycyjne formy reklamy jest jednym z priorytetów działalności promocyjnej Zamku. Doświadczenie potwierdza skuteczność reklamy prasowej oraz reklamy zewnętrznej wśród odbiorców oferty naszego muzeum. Stosowana reklama w formie tradycyjnej poprzez walory estetyczne i informacyjne trafia do mieszkańców stolicy jako element otaczającego ich krajobrazu miasta i towarzyszy codziennemu rytmowi dnia. Emisja spotów reklamowych na monitorach w środkach komunikacji miejskiej ma wielkie znaczenie dla promocji zamkowych wystaw i koncertów. W naszych działaniach promocyjno-reklamowych dużą rolę odgrywają pozyskiwani przez Zamek patroni medialni, m.in. AMS, Gazeta Wyborcza, The Warsaw Voice i Stolica, dzięki którym reklama zamkowych wydarzeń zyskuje większe znaczenie i ma szerszy zasięg. Poprzez partnerów medialnych poszerzamy zainteresowanie redakcji w zakresie prasy i radia. Czterostronicowe dodatki do Gazety Stołecznej, które ukazały się 21 maja (o otwarciu Ogrodu Górnego i wystawie *Order Świętego Stanisława*) i 11 września (o wystawie *Napoleon i sztuka*) przez kilka następných tygodni świetnie się sprawdzały jako rodzaj przewodnika dla odwiedzających Zamek. Wśród pism, w których w 2015 r. zamieszczaliśmy reklamy, obok tytułów zamkowych patronów prasowych znalazły się dzienniki, tygodniki i miesięczniki o zróżnicowanym charakterze (społeczne, branżowe, lokalne, dla odbiorców obcojęzycznych):

Newsweek, Polityka, Kaleidoscope, Mówią Wieki, Focus Historia, Nasze Miasto, Polska The Times, Gazeta Krakowska, Kurier Lubelski, Dziennik Zachodni, Dziennik Łódzki, Głos Wielkopolski, Gazeta Wroclawska, Dziennik Bałtycki, Skarpa Warszawska. Do zareklamowania organizowanych przez Zamek imprez kulturalnych stosowaliśmy także reklamę internetową (Onet, Wirtualna Polska, O.pl) w formie bannerów, boxów, naviboxów, double billboardów i newsletterów.

Ogromną rolę w komunikacji ze zwiedzającymi odgrywa informacja reklamowa wewnątrz muzeum. W ostatnim czasie na terenie Zamku zostały wprowadzone nowoczesne formy ekspozycji plakatów: oprawa plakatów, sztalugi oraz konstrukcja naścienna w Sieni Wielkiej i kasie biletowej. Wykonane z pleksi, dyskretne, przezroczyste formy nowych nośników mają niezaprzeczalne walory estetyczne i użytkowe, a ponadto nie ingerują znacząco w charakter wnętrza.

PRZYCHODY OGÓŁEM 47 035 119,81

Dotacja podmiotowa na wydatki bieżące z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego **24 044 155,00**

Dotacje na realizację zadań celowych z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego **1 357 449,17**

- Organizacja wystawy *Praemiando Incitat. Order Świętego Stanisława 1765–1831. W 250. rocznicę powołania orderu* 258 573,80
- Pokrycie kosztów organizacji wystawy *Portrety artystów w grafice. Ryciny z kolekcji Adama Broża* 26 524,42
- Pokrycie kosztów spektakli tanecznych oraz promocji festiwalu Królewskie Arkady Sztuki 2015 34 585,01
- Pokrycie kosztów organizacji konferencji naukowej *Początki murowanych zamków w Polsce do połowy XIV w.*, otwierającej cykl seminariów kastellologicznych pt. *Colloquia Castrensia* 39 130,76
- Pokrycie kosztów wystawy *Napoleon i sztuka* 750 726,61
- Organizacja konferencji pn. *System służb konserwatorskich w Polsce* 16 718,62
- Prace konserwatorskie przy dwóch obrazach Marcella Bacciarellego – *Hold pruski* oraz *Nadanie przywilejów Akademii Krakowskiej przez Władysława Jagiełłę* 231 189,95

Pozostałe dotacje: **572 117,24**

- Królewskie Arkady Sztuki (Miasto Stołeczne Warszawa 149 500 zł, Fundacja Teresy Sahakian 40 000 zł) ... 189 500,00
- Organizacja uroczystego wieczoru na 283. urodziny króla Stanisława Augusta w dn. 25.01.2015 r. (Fundacja Teresy Sahakian) 10 000,00
- Organizacja koncertu z cyklu *Mecenas sztuki* w dn. 22.03.2015 r. (Fundacja Teresy Sahakian) 23 628,45
- Organizacja wystawy *W stronę Mekki. Koberce modlitewne ze zbiorów Fundacji Teresy Sahakian* (Fundacja Teresy Sahakian) 64 214,12
- Organizacja wystawy *Podlasie na dawnych mapach Rzeczypospolitej Obojga Narodów z kolekcji dr. Tomasza Niewodniczańskiego* w Muzeum Rolnictwa w Ciechanowcu (Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji) 29 226,83
- Realizacja zadania pn. *Uroczystości związane z 100. rocznicą urodzin pani Teresy Sahakian w dn. 19 i 20.04.2015 r. oraz organizacja 100 warsztatów edukacyjnych* (Fundacja Teresy Sahakian) 25 895,94
- Wydanie katalogu wystawy *Napoleon i sztuka* (Stowarzyszenie Legii Honorowej) 50 000,00
- Wydanie katalogu wystawy *W stronę Mekki. Koberce modlitewne ze zbiorów Fundacji Teresy Sahakian* (Fundacja Teresy Sahakian) 28 177,00
- Organizacja wystawy *Jan Potocki. Rękopis znaleziony w Saragossie* (Fundacja Teresy Sahakian) 8 791,78
- Organizacja koncertu z cyklu *Mecenas sztuki* w dn. 13.09.2015 r. (Fundacja Teresy Sahakian) 3 968,87
- Dofinansowanie działalności merytorycznej i edukacyjnej Zamku ze środków Fundacji Teresy Sahakian 138 714,25

Przychody własne: **8 787 617,07**

- wpływy z biletów wstępu 2 458 082,02
 - zwiedzanie, koncerty, wykłady 2 426 272,76
 - wystawy czasowe 31 809,26
- lekcje muzealne 531 112,04
- wpływy ze sprzedaży wydawnictw 718 418,23
- wpływy od sponsorów: 314 227,64
 - Powszechny Zakład Ubezpieczeń S.A. 314 227,64
- wpływy z usług oraz wpływy z wynajmu sal, Arkad Kubickiego 3 198 387,42
- przychody z nieruchomości zamkowych (czynsze) 597 174,53
- przychody finansowe (m.in. odsetki na rachunku bankowym) 22 880,39
- obsługa imprez 947 334,80

Pozostałe przychody: **12 273 781,33**

- wyrównanie amortyzacji (dot. środków trwałych finansowanych lub współfinansowanych dotacją z budżetu państwa) 12 131 861,40
- pozostałe (m.in. barterowa wymiana usług – Lixid sp. z o.o., przychody ze źródeł poza RP, darowizny, wymiana zbiorów bibliotecznych) 141 919,93

INFORMACJA FINANSOWA DOTYCZĄCA DZIAŁALNOŚCI ZAMKU KRÓLEWSKIEGO W WARSZAWIE – MUZEUM W 2015 ROKU

■ Wydatki osobowe oraz ZUS pracodawcy i Fundusz Pracy	18 684 279,24
■ Wynagrodzenia bezosobowe.....	1 260 362,50
■ Zakupy materiałów i energii	4 219 124,10
■ Zakupy usług (m.in. ochrona obiektu, usługi teleinformatyczne, poligraficzne, transportowe).....	7 746 320,35
■ Pozostałe koszty (m.in. koszty promocji, marketingowe, reprezentacji, reklamy, sprzedaży towarów, finansowe, podróże służbowe krajowe i zagraniczne)	1 656 327,40
■ Amortyzacja środków trwałych	13 407 699,70

WYNIK (PRZYCHODY – KOSZTY)	61 006,52
Podatek dochodowy od osób prawnych	63 783,00
WYNIK FINANSOWY (III-IV)	- 2 776,48
W tym wydatki na działalność merytoryczną	
Liczba zadań merytorycznych w 2015 roku – 41	3 237 882,92

ZESTAWIENIE WYDATKÓW INWESTYCYJNYCH REALIZOWANYCH W 2015 ROKU W RAMACH DOTACJI MAJĄTKOWEJ PRYZNANEJ PRZEZ MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO:

Nazwa zadania	Podział na źródła finansowania	
	MKIDN	Środki własne
Odtworzenie Ogrodów Górnych Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum – pielęgnacja gwarancyjna	585 588,15	134 685,23
Odtworzenie Ogrodów Dolnych Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum – projekt	119 000,00	27 370,00
Roboty izolacyjne kanału osuszającego wokół murów zewnętrznych Zamku oraz stropu piwnicy tzw. Szopy Sądowej	265 470,90	0,00
Łączna kwota	970 059,05	162 055,23

ZAKUPY DZIEŁ SZTUKI FINANSOWANE ZE ŚRODKÓW WŁASNYCH.....	188 757,96
---	-------------------

KOSZTY OGÓŁEM 46 974 113,29

Od maja na Wieży Grodzkiej na stałe powiewa polska flaga

Towarzystwo Przyjaciół Zamku

Towarzystwo Przyjaciół Zamku w roku 2015 obchodziło jubileusz 20-lecia działalności. Z tej okazji 17 września w Arkadach Kubickiego odbyło się spotkanie z udziałem Dyrekcji Zamku, podczas którego zamkowymi medalami odznaczeni zostali: prezes TPZ Bożena Wiórkiewicz oraz Zbigniew Bagiński i Wiesław Newecki.

W ciągu roku członkowie TPZ uczestniczyli w spotkaniach, wykładach i specjalnych oprowadzaniach, m.in. w wykładzie dr Małgorzaty Szafrąńskiej *Ogrody zamkowe – przeszłość, teraźniejszość i przyszłość*, koncercie kolęd i projekcji filmu *Pan Tadeusz* z 1928 r., w reżyserii Ryszarda Ordyńskiego, która odbyła się 13 grud-

nia w Sali Wielkiej. Zwiedzili urządzony na nowo Ogród Górny, oprowadzani przez dr Szafrąską i inż. Sławomira Kwiatkowskiego, a także dwa nowo otwarte muzea warszawskie: Muzeum Żydów Polskich i Muzeum Warszawskiej Pragi.

Towarzystwo Przyjaciół Zamku sfinansowało konserwację pamiątkowego nagrobka przedwojennego kustosa Zamku Kazimierza Brokła, znajdującego się w pobliżu Bramy Grodzkiej Zamku.

5 marca 2016 r. po walnym zgromadzeniu członków zarząd wyłonił nowego prezesa TPZ, którym został dr Kazimierz Kozica – kustosz w Ośrodku Sztuki.

Towarzystwo Przyjaciół Zamku jest organizacją pożytku publicznego. Zrzesza osoby zainteresowane historią i aktualną działalnością Zamku, inicjuje i przeprowadza różnorodne działania na rzecz tej instytucji. Siedziba mieści się w pałacu Pod Blachą (pok. 108), tel. 22 35 55 574 (czwartki, godz. 12–15).

Wolontariat

Z początkiem stycznia 2015 r. w Zamku wystartował projekt *Wolontariat*. Do współpracy zapraszane są osoby, które ukończyły 18 lat. Wolontariusze wybierają dział, w ramach którego chcieliby uczestniczyć w pracach Zamku. Jest to doskonała okazja, by rozwijać własne zainteresowania, zdobywać nowe doświadczenia oraz proponować autorskie, innowacyjne rozwiązania. W 2015 r. zostało podpisanych 49 umów z 30 wolontariuszami, którzy wspierali Zamek przy okazji Nocy Muzeów, konferencji naukowych, tworzenia interaktywnych map ogrodów, badań opinii zwiedzających, a przede wszystkim w codziennej pracy.

Kierownikiem projektu jest Monika Siadak-Wereda
www.zamek-krolewski.pl/wolontariat

Rada Powiernicza

Hanna Suchocka
prof. dr hab. Juliusz A. Chrościcki
prof. dr Andrzej Ciechanowiecki
Waldemar Dąbrowski
Wojciech Dziomdziora
Jan Maria Jackowski
prof. dr hab. Stanisław Mossakowski
dr Tomasz Orłowski
prof. dr hab. Maria Poprzęcka
prof. dr hab. Jacek Purchla
Sławomir Sikora
dr Bożena Steinborn
Stefan Sutkowski
Andrzej Wajda
prof. dr hab. Wojciech Włodarczyk

PRZEWODNICZĄCA

Dyrekcja

prof. dr hab. Andrzej Rottermund
dr hab. Przemysław Mrozowski
Irena Zalewska
Ziemowit Koźmiński
Agnieszka Bębenek

DYREKTOR NACZELNY
(DO 31 GRUDNIA 2015 R.)
ZASTĘPCA DYREKTORA DS. MUZEALNYCH
I NAUKOWYCH (OD 1 STYCZNIA 2016 R.
p.o. DYREKTOR)
PIERWSZY ZASTĘPCA DYREKTORA
DS. ZARZĄDZANIA
ZASTĘPCA DYREKTORA DS. MARKETINGU
GŁÓWNA KSIĘGOWA

Darczyńcy

Alicja Maria Berberjusz
Joanna Maria Grabowska
Urszula Grabowska
prof. Jerzy Jankowski
Magdalena Klarner-Śniadowska
Ryszard Bartłomiej Kłosek
ks. prof. Jan Kolecki
Witold Malesa-Boniecki
Marie-Luise Niewodniczańska
prof. Andrzej Rottermund
Andrzej Sołtan
Alicja Wurm
Roman Euzebiusz i Magdalena Zaczek
Muzeum gen. W. Sikorskiego przy Związku Kombatanatów
Rzeczypospolitej Polskiej i Byłych Więźniów Politycznych
Warszawa Mokotów – Wilanów
Narodowy Bank Polski
Związek Pracodawców Przemysłu Piwowarskiego
w Polsce – Browary Polskie

Sponsorzy i Partnerzy

Ambasada Azerbejdżanu
Ambasada Królestwa Hiszpanii
Ambasada Malty
Filmoteka Narodowa
Fundacja Orange
Fundacja Teresy Sahakian
Gedeon Richter Polska Sp. z o.o.
Instytut Francuski w Polsce
LIDEX Partner Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum
Miasto Stołeczne Warszawa
Miraculum – Pani Walewska
Pięta Ćwiartka
PZL Warszawa – Okęcie an Airbus Company
PZU – Oficjalny Ubezpieczyciel Zamku Królewskiego
w Warszawie – Muzeum
Saint-Gobain
Stowarzyszenie Członków Legii Honorowej i Francuskiego
Narodowego Orderu Zasługi

Patroni medialni

AMS
fineLiFE.pl
Gazeta Wyborcza
muzodajnia.pl
O.pl Polski Portal Kultury
Polskie Radio
Radio Kampus
Rock Radio

Spotkania z Zabytkami
Stolica
TIDAL
TVP Historia
TVP Kultura
The Warsaw Voice
wszechnica.org.pl
wyborcza.pl warszawa

Redaktor naukowy Wydawnictw Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum
Przemysław Mrozowski

Kierownik Ośrodka Wydawniczego Arx Regia
Beata Nowacka

Koncepcja, opracowanie raportu na podstawie materiałów zamkowych i wybór zdjęć
Dorota Piskorska

Projekt graficzny, skład i przygotowanie do druku
Aleksandra Kuc, Bogdan Kuc

Redakcja
Daniela Galas

Korekta
Tatiana Hardej

Zdjęcia:

Agnieszka Bocheńska, Maria Brodzka-Bestry, Maciej Bronarski, Kinga Fuksiewicz,
Bogdan Kuc, Agnieszka Lichacz, Adam Lubelski, Iwona Maciszewska,
Katarzyna Marciniak / Ambasada Francji, Dorota Piskorska, Andrzej Ring,
Lech Sandzewicz, Monika Siadak-Wereca, Marta Smolińska, Michał Sobieraj,
Kazimierz Stachurski, Małgorzata Szafrńska, Sławomir Szczocki, Elżbieta Tararuj,
Bartosz Tropiło, Magdalena Tworzowska, Izabela Witkowska-Martynowicz

© Copyright by Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum 2016

ISSN 2081-7878

Druk i oprawa
Poligrafus Jacek Adamiak

ARX REGIA® Ośrodek Wydawniczy Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum

Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum
Raport Roczny 2015
ISSN 2081-7878